

Instytut Bezpieczeństwa i Rozwoju
Międzynarodowego SDirect24

SDIRECT24

SCIENTIFIC JOURNAL JUNIOR

1(1)/2020

SDIRECT24

SCIENTIFIC JOURNAL JUNIOR

1(1)/2020

RADA NAUKOWA

PRZEWODNICZĄCY RADY NAUKOWEJ
dr Maciej PLETNIA

CZŁONKOWIE RADY NAUKOWEJ
dr Daria BONIECKA-STĘPIEŃ
dr Joanna GUZIK
dr Kamila JUNIK
dr Renata KURPIEWSKA-KORBUT
dr Rafał KWIECIŃSKI
dr Michał LIPA
dr Karolina RAK
dr Dina SEBASTIÃO
dr Aaron WALTER
dr Joanna WARDEGA

Redaktor Naczelny
dr Artur SKOREK

Zastępczyni Redaktora
Naczelnego
Joanna SOZAŃSKA

Projekt graficzny
Joanna SOZANSKA

Konsultacja graficzna
Agnieszka OGRODNIK

Skład i łamanie
Weronika JUREK
Joanna SOZAŃSKA

Wersja elektroniczna
czasopisma jest jego
wersją pierwotną

Copyright by Instytut
Bezpieczeństwa i
Rozwoju
Międzynarodowego
SDirect24

ul. Twórcza 26
03-289 Warszawa
www.sdirect24.org

SPIS TREŚCI

OD REDAKCJI	4
ELŻBIETA JASINA , <i>Koreańska fala – jeden z zasobów polityki soft power Republiki Korei</i>	6
Sara PRZEPIÓRA , <i>Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania wojny domowej w Syrii</i>	22
Rafał FIODOROW , <i>System polityczny Nepalu</i>	41
Martyna ZYNKOWSKA , <i>Propaganda w kinie północnokoreańskim w latach 80. XX wieku: Analiza wybranych filmów</i>	59
Julia KOŚCIUK-ZAŁUPKA , <i>Zabytki i ich ochrona w świetle prawodawstwa Libanu na podstawie przepisów prawnych z lat 1926-2008</i>	74
Marta GRYBEL , <i>System polityczny Malediwów</i>	91

OD REDAKCJI

Oddajemy do rąk Czytelników pierwszy numer czasopisma „SDirect24 Scientific Journal Junior”, które powstało jako owoc starań środowiska akademickiego związanego z Instytutem Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego SDirect24. Idea utworzenia periodyku była naturalnym przedłużeniem działalności naukowej „SDirect24 Scientific Journal”, który od 2018 roku funkcjonuje jako forum debaty akademickiej na temat bezpieczeństwa. W debacie tej zawsze uczestniczyli także młodszy badacze, którzy z dużym zaangażowaniem włączali się w działania Instytutu. Ich aktywność łączyła energię, świeże spojrzenie na tematykę bezpieczeństwa oraz dojrzałość naukową. Rozwijające się badania i dyskusje młodych adeptów nauki stworzyły potrzebę utworzenia nowych łamów, na których mogliby oni dzielić się swoimi przemyśleniami, włączając się w polską i międzynarodową debatę naukową. Tym samym „SDirect24 Scientific Journal Junior”, którego pierwszy numer Państwo czytają, powstaje jako „młodszy brat” czasopisma, które funkcjonuje na rynku już trzeci rok.

Chcielibyśmy, aby „Junior” stał się serią, w której studenci studiów doktoranckich, a także najlepsi uczestnicy studiów niższych stopni będą mogli publikować swoje prace naukowe. Artykuły publikowane w nowym czasopiśmie przechodzą pełną procedurę recenzyjną, co pozwala młodym badaczom na stawianie pierwszych kroków w świecie akademickim. Współpraca autorów z Redakcją i Radą Naukową „SDirect24 Scientific Journal Junior” zapewnia im wsparcie i pozwala na rozwijanie warsztatu naukowego.

Profil tematyczny „SDirect24 Scientific Journal Junior” jest ściśle związany z kwestiami bezpieczeństwa, szczególnie z ich wymiarem międzynarodowym. W czasopiśmie przyjęliśmy szeroką formułę, która uwzględnia różnorodne perspektywy badawcze i ujęcia teoretyczne. Z jednej strony, ważne są dla nas klasyczne dyscypliny związane z bezpieczeństwem: studia strategiczne, nauki o wojskowości czy badania nad działalnością służb bezpieczeństwa.

Z drugiej, dostrzegamy obecną tendencję, która podkreśla rolę interdyscyplinarności w spojrzeniu na te kwestie. W związku z tym interesują nas także badania prowadzone w

pokrewnych dyscyplinach, które mogą rzucić nowe światło na interesującą nas tematykę. W związku z tym artykuły publikowane na łamach „SDirect24 Scientific Journal Junior” będą osadzone również w naukach politycznych, prawnych, socjologii, ekonomii czy studiach regionalnych. Różnorodność w podejściu do bezpieczeństwa nie dotyczy jedynie kwestii ram teoretycznych badań. Także jego zakres przedmiotowy jest współcześnie ujmowany bardzo szeroko. Co za tym idzie, obok klasycznego wymiaru militarno-politycznego, czasopismo będzie podejmować również kwestie wymiaru gospodarczego, społecznego, kulturowego czy środowiskowego bezpieczeństwa. Wierzymy, że ten pluralizm czy też eklektyzm w badaniach w trafniejszy sposób wyjaśnia współczesną rzeczywistość, zarówno na poziomie międzynarodowym, jak i krajowym.

W niniejszym numerze przedstawiamy siedem publikacji, które koncentrują się na problematyce azjatyckiej. Pasjonatów Azji Zachodniej zachęcamy do zapoznania się z artykułem Julii Kościuk-Załupki pt. „Zabytki i ich ochrona w świetle prawodawstwa Libanu na podstawie przepisów prawnych z lat 1926-2008”. Problematyka państw sąsiadujących z Libanem została poruszona przez Sarę Przepiórę w artykule pt. „Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania wojny domowej w Syrii”. W niniejszym numerze czasopisma „SDirect24 Scientific Journal Junior” Czytelnicy znajdą dwa artykuły dotyczące systemów politycznych w krajach Azji Południowej, pierwszy z nich, autorstwa Rafała Fiodorowa traktuje o Nepalu, a drugi, opracowany przez Martę Grybel o państwie wyspiarskim jakim są Malediwy. Zmierzając w kierunku Azji Wschodniej proponujemy artykuł Elżbiety Jasiny pt. „Koreańska fala – jeden ze zasobów polityki soft power Republiki Korei” oraz Marty Zynkowskiej traktujący o „Propagandzie w kinie północnokoreańskim w latach 80. XX wieku: Analiza wybranych filmów”.

Zawarte w powyższym numerze czasopisma „SDirect24 Scientific Journal Junior” artykuły młodych naukowców i naukowczyń są odpowiedzią na szerokie zainteresowanie problematyką azjatycką ze strony Czytelników.

Serdecznie zapraszamy do lektury, a młodych badaczy do współpracy!

Elżbieta JASINA

KOREAŃSKA FALA – JEDEN Z ZASOBÓW POLITYKI

SOFT POWER REPUBLIKI KOREI¹

KOREAN WAVE-ONE OF THE SOFT POWER POLICY RESOURCES FOR THE REPUBLIC OF KOREA

ABSTRAKT

Kultura popularna pochodząca z Korei Południowej od trzech dekad gwałtownie rozprzestrzenia się na skalę globalną. Na przestrzeni międzynarodowej funkcjonuje jako źródło rozrywki, lecz także wykorzystywana jest m. in. w działaniach politycznych. Niniejszy artykuł zakłada, iż koreańska popkultura działa na korzyść dla wizerunku Republiki Korei oraz jest pośrednio wykorzystywana przez koreański rząd. W tym celu przywołano zarys rozwoju koreańskiej fali oraz przeanalizowano proces jej odbioru w Japonii, Chinach oraz Stanach Zjednoczonych Ameryki, badając wpływ tej fascynacji na relacje międzynarodowe Republiki Korei z kluczowymi partnerami zagranicznymi. Opisano także działania dyplomatyczne we współpracy z koreańskimi idolami, które stanowiły bazę do przyjaznych politycznych spotkań. Dane te zaprezentowane zostały na podstawie przywołanej teorii Josepha Nye dotyczącej soft power w kontekście osiągnięcia politycznych celów poprzez umiejętność kooptacji posiadane przez państwo. Celem artykułu jest więc wykazanie, iż koreańska fala jest istotnym elementem w międzynarodowych politycznych działaniach Republiki Korei, tworząc tym samym unikalny zasób soft power.

---

¹ Artykuł bazuje na fragmentach pracy licencjackiej pod tym samym tytułem napisanej przez autorkę.

ABSTRACT

Korean pop culture has been rapidly expanding globally for three decades. Internationally, it functions as a source of entertainment, however, it is also used for political actions. This article states that Korean pop culture works on behalf of the good image for the Republic of Korea and it is indirectly used by the Korean government. In order to show this phenomenon, an outline of the development of the Korean wave was described. Also, the process of its reception in Japan, China and the United States of America was analysed, in order to explain the impact of fascination over Korean pop culture on the international relations between the Republic of Korea and its key foreign partners. Also, diplomatic activities in cooperation with Korean idols, that served as the basis for friendly political meetings were described. These data were presented on the foundation of Joseph Nye's theory of soft power in the context of achieving political goals through the state's ability to co-optation. The goal of the article is to show that the Korean wave is an important element in the international political activities of the Republic of Korea, thus creating a unique resource of soft power.

SŁOWA KLUCZOWE

hallyu, koreańska fala, popkultura, soft power, relacje międzynarodowe, dyplomacja publiczna, Republika Korei, Korea Południowa

KEYWORDS

hallyu, Korean wave, pop culture, international relations, soft power, public diplomacy, Republic of Korea, South Korea

Wstęp

Zjawisko *hallyu* można określić jako niezwykle fenomen, łączący w sobie elementy kultury popularnej oraz dyplomacji publicznej. Pod koniec lat 90. XX w. popkultura pochodząca z Republiki Korei na stałe wpisała się w międzynarodowe trendy, działając jako element rozrywkowy, który pozwolił na stworzenie efektywnej promocji kraju oraz zbudowanie jego pozytywnego wizerunku. Wpływy te niejednokrotnie wykorzystane zostały w nawiązywaniu i kreowaniu pozytywnych relacji

międzynarodowych przez koreański rząd. Pośrednie oddziaływanie na zagranicznych partnerów i zdobywanie uznania opinii publicznej ukazuje potencjał soft power, jako siły posiadanej przez Republikę Korei. Można więc przyjąć, iż jednym z zasobów miękkiej siły posiadanej przez Koreę jest koreańska fala. Powyższe założenie jest tematem tego artykułu, w którym zaprezentowana została zależność między koreańską kulturą popularną a budowaniem przyjaznych międzynarodalnych więzi bez dyplomatycznej presji. W pracy opisano zarys oraz genezę fenomenu hallyu oraz jego wpływ na społeczeństwo oraz gospodarkę. Odwołano się także do teorii soft power w rozumieniu Nye'a, na bazie której przeanalizowano oddziaływanie koreańskiej fali na stosunki międzynarodowe Republiki Korei z Japonią, Chinami oraz Stanami Zjednoczonymi Ameryki, to jest na kluczowych rynkach eksportowych. Rozważono również, w jaki sposób potencjał niesiony przez hallyu wykorzystywany jest do kreowania pozytywnego wizerunku Republiki Korei na arenie międzynarodowej. W tym celu przytoczono i opisano działania dyplomatyczne, w których to koreański rząd podjął się współpracy z celebrytami.

Zarys zjawiska koreańskiej fali

Określenie hallyu (hangeul: 한류; hanja: 韓流) – znane także pod polskim odpowiednikiem jako koreańska fala – powstało, aby opisać zjawisko kulturowe, jakim było gwałtowne rozprzestrzenianie koreańskiej kultury popularnej na skalę globalną. Wymieniając główne elementy kultury popularnej, składające się na rozwój fenomenu jakim jest hallyu, literatura naukowa podaje przeważnie muzykę popularną, seriale telewizyjne oraz film. Jednak Koreańska Fundacja Międzynarodowej Wymiany Kulturalnej (KOFICE) w swoich dokumentach wyróżnia także elementy takie jak programy rozrywkowe, występy artystyczne, gry komputerowe, komiksy, publikacje, modę, produkty kosmetyczne, kulturę kulinarną oraz turystykę².

Za początek koreańskiej fali uznaje się drugą połowę lat 90., kiedy produkty koreańskiej popkultury zaczęły zdobywać wyjątkową popularność w Japonii i Chinach³. Zjawisko hallyu ukazuje przede wszystkim koreańską estetykę, technologiczny rozwój, czyli w szerszym ujęciu atrakcyjność kulturową. Koreańska popkultura rozwinęła nowy format przekazu poprzez

---

² *Hallyu White Paper 2018*, Korean Foundation for International Cultural Exchange 2019; https://issuu.com/kocis9/docs/hallyu_white_paper_2018_english, [dostęp: 18.06.2020]

³R. Maliangkay, *Korean pop culture's growing challenges*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 213.

dopracowane występy, wrażenia artystyczne oraz atrakcyjne postacie gwiazd, co bezpośrednio wpłynęło na jej popularyzację.

Popkultura wywodząca się z Republiki Korei, poruszająca tematy bliskie azjatyckiemu kręgowi kulturowemu oraz nawiązująca do azjatyckich wartości, zyskała szeroki odbiór w krajach Azji Południowo-Wschodniej oraz Azji Wschodniej. Wzrost zainteresowania koreańską popkulturą i utworzenie tym samym dobrego wizerunku kraju sprawiły, że koreańska fala objęła również swoim zasięgiem szeroko pojęte towary kulturowe, tradycyjną kuchnię czy przemysł turystyczny⁴. Dzięki takiemu rozwojowi, hallyu było w stanie dotrzeć na rynki pozaazjatyckie i umocnić tam swoją pozycję.

Efekty koreańskiej fali widoczne są również w statystykach dotyczących koreańskiego eksportu. Według danych KOFICE z 2018 roku, skala eksportu bezpośrednio powiązanego z hallyu (m.in. gry komputerowe, muzyka, filmy) wynosiła 4,42 miliardów USD⁵. Dodając do tej kwoty sprzedaż pozostałych produktów konsumenckich, spopularyzowanych przez koreańską falę, łącznie eksport ten wynosił 9,48 miliardów USD⁶.

Recepcja koreańskiej fali w wybranych państwach jako przykład działania koreańskiego soft power

Bazując na rozumieniu pojęcia soft power autorstwa Josepha Nye'a, jako pewnego rodzaju siły przyciągania czy nawet uwodzenia, która pozwala na osiągnięcie zamierzonych przez państwo celów bez potrzeby uciekania się do działań zbrojnych czy nakładania sankcji ekonomicznych⁷ – zasady oddziaływania miękkiej siły państwa przypisać można specyfice prowadzenia relacji międzynarodowych przez Republikę Korei. Biorąc pod uwagę konstrukcję zasobów soft power, za koreański element budujący atrakcyjność kulturową przyjąć można zjawisko koreańskiej fali. Postrzeganie Korei przez potencjał kultury popularnej, w połączeniu z dobrze prowadzoną polityką zagraniczną, kreuje Republikę Korei, jako zachęcającego, zagranicznego sprzymierzeńca.

Szczególny wpływ koreańskiej fali jako elementu soft power oraz jej oddziaływanie na arenie międzynarodowej, zaobserwować można analizując recepcję hallyu w wybranych

---

⁴ Kim Kyung Hyun, *Indexing Korean Popular Culture*, [w:] *The Korean Popular Culture Reader*, Duke University Press, Durham, London 2014, s. 2.

⁵ Shim Woo Hyun, *Hallyu gains steam with exports rising 9.1% in 2018*, Korean Herald; <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20190503000437>, [dostęp: 4.01.2020].

⁶ Ibid.

⁷ J.S. Nye jr., *Soft Power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 36.

państwach, ważnych strategicznie dla rozwoju Republiki Korei – Japonii, Chinach oraz Stanach Zjednoczonych Ameryki. Te trzy państwa, według rankingu *ING International Trade Study* z 2017 roku, uważane są za najważniejsze rynki importowe i eksportowe Republiki Korei⁸. Wszystkie wcześniej wymienione państwa również stosują techniki pośredniego wpływania na zagranicznych partnerów, kreując swój pozytywny wizerunek i wykorzystując w tym celu elementy własnej kultury. Szczególnie w przypadku Japonii i USA widoczny jest wpływ zasobów niesionych przez lokalną popkulturę. Przyjąć więc można, iż fenomen hallyu i jego polityczny wpływ nie jest unikatowy. Jednakże, choć państwa te same dysponują dużymi zasobami soft power, również podatne są na tak tworzone wpływy innych krajów, w tym Republiki Korei.

Pomiędzy fascynacją a negacją – odbiór hallyu w Japonii

W Japonii, państwie, do którego koreańska fala dotarła najpóźniej, hallyu początkowo (pod koniec lat 90. XX wieku) nie cieszyło się szerokim zainteresowaniem – jedynie wąskie grono osób decydowało się na zakup koreańskich produktów powiązanych z kulturą popularną⁹. Przełomowa dla odbioru koreańskiej fali w Japonii stała się nagła popularyzacja koreańskiego serialu „Gyeongju yeonga” [„Winter Sonata”]¹⁰ na przełomie 2003 i 2004 roku¹¹, dwa lata po jego koreańskiej premierze. Zainteresowanie koreańskimi serialami otworzyło możliwość wymiany kulturowej między Koreą a Japonią. Szczególnie dzięki popularności „Winter Sonata”, relacje międzynarodowe między krajami zostały wzmocnione, a wielu Japończyków znacznie zwiększyło swoje zainteresowanie kulturą sąsiedniego kraju¹².

W szczytowym okresie zainteresowania koreańską telewizją, w Japonii coraz większą sławą cieszył się także K-pop – koreańska muzyka popularna. W 2003 roku przełomową postacią, osiągającą pierwsze miejsce na japońskiej liście przebojów Oricon, stała się koreańska idolka BoA, która jako pierwsza zajęła tak wysoką pozycję w lokalnym notowaniu jako zagraniczna artystka¹³.

---

⁸ *ING International Trade Study, Developments in global trade: from 1995 to 2017 – South Korea*, https://www.ingwb.com/media/238295/south_korea.pdf, [dostęp: 28.05.2020].

⁹ Gyu Tag Lee, *De-Nationalization and Re-Nationalization of Culture: The Globalization of K-Pop*, George Mason University, Fairfax 2013, s. 161.

¹⁰ Nazwy utworów zapisywane są najpierw przy pomocy oryginalnych tytułów zapisanych za pomocą aktualnych latynizacji języka koreańskiego lub japońskiego, a następnie podany jest ich angielski odpowiednik jako najbardziej popularna i szeroko kojarzona forma identyfikacji dzieła. Z racji tego pominięto polskie tłumaczenia tytułów.

¹¹ K. Morikawa, *Korean dramas crave a niche in Japan*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 85.

¹² Ko Jeongmin, *Trends and Effects of Korean Wave*, [w:] *Pop culture formations across East Asia*, red. Sim Tubo, Jimoondang, Seoul 2010, s. 140.

¹³ Gyu Tang Lee, op. cit., s. 162.

Duże zainteresowanie muzyką popularną z sąsiedniego kraju sprawiło, że Japonia stała się największym importerem produktów powiązanych z K-popem¹⁴. Dzięki rozwojowi własnej kultury popularnej w Japonii, Republika Korei była w stanie zbudować swój pozytywny obraz jako nowoczesnego, oraz zmodernizowanego kraju. Sami koreańscy artyści, tacy jak m.in. aktor i piosenkarz Riu Si Won, dzięki obserwacji swojej kariery w za granicą, byli w stanie stwierdzić, iż postrzeganie Korei przez Japończyków znacznie się polepszyło dzięki hallyu¹⁵. Dodatkowo wielu Koreańczyków przebywających na stałe w Japonii, poprzez popularność koreańskiej fali, odczuło dumę z własnego pochodzenia.

Oddziaływanie koreańskiego soft power nie cieszyło się całkowicie bezkrytycznym przyjęciem; wśród niektórych Japończyków wzbudziło kontrowersje. Przed intensywnym rozwojem hallyu, to Japonia postrzegała siebie jako wiodącego przedstawiciela popkultury Azji Wschodniej¹⁶. Po osiągnięciu sukcesu przez koreańską falę, pretendowanie Japonii do dominacji w kulturze masowej opisane zostało w opozycji do hallyu, jako rzekomy *kulturowy imperializm*¹⁷. Kenkanryū – dosłownie tłumaczone jako *nienawiść do koreańskiej fali*, a także znane jako antyhallyu – stało się sposobem wyrażania głębokiej niechęci względem sukcesu kultury koreańskiej, uważanej za niższą od japońskiej szczególnie przez lokalne środowiska prawicowe oraz nacjonalistyczne. Skutkiem tej sytuacji była także popularyzacja japońskiego komiksu o tytule „Manga Kenkanryū” [„Hateing the Korean Wave”], który długo sytuował się na czołowych miejscach listy bestsellerów¹⁸.

W ostatnim czasie, w związku z kryzysem dyplomatyczno-ekonomicznym w 2019 roku między Koreą a Japonią, przewidywano pogorszenie odbioru koreańskiej kultury popularnej w tym kraju. Zawilości historyczne łączące oba państwa oraz kontrowersje dotyczące sposobu ich rozwiązania doprowadziły do wzajemnego nałożenia wielu ograniczeń w sferze handlu przez rządy obu krajów. Przewidywano również sankcjonowanie eksportu produktów koreańskiej kultury popularnej do Japonii¹⁹. Jednak wysoki stopień zainteresowania oraz utwierdzona pozycja

---

¹⁴ Ibid., s. 163.

¹⁵ Lee Yong Sung, *Ryu Si-Won: It's all about adapting to Japan*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 278.

¹⁶ Gyu Tang Lee, op. cit., s. 163.

¹⁷ R. Maliangkay, op. cit., s. 217.

¹⁸ Ko Jeongmin, op. cit., s. 139.

¹⁹ P. St. Michel, *Trade spat sees K-pop caught in the middle*, Japan Times; <https://www.japantimes.co.jp/culture/2019/08/14/music/trade-spat-sees-k-pop-caught-middle/#.Xk7QOWhKg2w>, [dostęp: 21.02.2020].

popularności hallyu wśród Japończyków zatrzymały negatywną reakcję i blokadę przepływu koreańskiej kultury rozrywkowej. Głównymi odbiorcami koreańskiej popkultury w Japonii są ludzie młodzi, którzy nie wyrażają zainteresowania obecną sytuacją ekonomiczną państwa lub nie doszukują się dyskursu politycznego w rozrywce popularnej²⁰. Dzięki temu Republika Korei w trakcie kryzysu dyplomatycznego nie utraciła ważnego aspektu swojego rynku eksportowego.

Tworzenie dystansu we wzajemnych relacjach – odbiór hallyu w Chinach

Zjawisko koreańskiej fali w Chinach rozwinęło się w latach 90. XX wieku, po nawiązaniu stosunków dyplomatycznych między Republiką Korei a Chińską Republiką Ludową w 1992 roku²¹. Początkowo szczególnym zainteresowaniem cieszyła się koreańska muzyka popularna, a także seriale telewizyjne. Przełomowym momentem dla rozprzestrzenienia się koreańskiej kultury popularnej w Chinach był koncert koreańskiego zespołu H.O.T. w Pekinie w 2000 roku²², który zgromadził ponad 13 tysięcy fanów²³. To właśnie przy opisywaniu tego wydarzenia chińskie media posłużyły się po raz pierwszy i wprowadziły do ogólnego dyskursu termin hallyu²⁴.

Koreańska fala została przyjęta w Chinach między innymi dzięki oparciu rozrywki popularnej na azjatyckich wzorcach kulturowych. Proces ten szczególnie zaobserwować można było w przypadku zyskania wyjątkowej popularności przez koreański dramat „Dae Jang Geum” [„Jewel in the Palace”] wyemitowany w 2005 roku²⁵. Program telewizyjny okazał się lubiany także przez wiele postaci związanych z chińskim rządem i polityką. Będący wtedy u władzy sekretarz generalny Komunistycznej Partii Chin, Hu Jintao przyznał przedstawicielom koreańskiej partii Uri, iż żałuje, że nie jest w stanie znaleźć więcej czasu na oglądanie „Dae Jang Geum”²⁶. Koreańska fala stała się więc bazą do rozmów dyplomatycznych.

---

²⁰ Gyu Tang Lee, op. cit., s. 162.

²¹ *Facts about Korea, 2018 edition*, Korean Culture and Information Service, Ministry of Culture, Sports and Tourism, Seoul 2018, s. 101; https://issuu.com/kocis9/docs/2018factsaboutkorea_english, [dostęp: 18.06.2020].

²² Ibid.

²³ Lee Yong Sung, *First generation Hallyu star continues to shine*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 289.

²⁴ M.J. Russell, *Pop Goes Korea- Behind the Revolution in Movies, Music, and Internet Culture*, Stone Bridge Press, Berkeley 2008, s. 117.

²⁵ Jian Cai, *China's first taste of the Korean Wave*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 101.

²⁶ Jian Cai, op. cit., s. 101.

Oba kraje, dzielące wiele wspólnych problemów związanych z geopolityką oraz zawiłościami historycznymi, poprzez hallyu zyskały nową podstawę do prowadzenia rozmów.

Jednak opinie mieszkańców Chin na temat obecności koreańskiej fali w ich kraju są podzielone²⁷. Pomimo zainteresowania formatem koreańskiej rozrywki, koreańska fala postrzegana jest przez część Chińczyków jako pewnego rodzaju *kulturowa inwazja*²⁸. Jako jeden z zasobów koreańskiego soft power, hallyu miało za zadanie budować pozytywny wizerunek kraju. Jednak zauważając bezpośrednie połączenie popkultury z gospodarką czy polityką, odebrano obecność takich produktów jako przejaw pewnego rodzaju ataku. Podobnie do sytuacji zaistniałej w Japonii, odnotowano w Chinach falę protestów przeciwko hallyu, zarówno wśród instytucji państwowych, jak i oddolnych, organizowanych przez grupy nacjonalistyczne. Jednakże wystąpienia w tym kraju przybrały znacznie poważniejszą formę. Wspieranie hallyu oraz zakup koreańskich produktów stał się przejawem braku patriotyzmu. Jak zaznacza Jian Cai – *Chiny na przestrzeni historii były atakowane militarnie, ale nigdy przez kulturę*²⁹. Widoczna, stała obecność koreańskich produktów kultury popularnej budzi więc wiele negatywnych emocji oraz mobilizację w celu tak zwanej obrony kraju. Aby ograniczyć rozprzestrzenianie się koreańskiej fali, rząd chiński podjął działania mające na celu wstrzymanie importu niektórych koreańskich produktów. W 2006 roku Chińska Krajowa Administracja Radia i Telewizji ogłosiła wycofanie z emisji połowy koreańskich seriali, a część z nich, w szczególności dramaty historyczne, zostały wręcz zakazana pod zarzutem negatywnego ukazania chińskiej historii³⁰. W połowie drugiej dekady XXI w. chińska blokada na produkty koreańskiej popkultury była ponownie widoczna. Wstrzymanie importu muzyki K-pop oraz seriali telewizyjnych było rodzajem odpowiedzi Chińskiej Republiki Ludowej na współpracę Stanów Zjednoczonych oraz Korei w budowie systemu obrony przeciwrakietowej THAAD w 2016 roku, uznanego przez chiński rząd za zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego³¹. W 2017 roku Chiny złagodziły jednak swój nacisk na blokowanie koreańskiej popkultury i wznowiono emisję programów z koreańską zawartością kulturową w małych i średnich stacjach

---

²⁷ Ko Jeongmin, op. cit., s. 142.

²⁸ R. Maliangkay, op. cit., s. 217.

²⁹ Jian Cai, op. cit., s. 107.

³⁰ R. Maliangkay, op. cit., s. 217.

³¹ L. Teixeira, *K-Pop's Big China Problem*, Foreign Policy; <https://foreignpolicy.com/2019/07/30/k-pops-big-china-problem/>, [dostęp: 6.02.2020].

telewizyjnych³². Choć relacje między Koreą a Chinami od 2017 do 2019 roku złagodniały, wielu koreańskich artystów nadal wstrzymuje się od występów w tym kraju.

Obecnie hallyu w Chinach dociera głównie do młodych ludzi, w szczególności do studentów mieszkających w dużych miastach, chcących podążać za zagranicznymi trendami³³. Popularne są nie tylko koreańskie seriale, lecz także styl ubioru czy pielęgnacja kosmetyczna. Rynek zbytu jest jednak dzielony między koreańskie produkty powiązane z hallyu a treści kulturalne pochodzenia lokalnego. W ten sposób chiński rząd pragnie zapobiec monopolizacji przez koreański import, co pozwala na – jak ujmuje to Yang Sung Jin w swojej publikacji – *trzymanie koreańskiej fali przy brzegu*³⁴.

Niszowe zainteresowanie przynoszące znaczące skutki – odbiór hallyu w USA

Koreańska fala swoim zasięgiem pierwotnie obejmowała Azję Wschodnią, a na rynki zachodnie, w tym do Stanów Zjednoczonych, dotarła dopiero po 2005 r.³⁵. Pierwotne rozprzestrzenienie się koreańskiej kultury popularnej w USA powiązane jest z lokalną społecznością azjatyckich migrantów³⁶. Szczególnie popularne stały się m. in. koreańskie seriale telewizyjne, po które Amerykanie coraz częściej sięgają, jako alternatywę dla lokalnej rozrywki, według nich przesycanej przemocą oraz nadmierną seksualizacją.

Chociaż na amerykańskim rynku muzycznym największą popularnością cieszą się lokalne produkcje, jednak koreańska muzyka popularna również była w stanie znaleźć swoją niszę. Przełomowym wydarzeniem było uwzględnienie singla „Nobody” żeńskiej grupy Wonder Girls na 76. miejscu w czołowej liście Billboard Hot 100 w 2009 roku³⁷. Członkinie girlsbandu stały się pierwszymi koreańskimi artystkami uwzględnionymi na tej liście przebojów. Obecnie, na przestrzeni lat 2018-2019, w Ameryce ważny sukces osiągnął zespół BTS³⁸. Sukces tego zespołu przyczynił się do wzrostu eksportu produktów koreańskiej kultury popularnej do Stanów Zjednoczonych o 94% w 2018 roku w stosunku do wyników z lat poprzednich³⁹.

---

³² Do Hong Soon, *China Virtually Ends Hallyu Ban*, portal Huffpost; 11.02.2017, <https://www.huffpost.com>, [dostęp: 6.02.2020].

³³ Yang Sung Jin, *The Korean Wave needs new strategies to solidify position in Asia*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 248.

³⁴ *Ibid.*, s. 248.

³⁵ Gyu Tag Lee, *op. cit.*, s. 126.

³⁶ Ko Jeongmin, *op. cit.* s. 143.

³⁷ Wonder Girls, Billboard; <https://www.billboard.com/music/wonder-girls> [dostęp: 27.05.2020].

³⁸ *Facts about Korea*, *op. cit.*, s. 106.

³⁹ Billboard Year-End World Digital Song Sales Artists <https://www.billboard.com/charts/year-end/2016/world-digital-songs-artists>; [dostęp: 1.01.2020].

Zjawiskiem umożliwiającym analizę wpływu koreańskiej fali na dyplomację publiczną stało się również zaangażowanie wielu idoli oraz ich amerykańskich fanów w ostatnie działania, powiązane z falą protestów przeciwko rasizmowi w USA, które rozpoczęły się na przełomie maja i czerwca 2020 roku. Wielu idoli działając z własnej, oddolnej inicjatywy okazało wsparcie ruchowi Black Lives Matter, publikując słowa wsparcia oraz zachęcając swoich fanów do angażowania się w zbiórki pieniężne. Między innymi wspomniany już wcześniej zespół BTS oraz powiązana z nim wytwórnia Big Hit Entertainment wspólnie przeznaczyci milion dolarów na wsparcie działań organizacji pozarządowych skierowanych przeciwko systemowemu rasizmowi w Stanach Zjednoczonych⁴⁰. Dodatkowo sami fani koreańskiej muzyki popularnej aktywnie uczestniczyli w fali protestów, angażując się w internetowe działania dywersyjne przeciwko lokalnej policji. Między innymi, kiedy 30 maja 2020 roku oddział policyjny w Dallas zachęcał do anonimowego donoszenia o aktach wandalizmu zaobserwowanych podczas protestów za pomocą internetowej aplikacji, program ten niemal po jednym dniu stał się nieaktywny⁴¹. Twierdzi się, że policyjna aplikacja została przeciążona ogromną ilością nagrań fragmentów występów oraz koncertów gwiazd K-popu, które zostały przesłane przez amerykańską grupę fanów po wspólnej mobilizacji przy pomocy portalu społecznościowego Twitter⁴². Podobną aktywność zaobserwować można było pod wieloma postami w mediach społecznościowych innych oddziałów policyjnych w Stanach Zjednoczonych. Choć same wytwórnie muzyczne starają się bezpośrednio nie angażować w spory polityczne i ideologiczne, jednak reprezentowani przez nie artyści często prywatnie wyrażają swoje poglądy w tej sferze. W tej sprawie istnieje jednak wiele polaryzujących opinii, szczególnie biorąc pod uwagę powiązania koreańskiej kultury popularnej z dyplomacją publiczną koreańskiego rządu. Często bowiem prywatne opinie idoli przypisywane są nie tylko do rzekomych agend poszczególnych wytwórni, ale także, szczególnie na arenie międzynarodowej, mogą zostać zrozumiane jako poglądy ogółu koreańskiego społeczeństwa.

---

⁴⁰ M. Zaveri, *BTS Fans Say They've Raised \$1 Million for Black Lives Matter Groups*, The New York Times; 8.06.2020, <https://www.nytimes.com/2020/06/08/arts/music/bts-donate-black-lives-matter.html>, [dostęp: 18.06.2020]

⁴¹ Yim Hyun Su, *Donations, hashtags and fancams: K-pop world reacts to George Floyd protests*, The Korea Herald; http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20200601000865&fbclid=IwAR3o2dYlqicp5cLFPgHtPgAcYsOv8FZoEEIsq6MWngS64_6YPX9PaXOrs, [dostęp: 18.06.2020]

⁴² S. Morris, *Kpop Fans Spam Grand Rapids Police Department With Fancams After Crashing Dallas Police App*, Newsweek; 2.06.2020, <https://www.newsweek.com/kpop-spamming-fancams-grand-rapids-police-department-protest-evidence-1508043>, [dostęp: 18.06.2020]

Koreańska fala jako element kreowania dyplomacji publicznej Republiki Korei

Koreańska kultura popularna i powiązana z tym hallyu, ciągle jest tworem autonomicznym, który nie podlega ścisłym restrykcjom politycznym. Koreańska fala, choć tworzy ogromny zasób soft power dla Republiki Korei kreując pozytywny obraz kraju, nie jest bezpośrednim narzędziem w rękach rządu. Uważa się, że to właśnie pierwotny brak powiązania sfery kultury popularnej z polityką, doprowadził do szerokiej wymiany kulturowej pomiędzy państwami azjatyckimi⁴³. Jednakże władze Republiki Korei nie są bezpośrednio wykluczone z działań hallyu, które pozwalają na budowanie tak zwanej koreańskiej marki na arenie międzynarodowej. Rząd często odgrywa ważną, wspierającą rolę, współpracując z wytwórniami oraz gwiazdami i dbając w ten sposób pośrednio o posiadane zasoby soft power. Między innymi blisko 1% z budżetu narodowego przeznaczane jest na dofinansowywanie oraz udzielanie pożyczek instytucjom kulturalnym, uwzględniając w tym także artystyczne kierunki studiów na uniwersytetach⁴⁴. Dotacjami objęte są również agencje odpowiedzialne za eksport oraz marketing koreańskiej kultury. Finansowanie popkultury na szerszą skalę przez władze Republiki Korei można przypisać już działaniom podjętym po azjatyckim kryzysie finansowym w 1997 roku. Wtedy koreański rząd postanowił, iż jednym z działań mających pomóc w rozwinięciu gospodarki kraju ma stać się wspieranie eksportu lokalnej kultury popularnej⁴⁵. Natomiast w 1999 roku ówczesny prezydent Kim Dae Jung przyjął podstawową ustawę o promocji przemysłu kulturalnego i tym samym przeznaczył 148,5 miliona dolarów na wsparcie tego projektu⁴⁶. Przez to działanie potocznie uznawany jest za *prezydenta kultury*, jak z resztą sam się określił.

Dodatkowo koreańska fala i jej wpływ na ocieplenie wizerunku Republiki Korei sprawiły, iż często bywa ona wykorzystywana podczas misji dyplomatycznych. Nierzadko podczas oficjalnych spotkań organizowanych między przedstawicielami koreańskiego rządu a zagranicznymi politykami, jako goście specjalni zapraszani są członkowie popularnych K-popowych zespołów czy też aktorzy. Nie biorą oni udziału w oficjalnych politycznych dyskusjach, natomiast ich rola polega na zapewnieniu rozrywki podczas spotkań dyplomatycznych i tym samym tworzeniu pozytywnej i przyjaznej opinii o Korei, jako państwie otwartym na współpracę. Takie działania pozwalają na

---

⁴³ Kang Chul Keun, *Hallyu helps Korea polish national image*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 328-329.

⁴⁴ M. Bajgier-Kowalska, M. Tracz, K. Wałach, *Rola hallyu wave w rozwoju turystyki kulturowej w Korei Południowej*, [w:] *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, nr 31(3), 2017, s. 25.

⁴⁵ Jian Cai, op. cit., s. 102.

⁴⁶ Ibid., s. 102.

przełamanie pierwotnej formalnej i oficjalnej atmosfery politycznego spotkania, tworząc pozytywny nastrój do dalszych, dyplomatycznych rozmów. Przykładem może być między innymi występ BoA – piosenkarki, dzięki której koreańska fala rozpowszechniła się przede wszystkim w Japonii – podczas szczytu Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku w 2005 roku⁴⁷. Dodatkowo w misjach dyplomatycznych udział brali też znani aktorzy, występujący w serialach spopularyzowanych przez hallyu. Aktorka Lee Young Ae, odgrywająca główną rolę w szczególnie popularnym w Chinach „Dae Jang Geum” [„Jewel in the Palace”], została zaproszona przez ówczesnego prezydenta ChRL Hu Jintao na oficjalny obiad rządowy⁴⁸. Natomiast będący u władzy japoński premier Junichiro Koizumi w 2005 roku spotkał się z aktorką Choi Ji Woo, która wystąpiła w cieszącym się wysokim uznaniem w Japonii serialu „Gyeoul yeonga” [„Winter Sonata”]⁴⁹.

Działania dyplomatyczne we współpracy z idolami podejmowane są także bardziej współcześnie. Na początku kwietnia 2018 roku w stolicy Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej odbył się koncert, na którym wystąpili artyści z Korei Północnej, a także grupa artystów z Korei Południowej⁵⁰. Jednym z ważniejszych punktów programu był występ zespołu Red Velvet – najbardziej znanego girlsbandu z wytwórni SM Entertainment. W Wielkim Teatrze Wschodnim w Pyongyangu zgromadziło się blisko 1500 osób, a wśród widzów znalazły się także kluczowe postacie polityczne, takie jak nominalna głowa państwa Kim Yong Nam oraz sam Kim Jong Un wraz z żoną oraz siostrą⁵¹. Przywódca przyznał, że *był głęboko poruszony, widząc, jak nasi ludzie szczerze oklaskują przedstawienie, tym samym pogłębiając zrozumienie dla popularnej sztuki z Południa* oraz wyraził swoją chęć do zorganizowania podobnego wydarzenia łączącego obydwie Koree w Seulu⁵². Innym przykładem dyplomacji powiązanej z hallyu jest wizyta prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa w Seulu po zakończeniu szczytu G20, odbywającego się w 2019 roku w Osace. Na bankiecie otwierającym spotkanie został on powitany nie tylko przez grono koreańskich polityków, na czele z prezydentem Moon Jae Inem, ale także

---

⁴⁷ Ko Jeongmin, op. cit., s. 144.

⁴⁸ Ko Jeongmin, op. cit., s. 144-145.

⁴⁹ Ibid., s. 145.

⁵⁰ *Red Velvet Perform for North Korean Leader Kim Jong-Un in Rare Pyongyang Concert*, Billboard; <https://www.billboard.com/articles/columns/k-town/8280163/red-velvet-perform-north-korean-leader-kim-jong-un-pyongyang>, [dostęp: 8.05.2020].

⁵¹ Ibid..

⁵² Ibid.

przez słynny zespół K-popowy EXO⁵³. Prezydent USA oraz jego obecna na spotkaniu córka Ivanka, z rąk lidera zespołu otrzymali podpisaną przez idoli kopię ich najnowszego albumu.

Działania rządu Republiki Korei we współpracy z gwiazdami hallyu i pozytywne efekty kooperacji utwierdzają tylko w przekonaniu o sile koreańskiego soft power. Koreańska fala, jako element pierwotnie niezależny od wpływów politycznych, tworzy pewnego rodzaju *twardą walutę* dla kraju i staje się pośrednio jednym z większych zasobów miękkiej siły⁵⁴.

Podsumowanie

Koreańska fala to fenomen, dzięki któremu zaobserwować można połączenie dwóch na pozór całkowicie odmiennych sfer – kultury popularnej oraz sceny politycznej. Popkultura koreańska sama w sobie nie jest narzędziem w rękach władzy, a jej sprzedaż i promocja produktów podlega zasadom wolnego rynku. Jednak hallyu to ogromny zasób soft power dla polityki zagranicznej Republiki Korei, chociaż pozostaje on jedynie pośrednio w dyspozycji organów państwa.

Dodatkowo, wśród grona odbiorców, a szczególnie wśród azjatyckiej publiczności, prowadzono liczne badania oraz sondaże, mające na celu zbadanie wpływu hallyu na lokalny odbiór koreańskich produktów oraz nastawienie względem koreańskiego społeczeństwa. Między innymi wyniki ankiety przeprowadzonej przez Koreańską Agencję Handlu i Inwestycji (KOTRA) w 2004 roku wykazały bezpośrednie powiązanie koreańskiej fali ze wzrostem pozytywnego zapatrywania się na Republikę Korei o 78,9% w stosunku do poprzednio zgromadzonych danych⁵⁵. Rok później ta sama organizacja stwierdziła, iż dzięki hallyu wizerunek Korei uległ znacznemu polepszeniu, szczególnie w przypadku krajów takich jak Chiny czy Japonia⁵⁶.

Dzięki wynikom tych badań, a także licznym przykładom przytoczonym w treści tego artykułu, dotyczącym wpływu hallyu na kreowanie międzynarodowego dyskursu na temat Korei można stwierdzić, że zjawisko to jest istotne dla koreańskiej miękkiej siły. Fenomen ten, choć początkowo kreowany jedynie w celach rozrywkowych, obecnie stał się również częścią dyplomacji publicznej. Pozytywny obraz kraju buduje głębokie zainteresowanie oraz chęć

---

⁵³ Donald Trump, Ivanka Welcomed by EXO K-Pop Band Upon Arrival in South Korea, Sputnik News; <https://sputniknews.com/asia/201906291076098086-trump-ivanka-kpop-band-seoul/>, [dostęp: 14.04.2020].

⁵⁴ C. K. Armstrong, *The Korean Wave: A view from America's shores*, [w:] Korean Wave, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 155.

⁵⁵ Ko Jeongmin, op. cit., s. 145.

⁵⁶ R. Maliangkay, op. cit., s. 241.

zrozumienia koreańskiej kultury przez społeczeństwo zamieszkujące w krajach ważnych dla rozwoju Republiki Korei. Zjawisko jest na tyle silne, iż jego skutki sięgają także zagranicznych instytucji państwowych, co zauważono na podstawie analizy odbioru hallyu w Japonii, Chinach oraz USA. Wykorzystanie kultury popularnej jako uniwersalnej bazy do budowania przyjaznych stosunków międzynarodowych – pośrednio poprzez import popkultury, czy bezpośrednio podczas spotkań dyplomatycznych – prowadzi do wniosku, iż koreańska fala stanowi ważny element polityki soft power prowadzonej przez rząd Republiki Korei.

O AUTORCE

Studentka Studiów Azjatyckich Dalekowschodnich w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przebywała na semestralnym stypendium studenckim na Uniwersytecie Keimyung w Korei Południowej. Zaangażowana w działalność Dalekowschodniego Koła Naukowego UJ. Zainteresowania naukowe koncentrują się wokół socjologii i stosunków międzynarodowych w Azji Wschodniej, a w szczególności Korei Południowej (aktualne problemy społeczne, kultura popularna i jej wpływ ekonomiczny, społeczny i dyplomatyczny, wizerunek Republiki Korei na arenie międzynarodowej).

Bibliografia

- Armstrong C. K., *The Korean Wave: A view from America's shores*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 155.
- Bajgier-Kowalska M., Tracz M., Watach K., *Rola hallyu wave w rozwoju turystyki kulturowej w Korei Południowej*, [w:] *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, nr 31(3), 2017, s. 25.
- Do Hong Soon, *China Virtually Ends Hallyu Ban*, portal Huffpost; 11.02.2017, <https://www.huffpost.com>, [dostęp: 6.02.2020].
- Gyu Tag Lee, *De-Nationalization and Re-Nationalization of Culture: The Globalization of K-Pop*, George Mason University, Fairfax 2013, s. 126, 161.
- Jian Cai, *China's first taste of the Korean Wave*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 101-107.
- Kang Chul Keun, *Hallyu helps Korea polish national image*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 328-329.

- Kim Kyung Hyun, *Indexing Korean Popular Culture*, [w:] *The Korean Popular Culture Reader*, Duke University Press, Durham, London 2014, s. 2.
- Ko Jeongmin, *Trends and Effects of Korean Wave*, [w:] *Pop culture formations across East Asia*, red. Sim Tubo, Jimoondang, Seoul 2010, s. 139-145.
- Lee Yong Sung, *First generation Hallyu star continues to shine*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 289.
- Lee Yong Sung, *Ryu Si-Won: It's all about adapting to Japan*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 278.
- Maliangkay R., *Korean pop culture's growing challenges*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 213-241.
- Michel P. St., *Trade spat sees K-pop caught in the middle*, Japan Times; <https://www.japantimes.co.jp/culture/2019/08/14/music/trade-spat-sees-k-pop-caught-middle/#.Xk7QOWhKg2w>, [dostęp: 21.02.2020].
- Morikawa K., *Korean dramas crave a niche in Japan*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 85.
- Morris S., *Kpop Fans Spam Grand Rapids Police Department With Fancams After Crashing Dallas Police App*, Newsweek; <https://www.newsweek.com/kpop-spamming-fancams-grand-rapids-police-department-protest-evidence-1508043>, [dostęp: 18.06.2020].
- Nye J.S. jr., *Soft Power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 36.
- Russell M.J., *Pop Goes Korea- Behind the Revolution in Movies, Music, and Internet Culture*, Stone Bridge Press, Berkeley 2008, s. 117.
- Shim Woo Hyun, *Hallyu gains steam with exports rising 9.1% in 2018*, Korean Herald; <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20190503000437>, [dostęp: 4.01.2020].
- Teixeria L., *K-Pop's Big China Problem*, Foreign Policy; <https://foreignpolicy.com/2019/07/30/k-pops-big-china-problem/>, [dostęp: 6.02.2020].
- Yang Sung Jin, *The Korean Wave needs new strategies to solidify position in Asia*, [w:] *Korean Wave*, Jimoondang, 2008, Insight into Korea Series Vol.5, s. 248.
- Yim Hyun Su, *Donations, hashtags and fancams: K-pop world reacts to George Floyd protests*, The Korea Herald; http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20200601000865&fbclid=IwAR3o2dYlqicp5cLFPhG-HtPgAcYsOv8FZoEEIsq6MWngS64_6YPX9PaXOrs, [dostęp: 18.06.2020].
- Zaveri M., *BTS Fans Say They've Raised \$1 Million for Black Lives Matter Groups*, The New York Times; <https://www.nytimes.com/2020/06/08/arts/music/bts-donate-black-lives-matter.html>, [dostęp: 18.06.2020].
- Billboard Year-End World Digital Song Sales Artists*, Billboard; <https://www.billboard.com/charts/year-end/2016/world-digital-songs-artists>; [dostęp: 1.01.2020].
- Donald Trump, Ivanka Welcomed by EXO K-Pop Band Upon Arrival in South Korea*, Sputnik News; <https://sputniknews.com/asia/201906291076098086-trump-ivanka-kpop-band-seoul/>, [dostęp: 14.04.2020].
- Facts about Korea, 2018 edition*, Korean Culture and Information Service, Ministry of Culture, Sports and Tourism, Seoul 2018, s. 101-106.
- Hallyu White Paper 2018*, Korean Foundation for International Cultural Exchange 2019.
- ING International Trade Study, Developments in global trade: from 1995 to 2017 – South Korea*, ING; https://www.ingwb.com/media/238295/south_korea.pdf, [dostęp: 28.05.2020].

Red Velvet Perform for North Korean Leader Kim Jong-Un in Rare Pyongyang Concert, Billboard; <https://www.billboard.com/articles/columns/k-town/8280163/red-velvet-perform-north-korean-leader-kim-jong-un-pyongyang>, [dostęp: 8.05.2020].
Wonder Girls, Billboard; <https://www.billboard.com/music/wonder-girls> [dostęp: 27.05.2020].

WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA WOJNY DOMOWEJ W SYRII¹

CIVIL WAR IN SYRIA: INTERNAL AND EXTERNAL FACTORS

ABSTRAKT

W 2011 roku w Syrii doszło do kilku protestów zainspirowanych tzw. Arabską Wiosną. Kontestacja szybko przerodziła się w walkę zbrojną między armią Baszszara al-Asada, a mnożącymi się w zastraszającym tempie militarnymi bojówkami. Dlaczego pokojowe protesty przeobraziły się w otwarty konflikt? Odpowiedzi należy szukać w uwarunkowaniach politycznych i historycznych, które kształtowały współczesne syryjskie społeczeństwo.

ABSTRACT

In 2011, there were several protests in Syria inspired by the so-called Arab Spring. The contestation quickly turned into an armed struggle between Bashar al-Assad's army and militias multiplying at an alarming rate. Why did peaceful protest turn into an open conflict? Answers should be sought in the political and historical conditions that shaped modern Syrian society.

SŁOWA KLUCZOWE

wojna domowa, Syria, wojna zastępcza

KEYWORDS

civil war, Syria, proxy war

---

¹ Artykuł bazuje na pracy magisterskiej autorstwa Sary Przepióry.

Literatura dotycząca umiędzynarodowionej wojny domowej w Syrii nie dostarcza jednoznacznej daty rozpoczęcia protestów wymierzonych w rząd Baszszara al-Asada. Nasilenie antyrządowych nastrojów nastąpiło po aresztowaniu i torturowaniu kilku nastolatków, którzy swój sprzeciw wobec ówczesnej władzy wyrazili w postaci graffiti². W odpowiedzi na brutalne wymierzanie sprawiedliwości przez służby bezpieczeństwa w marcu 2011 r. mieszkańcy miasta Dara'a rozpoczęli pokojowe manifestacje. Z biegiem czasu protesty zaczynały ogarniać coraz więcej miejscowości, takich jak Latakia, Banijas, Damaszek czy Aleppo. Pierwszą reakcją reżimu była pewnego rodzaju liberalizacja systemowa. Baszszar al-Asad gotów był m.in. znieść wprowadzony w 1963 r. stan wyjątkowy oraz uwolnić ponad 250 więźniów politycznych, którzy w większości byli islamistami³. Nie zatrzymało to jednak fali protestów, które mimo szybkiej radykalizacji nadal były utożsamiane w zachodnich mediach z tzw. Arabską Wiosną. Należy zadać sobie w tym miejscu pytanie, jakie czynniki miały wpływ na eskalację konfliktu oraz zastanowić się jak doszło do tego, że przybrał on obecną formę. Przede wszystkim warto podkreślić, że wspomniane wyżej protesty nie miały nic wspólnego z walczącymi obecnie mniej lub bardziej radykalnymi frakcjami. Fundamentalistyczna tożsamość grup stała się ważnym, często nadrzędnym elementem w interpretacji powodów eskalacji przemocy. Nie oznacza to, że Syria doświadcza przede wszystkim wojny domowej o charakterze ideologicznym i religijnym, jak twierdzi wielu analityków⁴. Jednym z powodów wybuchu wojny domowej w Syrii były reformy gospodarcze przeprowadzone w ubiegłym dziesięcioleciu przez głowę państwa. Porażka reform Al-Asada przyczyniła się do zaostrzenia istniejących już nierówności społecznych oraz pogrążyła część Syryjczyków w ubóstwie. Można wnioskować, że linie dzielące opozycję oraz jednostki proreżimowe nie są wyłącznie konsekwencją podziałów religijnych i etnicznych. Są to podziały, które uwydatniają różnice społeczne pomiędzy zmarginalizowanymi grupami a tymi, którzy czerpią profity z reżimu politycznego, starszym i młodszym pokoleniem czy ludnością miejską i klanami. Zobrazowanie tak

---

² F. Pichon, *Syria: Porażka strategii Zachodu* Warszawa 2015, s. 11.

³ *Ibidem.*, s. 12.

⁴ H. Wimmen, *Syria's Path from Civil Uprising to Civil War*, Waszyngton 2016, s. 3.

wielopoziomowego konfliktu oraz osi, na których przebiega, wymaga więc rozłożenia go na czynniki pierwsze oraz wyjaśnienie roli każdego z aktorów biorącego w nim udział.

Wielokulturowe społeczeństwo Syrii

Analiza geografii historycznej Syrii ukazuje, jak wiele cywilizacji krzyżowało się na tym terytorium przez wieki. Ważna niegdyś prowincja rzymska została podbita przez Arabów, stając się w 661 r. stolicą kalifatu Umajjadów, a tym samym centrum kulturalnym świata islamu. Na początku XVI w. wpływy egipskiego sułtanatu Mameluków zostały zneutralizowane przez rozrastające się Imperium Osmańskie. Syria stała się jednym z terytoriów rozległego, trójkontynentalnego imperium. Po upadku Imperium Osmańskiego i zakończeniu I wojny światowej kontrolę nad terytorium przejęła Francja. W 1920 r. w wyniku porozumienia Sykes-Picot władze francuskie oddzieliły od Wielkiej Syrii (*arab. Bilad asz-Szam*) Liban, tworząc z tych terytoriów dwa oddzielne państwa. Natomiast w 1939 r. Francja oddała region Alexandretty (Hayat) pod kontrolę Republiki Turcji, znacznie skracając długość syryjskiego wybrzeża Morza Śródziemnego. Podczas trwania mandatu francuskiego na terytorium Syrii Francja zazwyczaj faworyzowała w kontaktach niemuzułmańskie mniejszości religijne, aby złagodzić arabskie ruchy nacjonalistyczne w największych miastach w kraju. Nie zatrzymało to jednak wielkiej syryjskiej rewolty trwającej od 1925 do 1927 r. i wymierzonej we francuskiego kolonizatora⁵. Mimo porażki rebeliantów rewolta została uznana w historiografii syryjskiej jako moment narodowego zjednoczenia, a tym samym narodzin narodu syryjskiego⁶. Postrzeganie francuskiego kolonizatora jako okupanta doprowadziło do utworzenia arabskich partii politycznych, wśród których znalazła się także partia Baas⁷. Syria ogłosiła niepodległość w 1943 r., jednak młode państwo, zbudowane na wzorcu francuskiej III Republiki, rzadko podejmowało suwerenne decyzje polityczne⁸.

Cięcia terytorialne wynikłe z europejskiej dominacji w regionie po upadku imperium osmańskiego zmieniły mapę kraju. Postkolonialny świat cechuje się sztucznie poprowadzonymi granicami narzuconymi z zewnątrz. Wieloletnie i różnorodne wpływy

---

⁵ J. L. Miller, *The Syrian Revolt of 1925*, w: *International Journal of Middle East Studies* vol. 8, s. 545.

⁶ *Ibidem*, s. 560.

⁷ Ł. Fyderek, *Pretorianie i technokraci w reżimie politycznym Syrii*, Kraków 2011, s. 34.

⁸ *Ibidem*, s. 35.

kulturowe sprawy, że Syria stała się jednym z najmniej spójnych pod względem ludności krajów na Bliskim Wschodzie. Jeśli chodzi o podziały etniczne, to zdecydowaną większość stanowią Arabowie (86 do 90,3 %), następnie Kurdowie (ok. 7%) oraz Ormianie (ok. 3%)⁹. Obok znamienitej większości jaką stanowią sunnici (ok. 65%), swoje wyznania praktykują takie wspólnoty religijne jak alawici, szyici, chrześcijanie czy druzowie¹⁰. Organizacja Narodów Zjednoczonych podkreśla w swoich raportach problem, jakim jest przekształcanie się konfliktu w Syrii w walki na tle wyznaniowym¹¹. Szybka militaryzacja i radykalizacja konfliktu wpłynęła na postrzeganie go przez politologów jako konflikt, który nabiera cech religijnych. Zdefiniowane w taki sposób konflikty są nie tylko znacznie trudniejsze do rozwiązania. Statystyki ilości ofiar śmiertelnych wskazują, że kryzysy na tle religijnym stanowią większe zagrożenie dla ludności cywilnej¹². Większość badaczy zajmujących się obecnym konfliktem w Syrii jest zgodna co do tego, że zwycięstwo którejkolwiek ze stron rozpocznie czystki etniczno-religijne¹³.

W tak skonstruowanym współczesnym społeczeństwie, funkcjonującym w laickim państwie, temat przynależności do grupy etnicznej czy wyznaniowej nie był zazwyczaj nieporuszany lub wzbudzał zakłopotanie. Owe reakcje spowodowane były głównie baasistowską polityką, która zakładała wspomnianą laickość państwa oraz promowała oryginalnie zachodnią koncepcję nacjonalizmu w wydaniu arabskim. Wszczepiony w tożsamość społeczeństwa nacjonalizm został zbudowany na wrogości w stosunkach z Izraelem oraz wspieraniu sprawy palestyńskiej. Nacjonalizm pozwolił reżimowi na stworzenie łatwiejszego do kontrolowania narodu¹⁴. Narodu, który utożsamiał się z państwem syryjskim bardziej niż z podziałami religijnymi i etnicznymi. Dopełnieniem charakterystyki syryjskiego społeczeństwa i jego dynamiki jest wskazanie na jeszcze jeden bardzo ważny element jego

---

⁹ *Middle East: Syria. The World Factbook*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html> [dostęp: 12.01.2019 r.].

¹⁰ *Religious Composition by Country, in Percentages. The Pew Research Center*, <http://www.pewforum.org/2012/12/18/table-religious-composition-by-country-in-percentages/> [dostęp: 12.01.2019 r.].

¹¹ United Nations Security Council, *Resolution S/RES/2336 (2016) The Situation In The Middle East*, [https://undocs.org/S/RES/2336\(2016\)](https://undocs.org/S/RES/2336(2016)), [dostęp: 30.12.2018 r.].

¹² H. Bogussia, *Uchodźcy z Syrii - nadzieje Arabskiej Wiosny i cierpienie wygnania* [w:] T. Nowicki (red.) *Zemsta emancypacji. Nacjonalizm, uchodźcy, muzułmanie*, Gdańsk 2017, s. 304.

¹³ *Ibidem*, s. 304.

¹⁴ F. Pichon, *Syria: Porażka...*, s. 20.

podziału; struktury plemienne i klanowe. Ta konstrukcja społeczna jest dziedzictwem beduińskiej tradycji, która funkcjonowała na terytorium dawnego Bilad asz-Szam. Opisane wyżej sztucznie skonstruowane przez europejskie mocarstwa granice, przyczyniły się do rozdzielenia wielu klanów i plemion¹⁵. Straciły one tym samym ziemie swoich przodków. Współczesna przynależność do scentralizowanego państwa zdaje się ignorować tradycyjne przywiązanie do rodzimego terytorium.

Omówione w tej części artykułu problemy wpływają bezpośrednio na charakter konfliktu, jaki dotknął Syrię. Jeśli spojrzymy na dynamikę rebelii i prześledzimy geograficznie, gdzie rozpoczęły się pierwsze protesty możemy stwierdzić, że współczesny konflikt w Syrii nie jest wyłącznie wyrazem niezadowolenia obywateli z dyktatorskiej władzy. Większość terenów przygranicznych znajdowała się pod wpływami lokalnych władz, funkcjonując niejako poza obowiązującym w kraju systemem¹⁶. Niektóre miasta i ich peryferyjne dzielnice wykształciły się z zamieszkujących je ubogich klanów plemiennych przemytników. Obszary te przekształciły się w trakcie kryzysu w 2011 r. w tzw. dzielnice rebelianckie. Miasta i wioski położone w obszarach granicznych cechowała wysoka przestępczość związana ze wspomnianym wyżej przemytem. Dotyczył on głównie używek i broni¹⁷. Przez miejscowości przygraniczne takie jak Dara'a i Hims transportowano oddziały bojówek dżihadystycznych i salafickich do walczącego z Amerykanami Iraku. Siatki przemytu umożliwiły w opisanych wyżej obszarach na szybszą radykalizację. Odegrały również znaczącą rolę w dostarczaniu broni oponentom reżimu.

Rola mediów, globalizacji i islamizacji w eskalacji konfliktu

Przemiany, które dokonały się w Egipcie, Tunezji i Libii na fali tzw. Arabskiej Wiosny, wpłynęły również na rozwój sytuacji w Syrii po 2011 r. Warto podkreślić, że do manifestacji i późniejszego wzrostu aktywności syryjskich rebeliantów dołączyła się inna grupa społeczna niż w przypadku wyżej wymienionych państw. Cele rewolucji w Syrii nie miały wiele wspólnego z aspiracjami miejskiej ludności tak jak w przypadku egipskich czy tunezyjskich metropolii¹⁸. Głównym czynnikiem, który wpłynął na odmienną rewolucji syryjskiej, była prowadzona w

---

¹⁵ *Ibidem*, s. 19.

¹⁶ J. McHugo, *Syria. From the Great War to Civil War*, Londyn 2014, s. 126.

¹⁷ F. Pichon, *Syria. Porażka...*, s. 21.

¹⁸ *Ibidem*, s. 32.

pierwszym dziesięcioleciu obecnego stulecia polityka integracji państwa z międzynarodowym systemem handlowym¹⁹. Według danych opracowanych przez analityków, większość protestujących pochodziła z warstw społecznych, dla których otwarcie się na międzynarodowy rynek i globalizacja nie przyniosły żadnych pozytywnych efektów²⁰. Jak przedstawiała się wspomniana wyżej integracja z międzynarodowym systemem handlowym? W 1991 r. Hafiz al-Asad dokonał częściowej liberalizacji krajowej gospodarki, która opierała się głównie na szeregu ułatwień dla przedsiębiorców. Reformy ograniczały się do działań, które miałyby zachęcić zagranicznych inwestorów do pozostawienia swojego kapitału w Syrii²¹. Natomiast za kadencji syna Hafiza, Baszszara al-Asada nastąpiło fragmentaryczne włączenie Syrii w procesy globalizacji. Zyskała na tym głównie sunnicka wielkowiejska burżuazja, która doświadczając ożywienia handlu i napływu turystów, czerpała z tego tytułu korzyści majątkowe. Najbliższe otoczenie polityczne Baszszara al-Asada zaczęło korzystać z nowych, kapitalistycznych i zliberalizowanych gałęzi gospodarki. Globalizacja spowodowała również wzrost korupcji i spadek liczby miejsc pracy, co wiązało się z wejściem na syryjski rynek bezkonkurencyjnych produktów z dalekiej Azji²². Wprowadzenie nawet niewielkiej i wybiórczej ilości wolnorynkowych zasad funkcjonowania gospodarki spowodowało częściowe wycofanie się z niej reżimu. Dotknęło to ludność wiejską, która dotychczas była faworyzowana oraz subwencjonowana przez państwo²³. W taki oto sposób do protestów ruszyła ludność zamieszkująca ośrodki wiejskie oraz tereny wokół miast, które stanowią większość terytorium Syrii. Narastającemu napięciu w kraju towarzyszył odgrywający coraz większą rolę wzrost demograficzny, inflacja, wiele okresów susz oraz podwyżki cen i czynszów mieszkań związane z napływem irackich uchodźców²⁴.

---

¹⁹ J. McHugo, *Syria...*, s. 185–186.

²⁰ *Ibidem*, s. 187.

²¹ *Ibidem*, s. 186.

²² F. Pichon, *Syria: Porażka...*, s. 33.

²³ W latach 1963–2000 Syria pod rządami partii przeszła gruntowną transformację społeczną. W całym kraju upowszechniono elektryczność i dostęp do wody bieżącej. Kolejne baasistowskie rządy dokończyły reformę rolną zapoczątkowaną jeszcze w czasie unii z Egiptem, likwidując zjawisko dzierżawienia ziemi przez chłopów od właścicieli ziemskich za zawyżoną opłatą. Hafiz al-Asad ukończył budowę tamy na Eufracie, co umożliwiło do 1992 zelektryfikowanie 95% syryjskiej wsi.

J. McHugo, *Syria...*, s. 185–187.

²⁴ F. Pichon, *Syria. Porażka...*, s. 34.

Zanim doszło do eskalacji konfliktu w Syrii, państwa Zatoki Perskiej zostały włączone przez rząd w niektóre projekty rozwoju infrastruktury. Równolegle rozwijały się również radykalne, religijne organizacje²⁵. Organizacje finansowane m.in. przez Katar czy Arabię Saudyjską rozpoczęły budowę, a później funkcjonowanie przychodni lekarskich czy szkół, które znajdowały się w planach rozwoju kraju. Jedynym warunkiem obecności tych organizacji miała być ich izolacja polityczna. Mimo tego warunku, finansowane były również meczety i madrasy, w których szerzono radykalne poglądy. *Soft power* krajów Zatoki Perskiej nie ograniczał się tylko do ideologicznego i finansowego działania. Wielu badaczy wskazuje na katarską telewizję Al-Dżazira, która miała być nośnikiem idei demokracji opartej na islamie²⁶. Również w przypadku Syrii telewizja satelitarna poprzez promowaną doktrynę umocniła sunnicki islam w kraju, gdzie wśród tradycyjnych społeczności, cierpiących często na niedostatek pracy znalazła podatny grunt²⁷. Opisany problem islamizacji skupił na sobie gorycz najbardziej pokrzywdzonej części społeczeństwa, stając się tym samym jednym z elementów krajobrazu politycznego uwikłanej w konflikt Syrii. Globalizacja dała również rewolucji syryjskiej narzędzie, jakim jest Internet. W jego przestrzeni zaczęła funkcjonować ideologia dżihadu w wirtualnej odświeżeniu²⁸. Na takich platformach jak YouTube dochodziło do walki między lojalistami i rebeliantami. Przedstawienie konfliktu jako religijnego spowodowało mobilizację międzynarodowych grup. Przyłączały się do swoich sunnickich braci, pod pretekstem tworzenia *międzynarodówki sunnickiej*²⁹. Napływającym do Syrii dżihadystom z całego sunnickiego świata sprawę ułatwiły zdecydowanie nieszczerne granice, szczególnie w północnej Turcji. Doprowadziło to do pojawienia się islamistycznych komórek w kraju. Można zaryzykować stwierdzenie, że rozprzestrzeniały się znacznie szybciej niż w Iraku czy Afganistanie. Internet odegrał także ogromną rolę w przedstawianiu konfliktu syryjskiego na świecie. Dynamiczne rozprzestrzenianie się relacji z katastrofy humanitarnej w Syrii na Twitterze, Facebooku czy Instagramie przyczyniło się do powstania obrazocentrycznej

---

²⁵ H. Wimmen, *Syria's Path...*, s. 16.

²⁶ Ł. Fyderek, *Katar – historia mocarstwowej polityki mikro-państwa*, <http://pulsazji.pl/2017/03/05/katar-historia-mocarstwowej-polityki-mikro-panstwa/> [dostęp: 1.11.2018r.].

²⁷ F. Pichon, *Syria. Porażka...*, s. 37.

²⁸ A. Wejkszner, *E-dżihad. Wirtualne pole aktywności dżihadystów* [w:] Przegląd Strategiczny Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/e-dzihad-wirtualne-pole-aktywnosci-dzihadystow/> [dostęp: 10.11.2018r.].

²⁹ F. Pichon, *Syria: Porażka...*, s. 38.

globalnej widowni³⁰. Widowni, która pod natłokiem dramatycznych obrazów podzieliła się na tę, która zaczęła odczuwać ogromną frustrację i bezsilność z powodu sytuacji, w jakiej znaleźli się Syryjczycy oraz tę, całkowicie zobojętniałą. Narracje i towarzyszące im obrazy, dotyczące konfliktu w Syrii są rozpowszechniane głównie w odniesieniu do *The White Helmets* oraz *Free Syria Media Hub*. Do odbiorców docierają bardzo brutalne fotografie, które przypominają, dlaczego tak ogromna liczba uchodźców syryjskich trafia na Zachód. Jednak opisywany konflikt w Sieci to nie tylko fotografie. To także zapisy filmowe, które przedstawiają sceny bombardowania oraz wtórujące im krzyki przerażenia i płacz dzieci. Wśród ukazywanej szeroko publiczności scen z bombardowań przewijają się brudne od szarego pyłu twarze zastygłe w przerażeniu³¹. Nie można znaleźć jednej interpretacji tego zjawiska. Trudno określić, czy jest to przypadkowa i chaotyczna dokumentacja, czy anatomia syryjskiego konfliktu przeprowadzona w przestrzeni portali społecznościowych.

Analizując obraz konfliktu w Syrii, należy zwrócić uwagę na jego dynamikę. Do ogólnopaństwowego powstania doszło nie tylko na fali protestów w innych arabskich krajach. Posługiwanie się językiem mediów i ich narracji o łączących Syryjczyków uniwersalnych wartościach byłoby zdecydowanie zbyt dużym uproszczeniem. Protesty, które ogarnęły kraje Bliskiego Wschodu w 2011 r., były dalszą próbą demokratyzacji regionu. Takie próby od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku podejmowały między innymi Stany Zjednoczone, które finansowały ruchy opozycyjne, aby zwiększyć prozachodnie trendy w polityce konkretnych państw, a tym samym zmniejszenie rosyjskich wpływów³². Warto zaznaczyć, że Syria, to obok Iranu, najważniejszy sojusznik Rosji na Bliskim Wschodzie. Oba kraje łączy długa tradycja współpracy, sięgająca czasów przed rządów partii Baas. Silny sojusz z Syrią jest dla władz w Moskwie okazją do demonstracji mocarstwowości. Służy także jako karta przetargowa w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi³³. Starania Amerykanów o wpływ w Syrii mają zgoła inny charakter. Przykładem wspomnianych wyżej działań są inicjatywy kierowane przez organizacje

---

³⁰ L. Kopciewicz, *Życie, śmierć, godność i nadzieja w 140 znakach. Kryzys uchodźczy w obrazach i narracjach w społecznościowej przestrzeni Twittera*, [w:] T. Nowicki (red.) *Zemsta emancypacji. Nacjonalizm, uchodźcy, muzułmanie*, s. 91.

³¹ *Ibidem*, s. 104.

³² F. Pichon, *Syria. Porażka...*, s. 40.

³³ E. Stepanova, *Russia's Policy on Syria Crisis: Sources and Implications*, <http://blogs.lse.ac.uk/ideas/2012/03/russias-policy-on-the-syria-crisis-sources-and-implications/> [dostęp: 09.03 2019 r.].

pozarządowe, które zgodnie ze statusem określane są jako niezależne. Jedną z takich organizacji, która dostała się do Syryjskiej Rady Narodowej, jest Council on Foreign Relations. Prowadzi ona program *Arab Reform Initiative*, pod nadzorem wykładowczynie Basmji Kodmani. Badaczka nawoływała wśród członków rady do obalenia reżimu i przebudowy państwa w bardziej demokratyczne. Wspomniany wyżej program prowadzi różnorodne badania nad tym, w jaki sposób stworzyć w postreżimowych obszarach środowisko dla demokracji, w szczególności na Bliskim Wschodzie i w Ameryce Południowej³⁴. Większość organizacji pozarządowych, takich jak National Endowment of Democracy czy Council on Foreign Relations przedstawiają jako cele swoich projektów szerzenie demokracji, zasad wolnego rynku, czy wsparcia dla społeczeństw obywatelskich³⁵. Powstaje zatem pytanie, czy amerykańskie inicjatywy szerzące demokrację mają szansę powodzenia na Bliskim Wschodzie, zwłaszcza, że próby demokratyzacji Iraku zakończyły się niepowodzeniem? Rozwój sytuacji w arabskich państwach ogarniętych tzw. Arabską Wiosną również pokazuje, że te górnolotne cele nie znajdują na Bliskim Wschodzie podatnego gruntu. We współczesnym konflikcie syryjskim niebagatelną rolę odegrały też międzynarodowe media. Szczególnie aktywna była satelitarna telewizja arabska, która prowadziła własną, starannie wyselekcjonowaną pod względem pokazywanych materiałów narrację. Zasadniczą rolę w prowadzeniu narracji trwającego konfliktu w Syrii miała katarska telewizja Al-Dżazira. Medium niezaprzecalnie zmieniło specyfikę środków masowego przekazu na Bliskim Wschodzie, które w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat kształtowane były przez politykę reżimów autorytarnych³⁶. Katarska telewizja satelitarna przyczyniła się do gwałtownych zmian w prowadzeniu narracji medialnej na Bliskim Wschodzie. W swojej ofercie prezentowała programy poruszające tematy tabu przy udziale ekspertów. Al-Dżazira stała się przestrzenią do debaty obywatelskiej, której do tej pory brakowało w krajach arabskich³⁷. Warto mieć jednak na uwadze, że nic w wahabickim Katarze nie dzieje się bez kontroli rządzącego tam klanu As-Sani. Mimo że Al-

---

³⁴ Arab Reform Initiative, <https://archives.arab-reform.net/en/node/786> [dostęp: 20.03.2019r.].

³⁵ F. Pichon, *Syria. Porażka...*, s.41.

³⁶ Państwa arabskie są monopolistami na bliskowschodnim rynku medialnym. Używają mediów jako narzędzia propagandy, przekazując za ich pomocą społeczeństwu informacji o sukcesach rządów. Dlatego arabskie media zawsze były blisko związane z polityką. Z. Sawicka, *Wpływ nowych mediów na przemiany polityczne wybranych państw Bliskiego Wschodu na przykładzie Arabskiej Wiosny*, Rzeszów 2017, s. 42-43.

³⁷ Ibidem, s. 62.

Dżazira uchodzi za nowoczesną, arabską stację telewizyjną, to nie da się ukryć, że służy emirowi do rozpowszechniania jego idei politycznych³⁸. Badacze z uniwersytetu w Sydney przeanalizowali sposób, w jaki Al-Dżazira przedstawiła ataki chemiczne w Syrii. Okazało się, że w 100% przypadków, katarska telewizja satelitarna wyemitowała nierzetelne materiały³⁹. Jej działania reporterskie opierały się na takich mechanizmach jak: uogólnianie, stosowanie konwencjonalnych zwrotów czy dopowiadanie i aranżowanie pewnych wydarzeń. Unikano także rozmów z ekspertami oraz głębszych analiz geopolitycznych. Wprowadzenie takich technik spowodowane było głównie niewystarczającą liczbą reporterów dostępnych na miejscu zdarzeń. Katarskie medium jest często cytowane lub wykorzystywane jako baza do tworzenia i rozprzestrzeniania najnowszych doniesień dotyczących konfliktu w Syrii na Zachodzie. Zatem stronniczość wpływa nie tylko na rozpowszechnianie konkretnego obrazu syryjskiego kryzysu, ale także na powielanie karygodnych postaw dziennikarskich przez zagranicznych reporterów, komentujących syryjski kryzys. Z drugiej strony mamy również narrację zachodnich mediów, które nierzadko generują zmanipulowane przekazy dla sponsorujących je rządów poszczególnych państw. Rejestr humanitarny i emocjonalny ma m.in. za zadanie wpłynąć na stanowiska Rosji i Chin, które sprzeciwiają się zbrojnej interwencji koalicji zachodniej w Syrii. Zatajanie części wydarzeń przez media i eksponowanie skrajnych emocji jest elementem wojny psychologicznej⁴⁰, która stała się częścią strategii w walce o Syrię.

Wielopoziomowy charakter wojny domowej w Syrii

W konflikcie syryjskim mamy do czynienia ze starciem czynników regionalnych oraz globalnych z polityczno-ekonomicznymi interesami większych mocarstw. Dlatego też trwający

---

³⁸ Ł. Fyderek, *Katar – historia...* .

³⁹ Z. Abdulnabi, *Based on the peace journalism model: Analysis of Al-Jazeera's coverage of Bahrain's uprising and Syria's chemical attack*, Sydney 2015, s. 288.

⁴⁰ Planowe wywieranie presji na atakowane państwo lub sojusz państw, za pomocą dywersji ideologicznej, gróźb i zastraszania. Jest to system działań psychologicznych stosowanych w celu wywarcia wpływu na społeczeństwo przeciwnika i spowodowania realizacji przez nie własnych celów strategicznych. Wojna psychologiczna polega również na osłabieniu zdolności reakcji przeciwnika na zagrożenia zewnętrzne np. atak militarny. (zob. G. Nowacki, *Organizacja i prowadzenie działań psychologicznych w wybranych państwach*, Toruń 2004, s. 66).

od 2011 r. kryzys rozgrywa się na wielu osiach. Nie jest to tylko walka między rebeliantami a reżimem. Nad syryjskim tygłem pochylają się również najwięksi regionalni gracze — Arabia Saudyjska, Katar, Turcja i Iran. Wpływy w Damaszku pragnie utrzymać również Rosja i Chiny, których zapędy są powstrzymywane na arenie międzynarodowej przez USA i niektóre z państw Unii Europejskiej. Z zaangażowanych w konflikt aktorów można wyróżnić dwie koalicje o przeciwnych interesach⁴¹. Pierwszą z nich jest koalicja Rosji, Chin i Iranu. Wspiera ona działania reżimu Baszszara al-Asada. Natomiast w drugiej koalicji dominuje Arabia Saudyjska, Katar, Turcja, USA i Europa. Aktywność Stanów Zjednoczonych, Chin oraz Europy nie jest tak wysoka, jak państw toczących walkę o charakterze regionalnym. Głównym celem rywalizacji pomiędzy państwami jest przejęcie władzy w strategicznym obszarze Bliskiego Wschodu, jakim jest Syria. Korzyści polityczne i gospodarcze wynikające ze sprawowania kontroli nad tym regionem są najbardziej kuszące dla regionalnych mocarstw⁴². W syryjskiej *proxy war*⁴³ (wojnie zastępczej) mamy do czynienia z bardzo chaotycznymi i trudnymi do sklasyfikowania stronami. W uproszczeniu wyróżnić można dwie przeciwne strony konfliktu: koalicję proreżimową oraz koalicję opozycji.

Struktura organizacyjna reżimu

Na wyjątkowość terytorium, jakim jest Syria, wpływa jej najnowsza historia polityczna, a zwłaszcza jeden czynnik, który wyraźnie wpłynął na niespodziewaną, szczególnie dla Zachodu wytrzymałość reżimu Al-Asada. Jest nim tożsamościowy charakter reżimu, który opiera się na powiązaniach osobistych, klanowych i wyznaniowych. Ów czynnik solidarności i znaczącej zbiorowej świadomości umknął wielu badaczom komentującym początkowe fazy konfliktu. Formalna organizacja systemu politycznego Syrii to przede wszystkim trzy filary reżimu: partia Baas wraz z partiami satelickimi zebranymi w Narodowym Froncie Postępu, organy władzy państwowej wraz z administracją oraz armia i służby bezpieczeństwa.

---

⁴¹ W. Fulton, R. Frasco, A. Farrar-Wellman, *Syria-Iran Foreign Relations*, <http://www.irantracker.org/foreign-relations/syria-iran-foreign-relations> [dostęp:12.02.2019r.].

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Konflikt tego typu rozgrywa się na różnych poziomach obejmujących między innymi wojnę prowadzoną na terenie państwa sąsiedniego w celu wywarcia nacisku na przeciwnika. Zalicza się do niej także wojna psychologiczna, cybernetyczna oraz kampania propagandowa i dezinformacyjna. (zob. A. Mumford, *Proxy Warfare*, Cambridge 2013, s. 11–30).

Dopełnieniem wymienionych elementów jest specyficzne dla syryjskiego reżimu środowisko społeczne, w którym funkcjonowanie instytucji formalnych połączone jest z siecią powiązań rodzinnych i lojalnościowych. Armia i służby bezpieczeństwa stanowiły ważny element komponentu reżimu w Syrii. Hafiz al-Asad ustanowił w kraju rządy personalne, które były wynikiem doświadczenia z okresu walki o władzę od 1963 do 1970 r. oraz rebelii Bractwa Muzułmańskiego w latach 1978-1982⁴⁴. Wydarzenia te dowiodły, że w sytuacjach kryzysowych koneksje plemienne i regionalne decydują o podziale politycznym. Hafiz al-Asad zastosował te wnioski w polityce personalnej, obsadzając najważniejsze stanowiska zaufanymi oficerami. Nie chodziło tu o przynależność wyznaniową otaczających prezydenta osób, a o osobiste przywiązanie i lojalność. Warto jednak zaznaczyć, że przewaga alawitów widoczna była jedynie w strukturach wojskowych. Przewaga wśród oficerów wyższej rangi wynikała z dbałości o spójność i uchronienie struktur wojskowych przed prawdopodobnym rozłamem⁴⁵. Przed Ruchem Korygującym z 1970 r. armia była czynnikiem destabilizującym politykę kraju. Zmiany, które wprowadził Hafiz al-Asad doprowadziły do stworzenia takiej siły, która nie tylko skutecznie tłumiała rebelie, ale również chroniła reżim. Przyczynami ugruntowania się pozycji armii była rozbudowa jej struktur o takie jednostki jak: kontrwywiad, policję polityczną, czy jednostki broniące władzę centralną przed przewrotami. Nie stanowiły one osobnych bytów militarnych, lecz należały do istniejących już struktur. Syria przed konfliktem była również państwem policyjnym, w którym funkcjonowało kilkanaście organizacji określanых terminem *mukhabarat*. Kierowany obawą przed monopolizacją służby bezpieczeństwa Hafiz al-Asad stworzył środowisko konkurencji między organizacjami. Do najważniejszych z nich należą: Generalny Dyrektoriat Bezpieczeństwa, Dyrektoriat Bezpieczeństwa Politycznego, Wywiad Wojskowy oraz Wywiad Sił Powietrznych. Każda z organizacji charakteryzuje się dużą autonomią, jeśli chodzi o tworzenie własnych siatek kontaktów. Służby bezpieczeństwa dopuszczały się przemocy, której użycie w stosunku do określonych osób było gwarantowane przez dekret o stanie wyjątkowym⁴⁶. *Mukhabaraty* cechowała również bezkarność wobec systemu prawnego. Członkowie służb w razie kontaktu z prawnym zagrożeniem byli chronieni dzięki interwencji dowódców w działania prokuratury. Nierzadko taka ochrona prawna

---

⁴⁴ Ł. Fyderek, *Pretorianie i technokraci...*, s. 100.

⁴⁵ *Ibidem*, s.100.

⁴⁶ H. Wimmen, *Syria's Path...*, s. 10.

zachęcała pracowników służb bezpieczeństwa do wykorzystywania brutalnych metod w swojej pracy. Taki sposób egzekwowania prawa, opartego na pobiciach, porwaniach, aresztowaniach oraz braku sprawiedliwych osądów sprawiła, że reżim tracił poparcie społeczne. Z drugiej strony badacze analizujący rolę służb bezpieczeństwa w procesie legitymizacji władzy reżimu podkreślają, że przemoc miała zapewniać posłuszeństwo i akceptację systemu politycznego we wszystkich grupach religijnych oraz etnicznych⁴⁷. Dużą rolę odegrała tutaj tradycja stosowania przemocy w reżimie. Jednak od czasu objęcia władzy przez Baszszara al-Asada intensywność działań służb bezpieczeństwa zdecydowanie się zmniejszyła. Mimo to społeczeństwo syryjskie wciąż wspominało brutalne metody wymierzania sprawiedliwości. Tradycja przemocy *mukhabaratów* przyczyniła się do stabilizacji reżimu oraz ograniczenia zaangażowania politycznego wśród społeczeństwa.

Struktura organizacyjna syryjskiej opozycji

Drugą stroną konfliktu jest tzw. Wolna Armia Syryjska, z którą kraje zachodnie wiązały nadzieję na obalenie reżimu Baszszara al-Asada. Ta organizacja zbrojna powstała 29 lipca 2011 r., a jej pierwszym dowódcą był Rijad al-Asad - pułkownik Syryjskich Sił Powietrznych, który zdezerterował z armii⁴⁸. Powołanie grupy tłumaczył chęcią ochrony ludności cywilnej przed armią reżimu. Wolna Armia Syryjska składa się z wielu ugrupowań rebelianckich, które są wspierane finansowo głównie przez państwa Zatoki Perskiej. Oddziały rebelianckie ulokowane są w różnych częściach kraju i prowadzą w nich działania partyzanckie. Ich główną cechą wspólną jest postawa mniej lub bardziej umiarkowana jak na realia bliskowschodnie⁴⁹. Do kluczowych regionów wspólnie kontrolowanych przez grupy rebeliantów należą tereny przygraniczne z Turcją oraz prowincja Idlib. Oddziały Wolnej Armii Syryjskiej odznaczają się również znacznie mniejszym stopniem zorganizowania niż islamistyczne bojówki, choć współpracują z nimi podczas poszczególnych działań wojennych. Mieszanie się ugrupowań o różnym stopniu radykalizmu generuje problemy z utrzymaniem sojuszy z Zachodem, dla którego ekstremizm jest niedopuszczalny. Wśród najbardziej widocznych grup islamistycznych

---

⁴⁷ Ł. Fyderek, *Pretorianie i technokraci...*, s. 111.

⁴⁸ H. Wimmen, *Syria's Path...* s.11.

⁴⁹ *Ibidem*.

można wyróżnić Hay'at Tahrir asz-Szam, która powiązana jest z dawnym Frontem an-Nusra, a obecnie funkcjonuje jako niezależny podmiot niezwiązany z poprzednimi organizacjami i frakcjami al-Ka'idy⁵⁰. Hay'at at-Tahrir jest ugrupowaniem bardzo radykalnym, dla którego żaden układ powojenny z reżimem Al-Asada nie jest możliwy. Natomiast ugrupowanie Haras asz-Szam jest ugrupowaniem islamistycznym stosunkowo mniej radykalnym, kierującym się islamem politycznym. Dopuszcza nawet kontynuację przedwojennego funkcjonowania społeczeństwa w świeckim państwie. Jeśli idzie o zróżnicowanie wśród bojówek islamistycznych, warto wspomnieć, że również między nimi dochodzi do brutalnych i krwawych starć. W 2013 i 2014 r. doszło do bitew pomiędzy filiami Al-Ka'idy i koalicji Państwa Islamskiego oraz Frontu Islamskiego, której patronem jest Arabia Saudyjska⁵¹. Zręczne działania saudyjskiej monarchii sprawiły, że finansowani przez nią dżihadysty walczący z radykalnymi organizacjami zyskali miano „umiarkowanych islamistów”. Nieokreślony i różnorodny charakter armii opozycyjnej zaczął niepokoić w szczególności zachodnich polityków i media, które wcześniej zdawały się nie zauważać problemu. O obecności komórek islamistycznych informował syryjski rząd, jednak do 2012 r. temat dżihadystów w kraju nie był poruszany. Większość krajów zachodnich wychodziła z założenia, że obalenie reżimu Al-Asada jest celem nadrzędnym, a używane do jego osiągnięcia środki nie są istotne. W atmosferze tolerancji dla napływu dżihadystów do Syrii, w jej północnej części wytworzyła się strefa kontrolowana przez opisane wyżej bojówki islamistyczne. Zamknięcie placówek dyplomatycznych w Damaszku przez niektóre państwa europejskie również przyczyniło się do niekontrolowanej ekspansji dżihadyzmu. Gdyby przedstawiciele europejscy pozostali na miejscu konfliktu, może szybciej dostrzegliby zmieniający się układ sił w Syrii⁵². Brak obiektywnej relacji na temat bieżących wydarzeń przyczynił się do wytworzenia specyficznej retoryki używanej w mediach i wśród ekspertów. Mimo że nie brakowało dowodów na obecność obcych organizacji paramilitarnych na terenie Syrii, niedopuszczalnym było utożsamianie ich z dżihadystami. Nie mówiono o prawdopodobnej działalności Al-Ka'idy czy nawet o wojnie domowej. Retoryka osób wypowiadających się na temat zaogniającego się

---

⁵⁰ T. Joscelyn, *Hay'at Tahrir al-Sham Leader Calls for „Unity” in Syrian Insurgency*, <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/02/hayat-tahrir-al-sham-leader-calls-for-unity-in-syrian-insurgency.php> [dostęp:12.03.2019r.].

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² F. Pichon, *Syria. Porażka...*, s. 69.

konfliktu miała bardzo emocjonalne podłoże. Media opisywały Wolną Armię Syryjską bardziej jako aktywistów niż o zmilitaryzowane oddziały. Uaktywniające się organizacje islamistyczne wybitnie nie pasowały do stworzonego już obrazu opozycji walczącej z reżimem.

Zaangażowanie regionalnych mocarstw w syryjski konflikt.

Bilateralne stosunki między Syrią a jej najbardziej wpływowymi sąsiadami stanowią kolejny powód zaostrzającego się konfliktu. Narastające antagonizmy między Saudami a reżimem Baszszara al-Asada doprowadziły do tego, że po raz pierwszy Arabia Saudyjska zajęła krytyczne stanowisko wobec arabskiego państwa⁵³. Gdy kryzys w Syrii zaczął się zaożnaczać, stanęła po stronie rewolucjonistów. Nasuwa się pytanie, co wpłynęło na takie stanowisko Arabii Saudyjskiej. Pierwszym czynnikiem było zapewne nastawienie saudyjskich elit do reżimu Al-Asadów. Prowadzona wobec władz w Damaszku polityka miała charakter religijnej dyskryminacji. Saudowie podkreślali w swojej retoryce zagrożenie, na jakie są narażeni sunnici żyjący w państwie rządzone przez alawitów⁵⁴. Religijny motyw jest również narzędziem do uzyskania równowagi w regionie i osłabienia syryjskiego sojuszu z Iranem⁵⁵. Utrzymanie równowagi jest jednym z ważniejszych czynników, dla których regionalne mocarstwo zajęło tak zdecydowane stanowisko wobec wydarzeń w Syrii. Do tej pory Baszszar al-Asad zgodnie z polityką swojego ojca równoważył wpływy obu państw. Współczesny kryzys stworzył dla Arabii Saudyjskiej możliwość podjęcia negocjacji i odgrywania głównej roli w jego rozwiązywaniu⁵⁶. Początkowy plan negocjacji nie zawierał takich działań jak dozbieranie Wolnej Armii Syryjskiej, czy uznanie Syryjskiej Rady Narodowej. Radykalizacja nastrojów w Arabii Saudyjskiej, która doprowadziła do oficjalnego wsparcia syryjskich rebeliantów, była efektem regionalnej aktywności Iranu i Kataru — państw zagrażających pozycji Saudów w rejonie Zatoki Perskiej. Mimo animozji, Katar i Arabia Saudyjska połączyły siły i stanęły na czele regionalnej ofensywy dyplomatycznej przeciwko reżimowi w Damaszku. Katar przejawiał szczególne ambicje do

---

⁵³ M. al-Rasheed, *Saudi Arabia and Russia: Settling Old Scores in Syria, Russia and Syria*, Edition 10 Volume 10, s. 55-59, <http://www.bitterlemons-international.org/previous.php?op-t=1&id=372#1513> [dostęp: 10.03.2012 r.].

⁵⁴ G. Carey, *Saudi Arabia Lifts Curtain on Diplomacy as Syria Killings Spur King to Act*, <http://www.bloomberg.com/news/2012-03-07/saudi-curtain-lifted-on-diplomacy-as-syria-killings-spur-action.html> [dostęp: 18.03.2012 r.].

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ H. Shobokshi, *Saudi-Syrian Relations: It's Over*, <http://www.asharq-e.com/news.asp?section=2&id=28671> [dostęp: 20.03.2019 r.].

ingerencji w struktury polityczne Syrii. Upadek reżimu Al-Asada mógłby być początkiem lepszych relacji w domyśle sunnickiej Syrii z Katar. Tym bardziej, że do tej pory Al-Asad skutecznie zamykał większe katarskie inwestycje w kraju. Jedną z nich, która miała prominentny wpływ na relacje syryjsko-katarskie była budowa gazociągu⁵⁷. Gdyby doszło do porozumienia, Katar zyskałby sporą przewagę nad Iranem w eksporcie surowca. Warto podkreślić, że zarówno Katar, jak i Arabia Saudyjska uważają, że upadek reżimu Al-Asada zainicjuje dalsze zmiany w układzie regionalnych sił.

Syria była postrzegana przez Iran jako kluczowy sojusznik już od pierwszych lat funkcjonowania islamskiej republiki. Oba kraje łączyło również podobne podejście do problemów zajmujących region Bliskiego Wschodu. Oba też udzielały wsparcia dla palestyńskiego Hamasu i libańskiego Hezbollahu. Spoiwem stała się również wrogość w stosunku do Izraela. Idea zniszczenia młodego, syjonistycznego państwa przyczyniła się do finansowania radykalnych organizacji zwalczających Izrael zarówno przez Syrię, jak i Iran. Syria pełniła funkcję pośrednika między Iranem a Hezbollahem. Funkcja ta polega głównie na udostępnianiu swojego terytorium do przemykania uzbrojenia⁵⁸. Działania Iranu wobec konfliktu w Syrii nasuwają wniosek, że Syria jest jego strategicznym sojusznikiem w regionie. Główną motywacją regionalnego mocarstwa jest powstrzymanie saudyjskich i zachodnich wpływów oraz niedopuszczenie do powstania reżimu o prozachodniej orientacji⁵⁹. Warto podkreślić, że najważniejszym aspektem w podejmowaniu decyzji politycznych jest gwarancja realizacji interesów Teheranu. Władze Iranu podkreślają, że przyszłe zmiany polityczne powinny być inicjowane i prowadzone przez prezydenta Baszszara al-Asada. Wszelkie zmiany wprowadzone bez konsultacji z władzą centralną w Syrii mogą mieć według irańskich elit politycznych destrukcyjny wpływ nie tylko na Syrię, ale również na cały region⁶⁰. Jednak z drugiej strony determinacja Iranu do utrzymania wpływów w Syrii wiąże się ze zgodą na taki kompromis, w którym zabrakłoby Baszszara al-Asada jako przywódcy kraju.

---

⁵⁷Stanford Model United Nation Conference, *The Syrian Civil War: Regime of Bashar al-Assad*, <https://web.stanford.edu/group/sias/cgi-bin/smunc/wp-content/uploads/2014/10/Syria-Govt.pdf> [dostęp: 10.06.2020 r.].

⁵⁸ W. Fulton, R. Frasco, A. Farrar-Wellman, *Syria-Iran Foreign Relations*.

⁵⁹ P. Hafezi, *Analysis: Iran Adopts „Wait and See” Policy...*

⁶⁰ *Ibidem*.

Zakończenie

Rozgrywający się na terytorium Syrii konflikt charakteryzuje się wielopoziomowością i chaosem. Protesty, które kojarzone są na zachodzie z tzw. Arabską Wiosną, zmieniły obraz polityczny Syrii. Szybka radykalizacja i brutalizacja toczących się w kraju wydarzeń doprowadziły do zbrojnych starć pomiędzy armią i bojówkami mniej lub bardziej radykalnymi, a w efekcie do wybuchu wojny domowej. Zaogniający się konflikt podsycił nieudolne wręcz relacje zachodnich mediów. Zarówno dziennikarze, jak i badacze regionu nie byli w stanie ustalić jednoznacznie, co dzieje się w pochłoniętym wojną państwie.

Syria stała się również areną politycznej walki pomiędzy światowymi i regionalnymi mocarstwami. Ich poparcie dla poszczególnych stron konfliktu utrudnia dodatkowo jego rozwiązanie. Zarówno wewnętrzna walka oraz ta o charakterze międzynarodowym przyczyniły się do kryzysu humanitarnego i cierpienia setek tysięcy Syryjczyków, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia kraju. Wojna w Syrii już od ośmiu lat destabilizuje region Bliskiego Wschodu. W krajach sąsiadujących z Syrią dochodzi do ataków terrorystycznych oraz regularnych walk. Co więcej, Liban, Jordanię, Turcję i Izrael dotyka kryzys związany z kwestią migracji syryjskich uchodźców. Trudno przewidzieć, jaką przyszłość przyniesie zakończenie walk w Syrii. Jedno jest pewne, to państwo nigdy nie będzie już tym samym bytem politycznym.

O AUTORCE

Dziennikarka związana z portalem interia.pl. Absolwentka studiów azjatyckich bliskowschodnich na Uniwersytecie Jagiellońskim. Fascynuje ją kultura krajów Afryki, Bliskiego Wschodu i Azji Południowo-Wschodniej, szczególnie tematy związane ze sztuką współczesną, feminizmem oraz wpływem konfliktów na działalność artystów.

Bibliografia

Publikacje zwarte:

- Fyderek Ł., *Pretorianie i technokraci w reżimie politycznym Syrii*, Kraków 2011, s. 34.
- McHugo J., *Syria. From the Great War to Civil War*, Londyn 2014, s. 126.
- Mumford A., *Proxy Warfare*, Cambridge 2013, s. 11–30.
- Nowacki G., *Organizacja i prowadzenie działań psychologicznych w wybranych państwach*, Toruń 2004, s. 66)
- Pichon F., *Syria: Porażka strategii Zachodu* Warszawa 2015, s. 11.
- Sawicka Z., *Wpływ nowych mediów na przemiany polityczne wybranych państw Bliskiego Wschodu na przykładzie Arabskiej Wiosny*, Rzeszów 2017, s. 42-43.

Rozdziały w książkach:

- Bogussia H., *Uchodźcy z Syrii - nadzieje Arabskiej Wiosny i cierpienie wygnania* [w:] T. Nowicki (red.) *Zemsta emancypacji. Nacjonalizm, uchodźcy, muzułmanie*, Gdańsk 2017, s. 304.
- Kopciwicz L., *Życie, śmierć, godność i nadzieja w 140 znakach. Kryzys uchodźczy w obrazach i narracjach w społecznościowej przestrzeni Twittera*, [w:] T. Nowicki (red.) *Zemsta emancypacji. Nacjonalizm, uchodźcy, muzułmanie*, s. 91.

Artykuły:

- Abdulnabi Z., *Based on the peace journalism model: Analysis of Al-Jazeera's coverage of Bahrain's uprising and Syria's chemical attack*, Sydney 2015, s. 288.
- Miller J.L., *The Syrian Revolt of 1925*, w: *International Journal of Middle East Studies* vol. 8, s. 545.
- Wimmen H., *Syria's Path from Civil Uprising to Civil War*, Waszyngton 2016, s. 3.

Artykuły w internecie:

- Al-Rasheed M., *Saudi Arabia and Russia: Settling Old Scores in Syria, Russia and Syria*, Edition 10 Volume 10, s. 55-59, <http://www.bitterlemons-international.org/previous.php?opt=1&id=372#1513> [dostęp: 10.03.2012 r.].
- Carey G., *Saudi Arabia Lifts Curtain on Diplomacy as Syria Killings Spur King to Act*, <http://www.bloomberg.com/news/2012-03-07/saudi-curtain-lifted-on-diplomacy-as-syria-killings-spur-action.html> [dostęp: 18.03.2012 r.].
- Fulton W., Frasco R., Farrar-Wellman A., *Syria-Iran Foreign Relations*, <http://www.irantracker.org/foreign-relations/syria-iran-foreign-relations> [dostęp:12.02.2019r.].
- Fyderek Ł., *Katar – historia mocarstwowej polityki mikro-państwa*, <http://pulsazji.pl/2017/03/05/katar-historia-mocarstwowej-polityki-mikro-panstwa/> [dostęp: 1.11.2018r.].
- Joscelyn T., *Hay'at Tahrir al-Sham Leader Calls for „Unity” in Syrian Insurgency*, <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/02/hayat-tahrir-al-sham-leader-calls-for-unity-in-syrian-insurgency.php> [dostęp:12.03.2019r.].
- Shobokshi H., *Saudi-Syrian Relations: It's Over*, <http://www.asharq-e.com/news.asp?section=2&id=28671> [dostęp: 20.03.2019 r.].

- Stanford Model United Nation Conference, *The Syrian Civil War: Regime of Bashar al-Assad*, <https://web.stanford.edu/group/sias/cgi-bin/smunc/wp-content/uploads/2014/10/Syria-Govt.pdf> [dostęp: 10.06.2020 r.].
- Stepanova E., *Russia's Policy on Syria Crisis: Sources and Implications*, <http://blogs.lse.ac.uk/ideas/2012/03/russias-policy-on-the-syria-crisis-sources-and-implications/> [dostęp: 09.03 2019 r.].
- Wejksznier A., *E-dżihad. Wirtualne pole aktywności dżihadystów* [w:] Przegląd Strategiczny Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/e-dzihad-wirtualne-pole-aktywnosci-dzihadystow/> [dostęp: 10.11.2018r.].

Dokumenty:

- Arab Reform Initiative, <https://archives.arab-reform.net/en/node/786> [dostęp: 20.03.2019r.].
- Middle East: Syria. The World Factbook*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html> [dostęp: 12.01.2019 r.].
- Religious Composition by Country, in Percentages. The Pew Research Center*, <http://www.pewforum.org/2012/12/18/table-religious-composition-by-country-in-percentages/> [dostęp: 12.01.2019 r.].
- United Nations Security Council, *Resolution S/RES/2336 (2016) The Situation In The Middle East*, [https://undocs.org/S/RES/2336\(2016\)](https://undocs.org/S/RES/2336(2016)), [dostęp: 30.12.2018 r.].

SYSTEM POLITYCZNY NEPALU

THE POLITICAL SYSTEM OF NEPAL

ABSTRAKT

Nepal to państwo, które w ostatnich dziesięcioleciach kilkakrotnie przechodziło przez polityczne przemiany. Obecna konstytucja została uchwalona dopiero w 2015 roku, ustanawiając Nepal federalną republiką demokratyczną i wprowadzając podział władzy pomiędzy organy federalne oraz lokalne. W myśl konstytucji najważniejszym organem w państwie jest Rada Ministrów z premierem na czele. Stosunkowo silną pozycję mają też obydwie izby bikameralnego Parlamentu, przy czym nieco większe prerogatywy spoczywają w rękach deputowanych zasiadających w Izbie Reprezentantów. System polityczny Nepalu przypisuje stanowisku prezydenta niewielkie znaczenie. Konstytucja zakłada występowanie demokratycznych mechanizmów wyboru i kontroli władzy, ale scena polityczna boryka się z szeregiem problemów, które utrudniają właściwe zadbanie o trwały rozwój państwa. Nepal wciąż wypracowuje optymalne rozwiązania systemowe, co obrazuje choćby zmiana sposobu wyboru prezydenta, która dokonała się w ostatnich latach. Nepalskie społeczeństwo bierze coraz aktywniejszy udział w życiu politycznym, ale wolność prasy czy prawa mniejszości wciąż pozostają kwestiami problematycznymi. Nepal stara się nieco mocniej zaznaczyć swoją pozycję na arenie światowej i współpracować z organizacjami międzynarodowymi, ale jego polityka zagraniczna wciąż w dużej mierze oscyluje między Chinami i Indiami.

ABSTRACT

Nepal is the country, which has gone through serious political instability in last decades, repeatedly changing its political system. Current constitution has been established only in 2015, forming federal democratic republic in Nepal and dividing power between federal and local authorities. New constitution establishes the Council of Ministers, with Prime Minister as its leader, the most important authority in the country. Both Houses of the Parliament also have relatively strong status, although House of Representatives has slightly

wider prerogatives. At the same time political system of Nepal does not assign significant importance to function of President. Constitution established democratic mechanisms of election and supervising authority, however Nepali political scene suffers from several serious problems, which cause difficulties in guarantying stable development of the country. Nepal is still looking for optimal way of governing the country. However Nepali society is more and more active in the political life of Nepal, problems still occur within areas of freedom of the press and rights of the minorities. Nepal is trying to mark stronger position on the international level, getting involved in cooperating mostly with economic international organisations, but its foreign policy still concentrates on balancing between China and India.

SŁOWA KLUCZOWE

Nepal, system polityczny, historia systemu politycznego

KEYWORDS

Nepal, political system, history of the political system

Wstęp

Celem pracy jest przybliżenie systemu politycznego Nepalu. W obliczu małego zainteresowania państwem oraz mając na uwadze niedawne przemiany jego systemu politycznego, brakuje na ten moment źródła kompleksowej wiedzy o tym niewielkim, azjatyckim państwie. Analizę zagadnienia warto zacząć od ogólnej charakterystyki państwa oraz przedstawienia realiów historycznych. Istotne wydaje się przytoczenie kilku uwag na temat religii i aktywności międzynarodowej państwa, które mają znaczący wpływ na realia polityczne i dzięki przedstawieniu których zyskujemy pełniejszy obraz nepalskiej państwowości. Następnie kluczowe dla zrozumienia tematu będzie przybliżenie ustroju politycznego z uwzględnieniem władzy ustawodawczej, sądowniczej i wykonawczej, pozycji prezydenta i premiera, systemu wyborczego oraz systemu partyjnego. W dalszej części warto przyjrzeć się funkcjonowaniu działalności organizacji społecznych, realiom prawnym, organom kontroli państwowej i udziałowi mediów w życiu politycznym państwa. Dzięki zawarciu

wszystkich tych elementów możliwe stanie się wyciągnięcie wartościowych wniosków dotyczących nepalskiej demokracji i lepsze zrozumienie jej specyfiki.

Ogólny zarys państwowości Nepalu

Charakterystyka państwa

Federalna Demokratyczna Republika Nepalu to górskie państwo niemal w całości położone w Himalajach. Jego powierzchnia wynosi 147,2 tysięcy km², a populację, w oparciu o dane z lipca 2018 roku, szacuje się na 29,7 miliona. Nepal od północy graniczy z Chinami, zaś południa, zachodu i wschodu z Indiami. Państwo charakteryzuje duże rozdrobnienie etniczne, bowiem najliczniejsza grupa etniczna, Chhettri, stanowi zaledwie 16,6% populacji. W dalszej kolejności należy wymienić grupy takie jak Brahman-Hill (12,2%), Magarowie (7,1%), Tharowie (6,6%), Tamangowie (5,8%), Newarowie (5%), Kami (4,8%), Yadawowie (4%). Liczebność żadnej z pozostałych grup etnicznych nie przekracza 2,5% całej populacji, ale razem stanowią one aż jedną trzecią ludności Nepalu. Oficjalnym językiem państwowym jest nepali, ale mówi w nim zaledwie 44,6% mieszkańców. Aż 123 języki zostały oficjalnie zgłoszone jako ojczyste. Walutą Nepalu jest rupia nepalska¹.

Historia systemu politycznego

Do trwałego zjednoczenia kilku państw, które znajdowały się w Dolinie Katmandu doszło dopiero na przełomie XVIII i XIX wieku i na ten czas datuje się powstanie Królestwa Nepalu. Położenie geograficzne miało realny wpływ na losy tamtejszej państwowości (wraz z faktem posiadania skromnych zasobów naturalnych) i przyczyniło się do tego, że Nepal razem z Bhutanem są jedynymi państwami na subkontynencie indyjskim, które nie doświadczyły bezpośrednio

Rys. 1. Mapa polityczna Nepalu, źródło: <https://pl.depositphotos.com/116875088/stock-illustration-nepal-political-map.html>

¹ Central Intelligence Agency, *The World Factbook: Nepal*, <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/np.html> [dostęp: 15.12.2018 r.].

kolonializmu². Współczesna historia Nepalu jest jednak bardzo burzliwa i obfituje w nieustannie zmiany dotyczące panującego systemu politycznego. Koniec stuletnich rządów premierów z rodu Ranów pozwolił na przywrócenie w 1951 roku monarchii absolutnej. Konstytucja z 1962 roku wprowadziła z kolei niepartyjny system doradców, zwany „panchayatem”, na czele którego stanął król, wciąż dzierżąc niepodzielną władzę w państwie. Pozycja króla uległa jednak osłabieniu w 1980 roku, kiedy potrzebę reform potwierdziło referendum konstytucyjne, a władca wyraził zgodę na przeprowadzenie niepartyjnych wyborów do Zgromadzenia Narodowego³.

Do wprowadzenia wielopartyjnego systemu politycznego doszło w 1990 roku w wyniku rozpoczętej w 1985 roku kampanii na rzecz reform prowadzonej przez partię Kongres Nepalski i lewicowe ugrupowania, a zakończonej krwawymi protestami, po których król zaakceptował nową, demokratyczną konstytucję. Wybory z 1991 roku wygrała NCP, ale nie doprowadziło to do stabilizacji sytuacji wewnętrznej w państwie. W 1995 roku wybuchła trwająca przez kolejną dekadę maoistyczna rewolucja, która zebrała krwawe żniwo⁴.

W lutym 2005 roku król Gyanendra rozwiązał rząd i przywrócił monarchię absolutną, z czego jednak już w kwietniu tegoż roku zrezygnował ze względu na presję środowiska międzynarodowego. Dopiero w 2006 roku doszło do porozumienia pomiędzy rządem a maoistowskimi rewolucjonistami, w efekcie czego liderzy tej ostatniej grupy dołączyli do parlamentu na mocy tymczasowej konstytucji. W rok później znaleźli się również w rządzie, ale zrezygnowali ze stanowisk, domagając się całkowitego zniesienia monarchii, do czego udało im się doprowadzić w maju 2008 roku, kiedy to Nepal stał się republiką. W kolejnych latach trwały przedłużające się prace nad demokratyczną konstytucją, którą ostatecznie udało się ogłosić w 2015 roku. Stało się tak pomimo kontrowersji, protestów i oskarżeń o dyskryminacyjny charakter dokumentu⁵.

Religie występujące w państwie

---

² K. Dębicki, *Współczesna historia Królestwa Nepalu*, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa 2005, s. 15-19, 249.

³ Tamże, s. 29-30.

⁴ Tamże, s. 29-30; BBC, *Nepal profile – timeline*, <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12499391> [dostęp: 15.12.2018 r.].

⁵ BBC, *Nepal profile – timeline*, <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12499391> [dostęp: 15.12.2018 r.]; Ch. Haviland, *Why is Nepal's new constitution controversial?*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-34280015> [dostęp: 15.12.2018 r.].

W Nepalu dominuje hinduizm, którego wyznawcami pozostaje 81,3% mieszkańców. Podział na warny i dżati występujący w ramach tej religii stanowi znaczący problem w kontekście demokratyzacji i egalitaryzacji społeczeństwa, szczególnie w kontekście najniższej, dyskryminowanej kasty „niedotykalnych”, dalitów. Kwestia ta została uwzględniona w konstytucji, gdzie sprecyzowane zostały działania na rzecz poprawy statusu dalitów oraz włączenia ich w życie polityczne Nepalu, jednak sytuacja tej grupy społecznej nadal jest trudna⁶.

W Nepalu możemy spotkać również wyznawców buddyzmu (9%), islamu (4,4%), kirantu (lokalna religia, 3,1%) oraz chrześcijaństwa (1,4%). Inne religie wyznaje 0,5% społeczeństwa, a 0,2% nie jest w stanie sprecyzować swoich przekonań religijnych. Wolność wyznania jest zagwarantowana konstytucyjnie. Pomimo występowania szeregu mniejszości wyznaniowych Nepal pozostaje państwem dość jednorodnym religijnie⁷.

Aktywność międzynarodowa państwa

Nepal utrzymuje relacje dwustronne z 32 państwami (w tym z większością mocarstw światowych i ze wszystkimi sąsiadami) oraz ze Stolicą Apostolską. Ponadto Nepal nawiązał również odrębne stosunki z Unią Europejską. W polityce Nepalu kluczowym zagadnieniem pozostają relacje z Chinami oraz Indiami. Tradycyjnie Nepal pozostaje w sferze wpływów drugiego z tych państw, ale w ostatnich latach Katmandu dąży do zmniejszenia zależności od potężniejszego sąsiada. W związku z tym, na zasadzie przeciwwagi, rozwijają się stosunki nepalsko-chińskie i nieuchronnie wzrasta zależność Nepalu od drugiego z wielkich sąsiadów.

---

⁶ *Constitution of Nepal 2015, Unofficial English Translation*, http://nepalchurch.com/wp-content/uploads/2015/09/Constitution_of_Nepal-Final-English-traslation.pdf, s. 13-14 [dostęp: 12.01.2019 r.]; Central Intelligence Agency, *The World Factbook: Nepal*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/np.html> [dostęp: 11.01.2019 r.].

⁷ *Constitution of Nepal 2015, Unofficial English Translation*, http://nepalchurch.com/wp-content/uploads/2015/09/Constitution_of_Nepal-Final-English-traslation.pdf, s. 10 [dostęp: 12.01.2018 r.]; Central Intelligence Agency, *The World Factbook: Nepal*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/np.html> [dostęp: 11.01.2019 r.].

Chiny są obecnie trzecim największym donatorem pomocy finansowej dla Nepalu i najważniejszym inwestorem, jeśli chodzi o bezpośrednie inwestycje zagraniczne⁸.

Nie należy zapominać, że Nepal uwikłany jest w spór terytorialny z Indiami, który dotyczy Lipulekh i Kalapani po stronie nepalskiej oraz Susta w indyjskiej prowincji Bihar⁹.

Nepal jest członkiem 54 organizacji międzynarodowych. Od 14 grudnia 1955 roku wchodzi w skład struktur Organizacji Narodów Zjednoczonych, natomiast od 11 września 2003 roku może poszczycić się członkostwem w Światowej Organizacji Handlu. Właśnie organizacje o profilu ekonomicznym stanowią największy procent wszystkich ugrupowań, których członkiem jest Nepal. Należy tu wymienić Azjatycki Bank Rozwoju, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy oraz Południowoazjatyckie Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej, którego siedziba mieści się w Katmandu¹⁰.

Aktualny ustrój państwa

W myśl obowiązującej konstytucji ustrojem funkcjonującym w Nepalu pozostaje demokratyczna republika federalna. Konstytucja zakłada podział terytorium państwa na 7 prowincji, które dalej dzielą się na 77 dystryktów i 753 lokalne jednostki administracyjne. Wydzielonych zostało 6 metropolii, 11 półmetropolii, 276 rad gminnych oraz 460 rad wiejskich. Lokalne jednostki administracyjne posiadają relatywnie dużą autonomię, a wśród ich wyłącznych uprawnień można wymienić zarządzanie lokalnymi jednostkami policji, udzielanie pozwoleń stacjom radiowym, zbieranie podatków, a także zarządzanie podstawową i średnią edukacją. Wspólnie z władzą centralną odpowiadają natomiast za organizację szkolnictwa wyższego, służby zdrowia oraz wydobycie surowców naturalnych. Podstawą aktualnego ustroju jest konstytucja z 2015 roku, która zakłada trójpodział władzy¹¹.

---

⁸ NDTV, *China Is Our 'All-Weather Friend', Says Nepal Prime Minister KP Sharma Oli*, <https://www.ndtv.com/india-news/nepal-prime-minister-kp-sharma-oli-calls-china-an-all-weather-friend-1290375> [dostęp: 13.01.2019 r.].

⁹ S. Groves, *India and Nepal Tackle Border Disputes*, <https://thediplomat.com/2014/09/india-and-nepal-tackle-border-disputes/> [dostęp: 13.01.2019 r.].

¹⁰ *United Nations Member States*, <http://www.un.org/en/member-states/index.html> [dostęp: 13.01.2019 r.]; <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/np.html> [dostęp: 13.01.2018 r.]; World Trade Organization, *WTO Ministerial Conference approves Nepal's membership*, https://www.wto.org/english/news_e/pres03_e/pr356_e.htm [dostęp: 13.01.2019 r.]

¹¹ The Katmandu Post, *744 new local units come into effect*, <http://kathmandupost.ekantipur.com/news/2017-03-15/744-new-local-units-come-into-effect.html> [dostęp: 15.12.2018 r.].

Władza ustawodawcza

Władzę ustawodawczą pełni w Nepalu Parlament Federalny, składający się z dwóch izb: Izby Reprezentantów (izba wyższa) i Zgromadzenia Narodowego (izba niższa). W skład Izby Reprezentantów wchodzi 275 deputowanych, spośród których 165 wybieranych jest w jednomandatowych okręgach wyborczych, natomiast pozostałych 110 pochodzi z ordynacji proporcjonalnej, gdzie obywatele oddają swoje głosy na poszczególne partie polityczne. Kadencja Izby Reprezentantów trwa 5 lat, ale organ ten może zostać rozwiązany przed jej upływem. Co jednak ciekawe, w sytuacji awaryjnej jego kadencja może zostać wydłużona o okres, który kończy się maksymalnie pół roku po zakończeniu wspomnianej sytuacji awaryjnej. Długość tego okresu nie może przekraczać roku¹².

Z kolei w skład Zgromadzenia Narodowego wchodzi 59 deputowanych, z których 56 wybieranych jest z Kolegium Elektorów. Tę ostatnią instytucję tworzą natomiast członkowie Zgromadzeń poszczególnych prowincji, przewodniczący i wiceprzewodniczący rad wiejskich, a także burmistrzowie i zastępcy burmistrzów rad gminy. Z każdej prowincji pochodzi 8 kandydatów, wśród których muszą znaleźć się co najmniej trzy kobiety, jeden dalita (niedotykalny, człowiek znajdujący się poza systemem kastowym, a więc zdecydowanie najniżej w hierarchii społecznej) i jedna osoba niepełnosprawna bądź pochodząca z mniejszości etnicznej. Deputowani są wybierani na okres 6 lat¹³.

Deputowani nie mogą zasiadać jednocześnie w obydwu izbach Parlamentu. W ciągu 15 dni od rozpoczęcia pierwszego posiedzenia Izba Reprezentantów jest zobowiązana do wyboru spikera oraz zastępcy spikera, którzy powinni być odmiennej płci i należeć do różnych partii, chyba że tylko jedna partia zasiada w izbie. Identyczna sytuacja ma miejsce w Zgromadzeniu Narodowym i dotyczy wyboru przewodniczącego oraz zastępcy przewodniczącego. Zarówno spiker, jak i przewodniczący mogą zostać odwołani większością kwalifikowaną 2/3 głosów izby, w której pełnią swoją funkcję. Członek Parlamentu również może zostać odwołany ze swojego stanowiska decyzją ławy przysięgłych Sądu Najwyższego¹⁴.

Władza sądowa

---

¹² *Constitution of Nepal 2015, Unofficial English Translation*, http://nepalchurch.com/wp-content/uploads/2015/09/Constitution_of_Nepal-Final-English-traslation.pdf, s. 36, 41 [dostęp: 16.12.2018 r.].

¹³ Tamże, s. 37.

¹⁴ Tamże, s. 36-40.

Władza sądownicza jest w Nepalu sprawowana przez niezależnie działające sądy i inne instytucje sądownicze, które są zobowiązane do sprawowania swojej funkcji w oparciu o konstytucję i inne prawa oraz obowiązujące przepisy. Nepalskie sądownictwo posiada trzypoziomową strukturę. Najważniejszym organem jest Sąd Najwyższy, na czele którego stoi Prezes Sądu Najwyższego. Dodatkowo w tej instytucji zasiada także maksymalnie 20 sędziów, ale w wyjątkowych sytuacjach istnieje możliwość poszerzenia tego gremium o maksymalnie 10 dodatkowych sędziów. Prezesa Sądu Najwyższego wyznacza prezydent na podstawie rekomendacji Rady Konstytucyjnej, a sędziów Sądu Najwyższego zgodnie z rekomendacją Rady Sądowniczej. Prezes i sędziowie Sądu Najwyższego mogą zostać odwołani poprzez procedurę impeachmentu bądź w przypadku skazującego wyroku w sprawie dotyczącej degradacji moralnej, jak i w przypadku osiągnięcia wieku 65 lat, niezdolności do wykonywania obowiązków bądź własnej rezygnacji. Ława konstytucyjna tworzona jest w ramach Sądu Najwyższego i składa się z Prezesa Sądu Najwyższego oraz czterech sędziów Sądu Najwyższego wyznaczanych przez Prezesa z rekomendacji Rady Sądowniczej. Każdy obywatel Nepalu może przedłożyć w Sądzie Najwyższym pytanie prejudycjalne w przypadku zaistnienia nieścistości konstytucyjnej. Wspomniana wyżej Rada Sądownicza składa się z 5 członków. Na czele tego organu stoi Prezes Sądu Najwyższego, a wymagania wobec pozostałych członków są szczegółowo określone w konstytucji¹⁵.

Niżej w systemie nepalskiego sądownictwa znajdują się Sądy Wyższe, po jednym w każdej z siedmiu prowincji. Na czele każdego z nich stoi Sędzia Naczelny. Najniższą instancją federalną są natomiast Sądy Rejonowe. W myśl konstytucji takowy sąd powinien znajdować się w każdym dystrykcie i orzekać w skierowanych do niego sprawach, a także wysłuchiwać odwołań od decyzji instytucji sądowych ustanowionych przez władze lokalne w myśl prawa obowiązującego w danej prowincji¹⁶.

Ponadto w Nepalu występuje instytucja Prokuratora Generalnego, który mianowany jest przez prezydenta, ale z polecenia premiera. Jest on głównym radcą prawnym rządu, wobec czego opiniuje i doradza rządowi w materii konstytucyjnej oraz prawnej¹⁷.

---

¹⁵ Tamże, s. 53-56, 62-63.

¹⁶ Tamże, s. 57-62.

¹⁷ Tamże, s. 65-66.

Władza wykonawcza

A. Rada Ministrów

Całość władzy wykonawczej spoczywa w rękach Rady Ministrów, która wskazuje kierunek polityki państwa i egzekwuje go, realizując założenia systemu prawnego Nepalu. Premiera stojącego na czele Rady Ministrów powołuje prezydent, wyznaczając do tej funkcji lidera partii posiadającej większość w Izbie Reprezentantów bądź lidera koalicji partii politycznych wspólnie posiadających większość w Izbie Reprezentantów. Premier w ciągu 30 dni od wyznaczenia musi otrzymać wotum zaufania od Izby Reprezentantów. Jeśli niemożliwym jest wskazanie premiera w ciągu 30 dni od wyborów do Izby Reprezentantów lub kandydat nie otrzyma wotum zaufania, prezydent wyznacza do tej funkcji lidera partii posiadającej największą liczbą członków zasiadających w Izbie. Stanowisko premiera nie może pozostawać nieobsadzone dłużej niż 55 dni. W przypadku niemożliwości wyznaczenia premiera według powyższych procedur prezydent jest zobowiązany do rozwiązania Izby Reprezentantów i wyznaczenia daty ponownych wyborów.

Rada Ministrów powoływana jest pod przewodnictwem premiera. Premier może odwoływać ministrów. W przypadku ustąpienia premiera ze stanowiska, Rada Ministrów nadal funkcjonuje w dotychczasowym składzie aż do wyboru nowej Rady Ministrów. Premier może powołać na stanowisko ministra osobę, która nie jest członkiem Parlamentu, jednak w takiej sytuacji nowo powołany minister jest zobowiązany do uzyskania miejsca w Parlamencie w ciągu 6 miesięcy od złożenia przysięgi, wykluczeni są jednak kandydaci, którzy ponieśli porażkę w wyborach. Jeśli powołanemu w ten sposób ministrowi nie uda się uzyskać miejsca w Parlamencie w wyznaczonym czasie, nie może dalej pełnić swojej funkcji¹⁸.

B. Prezydent i wiceprezydent

Prezydent jest głową państwa, ale jego prerogatywy są bardzo ograniczone i w rzeczywistości pełni on niemal wyłącznie rolę reprezentacyjną. Jego konstytucyjnymi obowiązkami są przestrzeganie konstytucji, jej ochrona oraz promocja narodowej jedności Nepalu. Funkcję prezydenta można pełnić przez maksymalnie dwie kadencje, z których każda

---

¹⁸ Tamże, s. 32-35.

trwa 5 lat. Prezydent pełni swoje obowiązki do momentu, w którym nowo wybrany kandydat zajmie swoje stanowisko. Prezydent i wiceprezydent nie mogą jednocześnie pełnić innych funkcji politycznych i muszą być odmiennie płci bądź reprezentować inne grupy etniczne¹⁹. Prezydent musi być jednak informowany o decyzjach Rady Ministrów, projektach ustaw przed przedłożeniem ich Parlamentowi Federalnemu oraz bieżących sytuacjach dotyczących kraju i spraw zagranicznych²⁰.

Prezydent i wiceprezydent mogą zostać odwołani wyłącznie w ramach procedury impeachmentu, która uruchamiana jest przez co najmniej 1/4 głosów Izby Reprezentantów w przypadku sprzeniewierzenia się konstytucji bądź poważnego złamania prawa przez prezydenta lub wiceprezydenta. W takiej sytuacji do ukończenia procedury niezbędne jest uzyskanie 2/3 głosów deputowanych obydwu izb Parlamentu²¹.

System wyborczy

Żeby kandydować do Parlamentu Federalnego kandydat musi spełniać następujące warunki:

- być obywatelem Nepalu,
- mieć ukończone 25 lat (w przypadku Izby Reprezentantów) lub 35 lat (w przypadku Zgromadzenia Narodowego),
- pozostawać niekaranym i nie znajdować się w stanie oskarżenia,
- nie zajmować żadnej innej pozycji opłacanej z funduszy rządowych²².

Dla kobiet, kasty dalitów i mniejszości etnicznych tworzone są zamknięte listy wyborcze do Izby Reprezentantów uwzględniające proporcję ich liczebności w stosunku do całej populacji²³.

Z kolei żeby kandydować na urząd prezydenta, kandydat musi spełniać wymogi dotyczące ubiegania się o miejsce w Parlamencie Federalnym, a ponadto mieć ukończone 45 lat. Podobne wymagania dotyczą kandydatów na stanowisko wiceprezydenta. Prezydenta większością głosów wybiera Kolegium Elektorów składające się z deputowanych z Parlamentu

---

¹⁹ Tamże, s. 29-31.

²⁰ Tamże, s. 34.

²¹ Tamże, s. 42.

²² Tamże, s. 37-38.

²³ Tamże, s. 36.

Federalnego i członków Zgromadzeń Prowincjonalnych. W przypadku nieprzekroczenia przez żadnego z kandydatów progu 50% odbywa się druga tura wyborów, w której bierze udział dwóch kandydatów z najwyższą ilością głosów uzyskanych w pierwszej turze²⁴.

System partyjny i najważniejsze partie

System polityczny Nepalu jest wielopartyjny, demokratyczny i parlamentarny²⁵. W teorii w życiu politycznym Nepalu dominują partie popierające ideologie skrajnie lewicowe, wśród których możemy wyróżnić zarówno zwolenników marksizmu i leninizmu, jak i partie kierujące się ideami maoistowskimi, jednak duże znaczenie ma też ideowo socjaldemokratyczny Nepalski Kongres (Nepali Congress). W rzeczywistości jednak partie polityczne w Nepalu niemal całkowicie odeszły od deklarowanych wartości i treści programów zapisanych w statutach, w związku z czym życie polityczne w tym kraju niemal zupełnie pozbawione jest ideologii. Partie kierują się pragmatyzmem i klientelizmem, a dynamika sceny politycznej w dużym stopniu opiera się na charyzmatycznych liderach. Jednocześnie wielu mieszkańców Nepalu, szczególnie w trudniej dostępnych rejonach kraju, nadal nie ma świadomości politycznej i nie interesuje się kwestią ideologii partii, pragnąc jedynie zwiększenia bardzo niskiego standardu życia, który występuje na zamieszkiwanych przez nich obszarach²⁶.

Historycznie najważniejszymi partiami pozostają te, które przyczyniły się do reform systemu politycznego państwa, a później skupiały w swoich rękach najważniejsze funkcje w państwie: Nepalski Kongres (Nepali Congress), maoistyczna Zjednoczona Komunistyczna Partia Nepalu (Unified Communist Party of Nepal) oraz marksistowsko-leninowska Komunistyczna Partia Nepalu (Communist Party of Nepal).

W ostatnich wyborach parlamentarnych, które odbyły się w 2017 roku zwyciężyła Zjednoczona Komunistyczna Partia Nepalu, uzyskując 121 miejsc i pokonując Nepalski Kongres (63 miejsca) oraz Maoistowskie Centrum (53 miejsca). W wyniku tych wyborów w Izbie

---

²⁴ Tamże, s. 29.

²⁵ Tamże, s. 32.

²⁶ D. R. Joshi, *Ideology Is To Politics What Caffeine Is To Coffee*, <https://www.spotlightnepal.com/2017/05/21/ideology-is-to-politics-what-caffeine-is-to-coffee/> [dostęp: 12.01.2019 r.]; T. B. Chhetri, *Ideological Conflict in Nepal*, https://www.academia.edu/1550378/Ideological_Conflict_in_Nepal, wyd. GRIN Verlag 2011 [dostęp: 13.01.2019 r.]; Y. N. Lamsal, *Ideological Deviation in Politics*, <http://therisingnepal.org.np/news/14941> [dostęp: 13.01.2019 r.].

Reprezentantów miejsca w Parlamencie zdobyli również przedstawiciele Narodowej Partii Demokratycznej (17 miejsc) oraz Federalnego Forum Socjalistycznego (16 miejsc). Cztery inne partie (Narodowa Partia Ludowa, Partia Nowa Siła, Ludowy Front Narodowy, Partia Robotników Nepalskich) nie przekroczyły progu wyborczego, wobec czego ich pojedynczy przedstawiciele zasiadają w Izbie Reprezentantów jako niezależni deputowani. Ostatecznie Zjednoczona Komunistyczna Partia Nepalu i Federalne Forum Socjalistyczne osiągnęły porozumienie, tworząc koalicję rządzącą. Funkcję premiera objął Khadga Prasad Oli²⁷.

Również kandydatka Zjednoczonej Komunistycznej Partii Nepalu, Bidhya Devi Bhandari, zwyciężyła w wyborach prezydenckich w 2015 roku, zgodnie z nepalskim prawem zrzekając się jednak przynależności do partii w momencie obejmowania urzędu. Już w 2018 roku, w związku z dokonaną w konstytucji zmianą sposobu wyboru prezydenta, odbyły się kolejne (już niebezpośrednie) wybory, w których jednak ponownie zwyciężyła dotychczasowa prezydent²⁸.

Kluczowe organizacje społeczne

Ruchy społeczne odegrały istotną rolę w obaleniu monarchii i wprowadzeniu obecnie funkcjonującego systemu politycznego demokracji federalnej. Jednak obecnie najbardziej aktywne i widoczne są przede wszystkim ugrupowania walczące o prawa kobiet (ABC Nepal), mniejszości etnicznych (ugrupowania zwane ruchami Adivasi Jamajati, obecnie najbardziej widoczną organizacją tego typu jest Madhesi Janadhikar Forum) oraz kasty dalitów. W ostatnich latach zostały poczynione postępy w kontekście tych żywotnych dla nepalskiej państwowości problemów, ale wciąż pojawiają się wątpliwości dotyczące ustawodawstwa, które z punktu widzenia pewnych grup społecznych wymaga zmian, stąd protesty, które towarzyszyły uchwalaniu konstytucji w 2015 roku, a wiązały się z dyskryminacją niektórych grup etnicznych (przede wszystkim Madhesi) oraz problemami dotyczącymi obywatelstwa i jego uzyskania przez dziecko wychowywane przez samotną matkę. Istotnymi problemami w Nepalu są także przemoc wobec kobiet i zjawisko handlu żywym towarem (czemu starają się

---

²⁷ The Himalayan Times, *FSF-N to join NCP-led gov*, <https://thehimalayantimes.com/nepal/federal-socialist-forum-nepal-keen-to-join-govt-as-pm-assures-of-constitution-amendment/> [dostęp: 8.01.2019 r.].

²⁸ New Indian Express, *Procedure begins to elect new Nepal President, Vice President*, <http://www.newindianexpress.com/world/2018/feb/16/procedure-begins-to-elect-new-nepal-president-vice-president-1774246.html> [dostęp: 11.01.2019 r.].

przeciwdziałać organizacje takie jak wspomniane ABC Nepal, jak i Maiti Nepal czy Shakti Samuha), a także kwestia sytuacji osieroconych dzieci oraz osób starszych (Aamako Ghar, Prayas Nepal, SOS Children's Villages). Warto również wspomnieć o ugrupowaniu Transparency International – Nepal (TI-N), którego celem jest zwiększenie transparentności życia politycznego Nepalu i przeciwdziałanie korupcji²⁹.

System prawny

W Nepalu występuje prymat konstytucji w ustawodawstwie krajowym. Ustawy mogą być przedstawiane w dowolnej izbie Parlamentu Federalnego. Wyjątkiem pozostają tutaj ustawy budżetowe (poprzez które rozumie się także te dotyczące kwestii finansów publicznych) oraz uchwały dotyczące organów bezpieczeństwa publicznego, które powinny być przedstawiane wyłącznie w Izbie Reprezentantów i tylko przez rząd. Ustawa uchwalona przez jedną izbę powinna być niezwłocznie przesłana drugiej z izb oraz – po tym jak zostanie przyjęta przez drugą z izb – do zatwierdzenia przez prezydenta³⁰.

Ustawa przyjęta przez Izbę Reprezentantów powinna zostać przesłana do Zgromadzenia Narodowego, skąd powinna powrócić wraz z ewentualnymi sugestiami w ciągu 15 dni, a następnie ponownie przedyskutowana przez Izbę Reprezentantów. W przypadku nieodesłania ustawy przez Zgromadzenie Narodowe we wspomnianym terminie, Izba Reprezentantów wysyła ją do zatwierdzenia przez prezydenta z pominięciem Zgromadzenia Narodowego. W przypadku jej odrzucenia przez drugą z izb, ustawa wraz z poprawkami wraca do izby, z której wyszła. Jeśli jednak tą izbą jest Izba Reprezentantów, może ona przełamać sprzeciw Zgromadzenia Narodowego, decydując większością głosów i przyjmując ustawę z poprawkami Zgromadzenia Narodowego lub bez nich. W takiej sytuacji ustawa trafia następnie do prezydenta.

Znów wyjątkiem jest tu ustawa budżetowa, dla której termin wynosi 2 miesiące. Dodatkowo w przypadku nieodesłania jej przez Zgromadzenie Narodowe Izba

---

²⁹ M. S. Tamang, *Social movements and inclusive peace in Nepal* [w:] *Two steps forward, one step back: the Nepal peace process*, s. 98-104, <https://www.c-r.org/downloads/SocialMovementsAndInclusivePeace.pdf> [dostęp: 8.01.2019 r.]; Ch. Haviland, *Why is Nepal's....*

³⁰ *Constitution of Nepal 2015, Unofficial English Translation*, http://nepalchurch.com/wp-content/uploads/2015/09/Constitution_of_Nepal-Final-English-traslation.pdf, s. 46 [dostęp: 8.01.2019 r.].

Reprezentantów większością głosów decyduje o przekazaniu bądź nieprzekazaniu ustawy bezpośrednio prezydentowi (zamiast przekazać ją automatycznie)³¹.

Dodatkowo prezydent w każdej sytuacji – pomijając okres, w którym zarówno Izba Reprezentantów, jak i Zgromadzenie Narodowe obradują jednocześnie – może wydać rozporządzenie na podstawie rekomendacji Rady Ministrów. Obowiązuje ono od kolejnej sesji Parlamentu, kiedy to zostaje poddane pod głosowanie, od którego zależy dalsze jego funkcjonowanie w systemie prawnym³².

Organy kontroli państwowej

Wśród organów kontroli państwowej występujących w Nepalu należy wymienić Komisję ds. Badania Nadużyć w Zakresie Władzy (zajmuje się badaniem przypadków korupcji, których dopuszczają się osoby sprawujące funkcję państwowe), Audytora Generalnego (funkcja ta obejmuje kontrolę prawidłowości funkcjonowania prezydenta, wiceprezydenta, sekretarza generalnego, Sąd Najwyższy, Parlament Federalny, zgromadzenia prowincjonalne, ciała konstytucyjne, urzędy, sądy, armię i organy policyjne w zakresie finansów, efektywności i moralności), Komisję Służby Publicznej (do jej obowiązków należy kontrola i selekcja odpowiednich osób do pełnienia funkcji użyteczności publicznej), Komisję Elekcyjną (dba o prawidłowość przebiegu procedur elekcyjnych na stanowiska prezydenta i wiceprezydenta, a także w przypadku wyborów do Parlamentu Federalnego i Zgromadzeń Prowincjonalnych oraz do władz lokalnych), Narodową Komisję Praw Człowieka (sprawuje pieczę nad przestrzeganiem, respektowaniem, ochroną i promocją praw człowieka w państwie), Komisję Krajowych Zasobów Naturalnych i Skarbową (celem jej funkcjonowania jest dbanie o odpowiednie dysponowanie i podział dóbr oraz funduszy federalnych dla poszczególnych prowincji). Członków każdego z powyższych organów powołuje prezydent na wniosek Rady Konstytucyjnej³³.

Istnieje również szereg komisji dbających o prawa kobiet (National Women's Commission), kasty dalitów (National Dalit Commission), mniejszości etnicznych i religijnych

---

³¹ Tamże, s. 46-47.

³² Tamże, s. 48-49.

³³ Tamże, s. 95-112.

(Adibasi Janajati Commission, Madhesi Commission, Tharu Commission, Muslim Commission) oraz wszystkich innych wrażliwych grup społecznych (National Inclusion Commission)³⁴.

Udział mediów w działaniu państwa

W ostatnich latach media w Nepalu przeszły i wciąż przechodzą duże zmiany. Przede wszystkim rośnie dostęp do informacji, a obywatele przywiązują do nich coraz większą uwagę. Zwiększa się również pluralizm środków masowego przekazu. Wciąż ogromne znaczenie ma radio, które z racji łatwego dostępu, ilości stacji lokalnych i ich różnorodności językowej wciąż utrzymuje w Nepalu silną pozycję. Największe znaczenie ma rządowe „Radio Nepal”, ale dużą popularnością cieszą się także prywatne „Radio Kantipur” i „Image FM”, a sumarycznie w kraju działa około 250 stacji społecznych. Korzystanie z radia nie wymaga umiejętności pisania (co ma istotne znaczenie w kraju, w którym piśmienność ocenia się na zaledwie 63,9%), co jest niezbędne do korzystania z innego ważnego środka przekazu w Nepalu – gazet. Te wciąż mają jednak duże znaczenie, a najpopularniejszymi z nich są „Kantipur”, „Annapura Post”, „Nagarik” (dzienniki), „Nepal”, „Ghatana Ra Bichar”, „Bimarsha”, „Deshantar” i „Jana Astha” (tygodniki). W Nepalu wydawane są również cztery gazety anglojęzyczne: „The Himalayan Times”, „Republica”, „The Kathmandu Post” i „Nepali Times”. W ostatnich latach rośnie też znaczenie telewizji. Oprócz operującego kilkoma kanałami rządowego konglomeratu Nepal Television Corporation (NTV) wielu odbiorców skupiają Kantipur TV oraz Image Channel TV. Ostatnie dziesięciolecie to również drastyczny wzrost popularności internetu, który w 2016 roku miał już 5 milionów użytkowników. Wśród nepalskich stron dominują serwisy informacyjne. Warto wspomnieć, że prawo pozwala władzom na blokowanie stron uznanych za niemoralne lub wprowadzające w błąd³⁵.

Zauważalna jest duża dysproporcja standardów dziennikarskich. W Nepalu nie istnieje oficjalna cenzura rządowa, ale powszechne jest zjawisko zastraszania dziennikarzy. Często

---

³⁴ Tamże, s. 113-120.

³⁵ U. Acharya, *Nepal – Media Landscape*, <https://medialandscapes.org/country/nepal> [dostęp: 12.01.2019 r.]; *Nepal profile – media*, <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12561481> [dostęp: 12.01.2019 r.]; Infoasaid, *Federal Democratic Republic of Nepal Media and Telecoms Landscape Guide*, maj 2015, https://www.internews.org/sites/default/files/resources/nepal_media_landscape_guide_final_011011_19.12.12.pdf [dostęp: 12.01.2019 r.].

można spotkać się też z autocenzurą dokonywaną przez dziennikarzy dla uniknięcia ryzyka oraz manipulowaniem przez media treścią wiadomości dla korzyści politycznych i finansowych³⁶.

W efekcie Nepal zajmuje dopiero 112. miejsce w zestawieniu Reporterów bez Granic mierzącym wskaźnik wolności prasy.³⁷

Podsumowanie

Nepal w ciągu ostatnich dziesięcioleci przebył długą drogę w kierunku demokratyzacji, ostatecznie znosząc monarchię. Podczas zmian ustrojowych, których ostatni etap dokonał się zaledwie w 2015 roku, kluczową rolę w życiu politycznym państwa powierzono w ręce Rady Ministrów, podczas gdy znaczenie urzędu prezydenta zostało zmarginalizowane. Na pierwszy rzut oka w życiu politycznym państwa utrzymują się silne tradycje socjalistyczne, ale w rzeczywistości panuje ideologiczna pustka, która skrywa się za popularnymi w społeczeństwie sloganami. Nepal wciąż pozostaje nieukształtowaną demokracją i nadal nie spełnia demokratycznych standardów w wielu aspektach. Niezmiennie boryka się z szeregiem problemów społecznych charakterystycznych dla młodych azjatyckich demokracji, w tym dotyczących nierówności społecznych, dyskryminowania nieuprzywilejowanych grup społecznych i uzależnienia mediów od rządzących. Rozwiązania, które zostały wdrożone do tej pory nie są wystarczające, a założenia zapisane w konstytucji nie zawsze są przestrzegane, czego dowodzi 92. miejsce Nepalu i kategoria demokracji hybrydowej w indeksie Economist Intelligence Unit (2019), którego celem jest zmierzenie wskaźnika demokracji.

Choć z pewnością należy docenić efekty dotychczasowych przemian ustrojowych, to żadne siły odgrywające kluczową rolę w życiu politycznym państwa nie wykazują inicjatywy w kierunku dalszej demokratyzacji i poprawy sytuacji społecznej, najczęściej podejmując jedynie doraźne, populistyczne działania mające na celu zapewnienie poparcia społecznego.

Ponadto usytuowanie na peryferiach światowej polityki sprawia, że zachodnie mocarstwa nie mają interesu w promowaniu demokracji w Nepalu, natomiast Chinom i

---

³⁶ Infoasaid, *Federal Democratic Republic of Nepal Media and Telecoms Landscape Guide*, maj 2015, https://www.internews.org/sites/default/files/resources/nepal_media_landscape_guide_final_011011_19.12.12.pdf [dostęp: 12.01.2019 r.].

³⁷ Reporters Without Borders, *Index details: Data of press freedom Ranking 2020*, https://rsf.org/en/ranking_table [dostęp 22.05.2020 r.].

Indiom, posiadającym żywotne interesy w tym kraju, nie zależy na wspieraniu tendencji demokratycznych. Również oddolne ruchy społeczne nie mają wystarczającej siły przebicia. W efekcie impas ten skazuje Nepal na utrzymanie obecnego status quo i trudno oczekiwać, by demokratyzacja państwa postępowała w kolejnych latach.

O AUTORZE

Absolwent studiów licencjackich na kierunku Stosunki Międzynarodowe i student Uniwersytetu Jagiellońskiego na kierunku Studia Dalekowschodnie ze specjalizacją Chiny. Zainteresowania zawodowe obejmują region Dalekiego Wschodu, w tym przede wszystkim język, kulturę i politykę Chin. Były dziennikarz, komentator i ekspert e-sportowy, miłośnik filmu, literatury klasycznej i animacji.

Bibliografia

Książki:

K. Dębicki, *Współczesna historia Królestwa Nepalu*, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa 2005, s. 15-19, 29-30, 249.

Artykuły w internecie:

Central Intelligence Agency, *The World Factbook: Nepal*, <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/np.html> [dostęp: 15.12.2018 r.].

BBC, *Nepal profile – timeline*, <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12499391> [dostęp: 15.12.2018 r.]; Ch. Haviland, *Why is Nepal's new constitution controversial?*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-34280015> [dostęp: 15.12.2018 r.].

NDTV, *China Is Our 'All-Weather Friend', Says Nepal Prime Minister KP Sharma Oli*, <https://www.ndtv.com/india-news/nepal-prime-minister-kp-sharma-oli-calls-china-an-all-weather-friend-1290375> [dostęp: 13.01.2019 r.].

S. Groves, *India and Nepal Tackle Border Disputes*, <https://thediplomat.com/2014/09/india-and-nepal-tackle-border-disputes/> [dostęp: 13.01.2019 r.].

United Nations, *United Nations Member States*, <http://www.un.org/en/member-states/index.html> [dostęp: 13.01.2019 r.];

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/np.html> [dostęp: 13.01.2018 r.];

WTO Ministerial Conference approves Nepal's membership, https://www.wto.org/english/news_e/pres03_e/pr356_e.htm [dostęp: 13.01.2019 r.].

- The Katmandu Post, *744 new local units come into effect*, <http://kathmandupost.ekantipur.com/news/2017-03-15/744-new-local-units-come-into-effect.html> [dostęp: 15.12.2018 r.].
- D. R. Joshi, *Ideology Is To Politics What Caffeine Is To Coffee*, <https://www.spotlightnepal.com/2017/05/21/ideology-is-to-politics-what-caffeine-is-to-coffee/> [dostęp: 12.01.2019 r.].
- T. B. Chhetri, *Ideological Conflict in Nepal*, https://www.academia.edu/1550378/Ideological_Conflict_in_Nepal, wyd. GRIN Verlag 2011 [dostęp: 13.01.2019 r.];
- Y. N. Lamsal, *Ideological Deviation in Politics*, <http://therisingnepal.org.np/news/14941> [dostęp: 13.01.2019 r.].
- The Himalayan Times, *FSF-N to join NCP-led gov*, <https://thehimalayantimes.com/nepal/federal-socialist-forum-nepal-keen-to-join-govt-as-pm-assures-of-constitution-amendment/> [dostęp: 8.01.2019 r.].
- New Indian Express, *Procedure begins to elect new Nepal President, Vice President*, <http://www.newindianexpress.com/world/2018/feb/16/procedure-begins-to-elect-new-nepal-president-vice-president-1774246.html> [dostęp: 11.01.2019 r.].
- M. S. Tamang, *Social movements and inclusive peace in Nepal* [w:] *Two steps forward, one step back: the Nepal peace process*, s. 98-104, <https://www.c-r.org/downloads/SocialMovementsAndInclusivePeace.pdf> [dostęp: 8.01.2019 r.];
- U. Acharya, *Nepal – Media Landscape*, <https://medialandscapes.org/country/nepal> [dostęp: 12.01.2019 r.];
- Infoasaid, *Federal Democratic Republic of Nepal Media and Telecoms Landscape Guide*, maj 2015, https://www.internews.org/sites/default/files/resources/nepal_media_landscape_guide_final_011011_19.12.12.pdf [dostęp: 12.01.2019 r.].
- Reporters Without Borders, *Index details: Data of press freedom Ranking 2020*, https://rsf.org/en/ranking_table [dostęp: 22.05.2020 r.].

Dokumenty:

- Constitution of Nepal 2015, Unofficial English Translation*, http://nepalchurch.com/wp-content/uploads/2015/09/Constitution_of_Nepal-Final-English-traslation.pdf, s. 13-14 [dostęp: 12.01.2019 r.]

**PROPAGANDA W KINIE PÓŁNOCNOKOREAŃSKIM W LATACH 80. XX WIEKU:
ANALIZA WYBRANYCH FILMÓW¹**

PROPAGANDA IN NORTH KOREAN CINEMA IN THE 1980s: ANALYSIS OF SELECTED FILMS

ABSTRAKT

Propaganda w kinie północnokoreańskim jest popularnym zjawiskiem. Służy do manipulacji emocjami, wartościami i poglądami, dostosowuje odbiór oglądających do swoich ideologicznych pobudek. Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie problemu indoktrynacji ideologicznej za pomocą filmu. Pokazuje, jak metafory i symbolika mogą formować poglądy prorządowe, wspierające ideologię północnokoreańskiego rządu. Opowiada o etymologii propagandy filmowej, a także, w jaki sposób rząd KRLD przystosował sobie kino, jako narzędzie ideowe. Przedstawia przykłady filmów północnokoreańskich, tłumacząc ich symbolikę. Pokazuje, jak dzięki kinematografii, rząd może podporządkować sobie obywateli, wpływając na ich percepcję rzeczywistości. Propaganda w filmach wpływa na odbiór rzeczywistości, modelując ją w taki sposób, aby ukazywała idealne realia, które będą możliwe, dzięki zjednoczeniu i wspólnej ciężkiej pracy.

ABSTRACT

Propaganda in North Korean cinema is a popular phenomenon. It is used to manipulate emotions, values and views, adapt viewers' reception to government's ideological motives. This article aims to introduce the problem of ideological indoctrination with the use of a film. It shows how metaphors and symbolism can form pro-government views that support the ideology of the North Korean government. It describes the etymology of film propaganda, as well as how the DPRK government adapted cinema as an ideological tool. It presents examples of North Korean movies, explaining their symbolism. It shows how, thanks to cinematography,

---

¹ Praca bazuje na pracy licencjackiej autorki pt.: *"Narzędzia polityki propagandowej KRLD ze szczególnym uwzględnieniem filmu lat 80."*

the government can subordinate citizens, influencing their perception of reality. Propaganda in movies affects the perception of reality, modelling it in such a way, that it shows the perfect reality that will be possible through unity and joint hard work.

SŁOWA KLUCZOWE

propaganda, kino, film, ideologia, rząd, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, manipulacja, symbolika.

KEYWORDS

propaganda, cinema, movie, ideology, government, Democratic People's Republic of Korea, manipulation, symbolism.

Wstęp

Propaganda, w odpowiednich rękach, może być przekonującym autorytetem dla swoich odbiorców. Jej celem jest wpływ na postawę masową, w różnych kwestiach, czy to społecznych, czy też politycznych, przez użycie subtelnych środków przekazu, bez użycia siły. Takim przekaźnikiem jest właśnie film. Kino od lat wpływało na odczuwane przez oglądających emocje. Melodramat wzbudza smutek i melancholię, komedia – radość i pogodę ducha. Jednak kino wpływa nie tylko na odczuwane emocje, ale również poglądy i wyznawane wartości. Główne założenie niektórych filmów ma za zadanie zmianę zdania, bądź jego utrzymanie. Takie filmy określa się mianem propagandowych².

Artykuł ten ma na celu przybliżenie symboliki propagandowej stosowanej w filmach północnokoreańskich, jak również ukazanie kina, jako narzędzia indoktrynacji ideologicznej. Polityka filmowa w Korei Północnej jest formułowana i prowadzona głównie przez partię rządzącą oraz związane z nią północnokoreańskie idee komunistyczne. Zgodnie z konstytucją KRLD z 1972 roku, film jest narzędziem rewolucyjnym, które popularyzuje ideologie dżucze czy

---

² L. Rosten, *Movies and Propaganda*, "The Annals of the American Academy of Political and Social Science", no. 254 (November 1947), s. 116-124.

songun. Kino jest używane jako broń ideologiczna, która ma na celu budowanie świadomości klasy robotniczej. Teoria sztuki dżucze, oficjalnie służy do zaszczepienia u mas myśli ideologicznych Kim Ilunga, na każdym szczeblu społecznym³. Filmy opisane w poniższym artykule obrazują odmienne gatunkowo kino. Pierwszy z nich – „Rozkaz 027” reprezentuje kino wojenne, „Dzwoneczek” obyczajowe, natomiast „Pulgasari” fantastyczne, realizujące formułę kaiju-eiga - wszystkie jednak przedstawiają tzw. „drewniany język” kina Korei Płn., stanowiąc kulturalną ilustrację ideologii „dżucze”.

Propaganda oraz jej interpretacja w kinie północnokoreańskim

Słowo propaganda zostało użyte po raz pierwszy przez papieża Grzegorza XV i oznaczało organizację propagującą określoną, niezgodną z wierzeniami Kościoła katolickiego doktrynę, bądź praktykę. Dopiero w czasach I wojny światowej definicja nabrała bardziej politycznego znaczenia. Miała zmusić do przyjętych przez władzę przekonań, a także zmienić punkt widzenia ludności, tak aby dostosowała się do szczególnego stanowiska, obieranego przez rządzących⁴.

Z biegiem lat koncepcja propagandy nabierała różnych znaczeń, jednak kino XX wieku ukształtowało jej główne etymologiczne znaczenie. W czasie wojny próbowano dostosować ludzi, ich priorytety i standardy moralne do potrzeb ówczesnej rzeczywistości. W tym celu organy administracji rządowej używały powszechnie dostępnej kultury masowej⁵. Film używany został, jako narzędzie, dzięki któremu można doprowadzić do posłuszeństwa oraz aktywnego, bądź biernego udziału mas w działaniach prorządowych. Mobilizuje i jednoczy jednostki wokół danej ideologii poprzez manipulację psychologiczną, a także indoktrynację ideologiczną⁶.

Narzucanie poglądów politycznych czy społecznych sukcesywnie stało się powszechne w kinie północnokoreańskim. Narzucany wciąż schemat, że „nasz kraj jest najlepszy”

---

³ Hyangjin Lee, *Conflicting Working-Class Identities in North Korean Cinema*, „Korea Journal” nr. Autumn 2000, s. 237-254.

⁴ K. Fitzmaurice, *Propaganda*, „Brock Education Journal”, nr 27(2), Brock University, 2018, s. 64.

⁵ T. Clark, *Art and propaganda in the twentieth century*, Harry N. Abrams Publisher, 1997, s. 103.

⁶ M.M. Panaite, *Propaganda: Theoretical Analysis on Miral Movie*, National School of Political Science and Public Administration, Romania, 2015, s. 2.

powoduje podporządkowanie i ślepe zaufanie wobec rządzących. Pomimo, że rzeczywistość filmowa różni się znacznie od życia codziennego publiczności północnokoreańskiej, kino jest jedną z niewielu form rozrywki. Pomimo tych sprzeczności, według odbiorców, taka powinna być rzeczywistość. Jeśli tylko nadal będą wykonywać rozkazy i pozostaną posłuszni, ich życie wkrótce będzie wyglądało, właśnie jak w oglądanych przez nich filmach⁷.

Jednym z pierwszych filmów propagandowych w KRLD była ekranizacja „Ryżowe pola we krwi” z 1949 roku. Jego fabuła zreinterpretowała historię powstania Korei Północnej. Ekranizacja opowiada, że to nie wygrana wojsk alianckich spowodowała wycofanie się Japonii z Półwyspu Koreańskiego, lecz sam Kim Il-sung wraz z partyzantami wyswobodził Koreańczyków z rąk okupanta. Nie wspomina również o pomocy Armii Czerwonej ZSRR. Ten zabieg wypaczania historii stał się początkiem kina propagandy w kraju. Pomimo, że większość populacji nadal pamiętała prawdziwy bieg wydarzeń, rządowi udało się zredefiniować faktyczne zdarzenia i zniekształcić wspomnienia obywateli⁸. Pierwsze północnokoreańskie filmy opowiadają o heroicznym czynach czy poświęceniu dla narodu i opierają się głównie na wydarzeniach wojny koreańskiej – zniekształcając historię według ideologii kimirsensowskich. Powoli przekazywana jest w nich idea dżucze, tak, aby przyswoić do niej obywateli.

W latach 60., gdy Kim Jong-il zaczynał zajmować się filmem, kino północnokoreańskie odnosiło sukcesy w kraju. Filmy propagujące ideologię dżucze cieszyły się dużą popularnością wśród obywateli KRLD. Kino adresowane było do każdej grupy społecznej – komedie czy musicale były skierowane głównie do rodzin, dramaty oraz kino akcji dla bardziej dojrzałej widowni, aby rząd mógł łatwiej manipulować poglądami swoich obywateli. Lata 80. można uznać za czas największych sukcesów filmowych w KRLD, jak również w innych krajach komunistycznych, jak w ZSRR. Szczególną popularnością cieszyły się wtedy filmy takie jak; „Kwiaciarka”, „Pulgasari” czy „Morze krwi”. Jednak kolejna dekada wniosła do kina coraz większy nacisk na ideologiczną propagandę. Było to związane, między innymi, z problemem głodu wśród Koreańczyków – rząd chcąc złagodzić, prawdopodobny bunt z powodu braku żywności, zastosował mocny nacisk na szerzenie propagandy prorządowej w kraju⁹.

---

⁷ J. Schönherr, op. cit., s. 6-7.

⁸ J. Schönherr, *North Korean Cinema: A History*, McFarland & Company Inc. Publishers, North Carolina, 2012, s. 4-7.

⁹ C. Huber, *Review: North Korean Cinema: A History by Johannes Schönherr*, „Cinéaste”, Vol. 38, nr. 2, (Spring 2013), s. 70-72.

Opisane poniżej filmy, są czołowymi przedstawicielami swojego gatunku, jeśli chodzi o północnokoreańskie dzieła. Wszystkie powstały w latach 80. XX wieku, czyli w czasach największych sukcesów kina Korei Północnej. Można uznać je za obowiązkowe pozycje kina północnokoreańskiego, ilustrujące rzeczywistość, jaką karmi swoich obywateli rząd KRLD.

„Rozkaz 027”, reż. Ki Mo Jung, Eung Suk Kim, 1986

Film pt.: „Rozkaz 027” z 1986 roku to pełne wydźwięku propagandowego kino akcji. W wielu scenach można zauważyć mało subtelne nawiązywanie do ideologii dżucze, a także idealizowanie wizerunku Korei Północnej i jej obywateli.

Akcja filmu toczy się podczas wojny koreańskiej w latach 1950-1953. Oddział elitarniej północnokoreańskiej jednostki, zwanej Czerwonymi Partyzantami, został wysłany na tereny okupowane przez Koreańczyków z Południa, aby zinfiltrować i zniszczyć główną bazę wroga. Jednak zanim do tego dojdzie jego członkowie muszą spotkać się ze swoim informatorem, aby przekazał im tajne informacje dotyczące lokalizacji tajnej jednostki nieprzyjaciela. Niestety, pomimo wcześniejszego przebrania, podczas podróży pociągiem, jadący razem z nimi żołnierze Armii Republiki Korei zaczęli podejrzewać ich o podszywanie się pod rannych żołnierzy z Południa. Czerwoni Partyzanci zmuszeni zostali do desantu z pociągu i kontynuowania swojej podróży pieszo, gdzie po drodze musieli stanąć do walki z oddziałami wroga, aby mogli dotrzeć do informatora na czas¹⁰. Gdy wreszcie spotykali swoją informatorkę, która pracowała w południowokoreańskiej bazie – Unhę, dostali informacje odnośnie lokalizacji kwatery przeciwnika. Jednak Koreańczycy z Południa zorientowali się, że jedna z ich pracownic była północnokoreańskim szpiegiem, dlatego zmienili lokalizację swojej bazy. Unha udało się uzyskać informacje dotyczące nowej lokalizacji i pomimo poważnych obrażeń zadanych jej podczas walki, udało jej się dostać do bazy Czerwonych Partyzantów i przekazać im nowo zdobyte instrukcje. Północnokoreański oddział udał się z misją zniszczenia bazy i zdobycia ważnych dokumentów z informacjami o swoim nieprzyjacielu. Pomimo przewagi liczebnej i militarnej wroga, Czerwonym Partyzantom udało się wykonać misję –

---

¹⁰ P. Kotzathanasis, Jung Ki-Mo 's "Order No.27" is North Korea's take on Shaw Brothers' films <https://asianmoviepulse.com/2016/10/jung-ki-mo-s-order-no-27-north-koreas-take-shaw-brothers-films/>, dostęp: 13.01.2020.

zdobyli tajne dokumenty, niszcząc bazę wroga oraz eliminując przy tym dużą liczbę przeciwników.

W jednej z początkowych scen, gdy północnokoreańscy komandosi jechali pociągiem pokazany jest obraz żołnierza z Południa, który bije małego chłopca. Scena ta kładzie nacisk na fakt, że Koreańczyk z Południa jest w stanie skrzywdzić dziecko, czyli najbardziej bezbronną istotę. W jego obronie stanął jedynie komandos północnokoreański, reszta wagonu złożona z obywateli Południa nie zwraca nawet uwagi na sytuację, co ukazuje ich jako bezdusznych i nieczułych na krzywdę. Uwypuklony został wizerunek ludzi z Północy, że nawet w wyniku komplikacji ważnej misji dobro każdego obywatela jest najważniejsze, nawet tego najmniejszego. Pokazano wówczas po raz pierwszy wizerunek żołnierzy z Południa – uprawiają hazard, piją alkohol, są agresywni, co ukazuje ich w negatywnym świetle¹¹.

Przedstawione zostało również wiele scen walki, które mają charakter nie tylko rozrywkowy, ale także pokazują jak wysportowani i zręczni są żołnierze Koreańskiej Armii Ludowej. Podkreślona jest ich wyższość nad wojskiem wrogiej armii Republiki Korei – jeden komandos północnokoreański jest w stanie bez użycia broni – czy to palnej czy białej, zabić kilkunastu, bądź też nawet kilkudziesięciu żołnierzy południowokoreańskich. Wystarczy jeden cios zadany przez komandosa Czerwonych Partyzantów, aby zabić wroga. Ponadto pokazane były również sceny, gdzie z pomocą przedmiotów codziennego użytku żołnierz KAL może obezwładnić lub nawet zabić rywala. Przedstawione zostało to w scenie, w której jeden z komandosów rzucił w żołnierza RK pałeczkami, trafiając idealnie w oko wroga i zabija go. Sceny walki mają na celu heroizację Koreańskiej Armii Ludowej, podkreślają dzielność, oddanie i poczucie obowiązku wobec narodu, jaką powinni czuć przykładni obywatele KRLD¹².

W innej ze scen mającej miejsce po śmierci jednego z bohaterów pokazani zostali komandosi wraz z ich łączniczką z Południa, jak opłakują zmarłego druha. W dialogach wielokrotnie podkreślano fakt, że śmierć Kil-nama (zmarły komandos) była heroiczna i nie może pójść na marne. Wzniosłość sceny budowała muzyka, która dodała jej dramatyzmu, a także podkreślała smutek i patos całej sytuacji. W kolejnej scenie ukazano rozmowę kapitana korpusu Czerwonych Partyzantów z północnokoreańską tajną agentką. Rozmowa ma charakter potoczny, bohaterowie wspominają czasy przed wybuchem wojny. Unha mówiła jak

---

¹¹ „Rozkaz 027”, reż. Ki Mo Jung, Eung Suk Kim, 1986, 00:09:00 ~ 00:13:00.

¹² „Rozkaz 027”, reż. Ki Mo Jung, Eung Suk Kim, 1986, 00:18:00 ~ 00:24:00.

szczęśliwe życie wiodła przed wybuchem wojny oraz jak bardzo tęskni za ojczyzną. Wspominała, gdy wraz z ojcem podarowali ryż dla rządu co może mieć na celu pokazanie ich, jako przykładowych obywateli, którzy troszczą się o los ich kraju. Mówiła ona również jak spotkanie z współobywatelami przypominało jej o ukochanym przez nią kraju i o tym, jak bardzo za nim tęskni, na co dowódca komandosów opowiada jej, że również tęsknił za wolną ojczyzną podczas walki w okopach i sądzi, że tęsknota za krajem to wyraz miłości do ojczyzny, jej obywateli i rządzących. Mówił również, że bez Wielkiego Wodza nie można myśleć o szczęściu, dlatego trzeba walczyć w jego imieniu, nawet w obliczu śmierci, bo tylko on może dać swoim obywatelom spokój, równowagę w życiu oraz pomyślność. Gdy spytał on Unhę o to, co ma zamiar zrobić, gdy skończy się wojna, ta odpowiedziała mu, że chciałaby uczyć dzieci, aby móc podzielić się z nimi wiedzą, jak dzięki Wielkiemu Wodzowi oraz dzielnym żołnierzom KRLD mogą żyć w idyllicznym państwie. Scena ta ma charakter hiperboliczny – podkreśla rolę Wielkiego Wodza Kim Il-sunga w życiu swoich obywateli – bez jego przewodnictwa nie będą oni w stanie zaznać szczęścia i pokoju¹³.

W kolejnych scenach okazało się, że wojska południowokoreańskie zmieniły swoją kwaterę główną, ponieważ domyślili się misji Czerwonych Partyzantów. Gdy Unha się o tym dowiedziała, od razu zgłosiła się, aby ustalić, gdzie przeniesiona została główna kwatera armii wroga. Pomimo sprzeciwu ze strony dowódcy komandosów, agentka uparcie chciała przeprowadzić misję. Mówiła, że to jej powinność wobec kraju. Scena ma na celu wzbudzenie w oglądającym poczucia obowiązku wobec ojczyzny – nie ważne jak niebezpieczne to może być, największą obligacją każdego obywatela jest wierność wobec kraju ojczystego¹⁴.

Ostatnie sceny w filmie mają również wydźwięk propagandowy. Gdy komandosom udało się zniszczyć kwaterę wroga, wykraść ważne dokumenty i przejąć okręt nieprzyjaciela, ich dowódca wiedział, że ostatni oddział wojska południowokoreańskiego będzie próbował wysadzić z helikoptera zajęty przez nich statek. Wiedział on wówczas, że przeszkodzenie wrogom jest misją samobójczą, jednak to od tego zależy powodzenie całej akcji. Podjął się on heroicznego czynu i za pomocą granatu wysadził helikopter w powietrze. Jednak zanim tego dokonał, wygłosił monolog, w którym podkreślał, że cieszy się, iż może zginąć dla swojego kraju. Uznał za zaszczyt walkę w imię Wielkiego Wodza Kim Il-sunga, a także poświęcenie się w

---

¹³ „Rozkaz 027”, reż. Ki Mo Jung, Eung Suk Kim, 1986, 00:45:00 ~ 00:51:00.

¹⁴ „Rozkaz 027”, reż. Ki Mo Jung, Eung Suk Kim, 1986, 00:52:00 ~ 00:53:00.

imię jego sprawy i ojczyzny. Miało to na celu ponowne podkreślenie powinności obywateli wobec swojego kraju i kultywowanej ideologii. Szczęścia dostąpią jedynie ci, którzy na pierwszym miejscu stawiają ojczyznę i są w stanie dla niej poświęcić wszystko, nawet własne życie¹⁵.

„Dzwoneczek”, reż. Eunhie Choi, Kyungsoon Jo, Sangok Shin, 1987

Film „Dzwoneczek” z 1987 roku to północnokoreański dramat o nieszczęśliwej miłości, do którego, oprócz wątków romantycznych, wplecione zostały elementy polityki propagandowej. Był on jednym z najpopularniejszych filmów wśród ludności północnokoreańskiej w latach 80. XX wieku¹⁶.

Film rozpoczyna się wędrówką ojca – Park Wonbonga i jego syna – Se-ryonga do ich rodzinnego miasta - Pyokgye-ri. Tuż przed wejściem do miejscowości starszemu mężczyźnie przypominają się lata jego młodości. Cofamy się wówczas o 27 lat, do czasów, gdy ten był jeszcze młodym mężczyzną i mieszkał w swoim rodzinnym mieście. Przypomina on sobie o swojej pierwszej miłości - Jin Song-rim, dziewczyna była najpiękniejsza w całej wiosce i bardzo dbała o jej społeczność. Mieszkała sama z młodszą siostrą - Song-hwa, ponieważ ich rodzice zostali zabici podczas okupacji japońskiej, tak samo jak matka i ojciec Wonbonga. Oboje byli w sobie bardzo zakochani i w niedługim czasie się zaręczyli. Marzeniem Song-rim było, aby ich wioska została unowocześniona i dobrze prosperowała, jednak Wonbong nie podzielał tej idei. Chciał on wyjechać z nierozwiniętej technologicznie i urbanistycznie wsi do wielkiego i kwitnącego miasta. Gdy dostał list od wuja, któremu udało się załatwić mu pracę w dużym mieście, stawia Song-rim przed ultimatum, albo pojedzie razem z nim i będą nadal razem, albo rozstają się i wyjedzie on bez niej. Dziewczyna z miłości do rodzinnej wsi odmówiła ukochanemu wspólnej podróży i została w wiosce. Gdy siostra dziewczyny dowiedziała się, że mężczyzna chce opuścić ich miejscowość kazała mu obiecać, że już nigdy nie wróci. Po pięciu latach od wyjazdu mężczyzny, Song-rim dostała od Wonbonga list, aby spotkali się na dworcu kolejowym. Próbował on znowu przekonać ją do wyjazdu z rodzinnej wsi, jednak dziewczyna znów odmówiła, a Wonbong ponownie wyjechał. Gdy 27 lat później wrócił z synem do

---

¹⁵ „Rozkaz 027”, reż. Ki Mo Jung, Eung Suk Kim, 1986, 1:00:00 ~ 1:12:00.

¹⁶ IMDb Internet Movie Database, <https://www.imdb.com/title/tt0254286/>, dostęp: 6.06.2020

Pyokgye-ri nie potrafił przekroczyć granicy rodzinnej miejscowości, dlatego kazał synowi kontynuować drogę samemu. Se-ryong poznał wówczas córkę Songhwy – Dalrae i dzięki niej poznał rodzinne strony ojca. Gdy dowiedział się o jego zdradzie wobec mieszkańców i miasta błagał o wybaczenie. Songhwa przypominała sobie wówczas tragiczną śmierć siostry, której ostatnią prośbą było darowanie win Wonbongowi i przebaczyła Se-ryongowi grzechy jego ojca.

Wiele wątków, które pojawiły się w całym filmie ma zabarwienie propagandowe. Chwalona jest postawa mieszkańców Pyokgye-ri, ponieważ dzięki ich ciężkiej pracy udało im się zbudować dobrze prosperujące, samowystarczalne miasto. Jest to, alegoria samej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej dążącej do takiej właśnie niezależności, która jest możliwa dzięki zaangażowaniu społeczeństwa w rozwój gospodarki państwa. Wiele scen pokazuje pracujących mieszkańców wioski, którzy mimo ciężkich robót związanych z modernizacją ich miejsca zamieszkania, byli szczęśliwi, bo wiedzieli, że ta trudna praca w przyszłości wyda owoce i będą mogli żyć bardziej beztrosko¹⁷.

Również podczas scen, gdy Wonbong próbował namówić Song-rim do wyjazdu z rodzinnej wsi, użyty został zabieg propagandowy. Mężczyzna żyje marzeniem, że migracja do większego miasta uczyni go szczęśliwym. Nie doceniał on i nie dbał o to co już posiadał, dlatego nie potrafił zdać sobie sprawy z tego, że bez miłości do rodzinnych stron nie będzie mógł zaznać szczęścia. Dziewczyna natomiast próbowała uświadomić mu, że zmiana miejsca zamieszkania wcale nie jest gwarancją sukcesu i radości. Tylko ciężka praca i oddanie może doprowadzić do uczucia spełnienia i pomyślności. W ich rozmowach używana była metafora, że ktoś kto porzuca swój kraj, nigdy nie zazna szczęścia. Jest to jest pewnego rodzaju przestroga dla oglądających film Koreańczyków z Północy, że ucieczka z kraju przyniesie im tylko nieszczęście i smutek¹⁸. Życie Wonbonga po odejściu z rodzinnego miasta przedstawione zostało, jako wypełnione trudnościami i troskami. Gdy wyjechał po raz pierwszy z Pyokgye-ri nie radził sobie dobrze w obcym miejscu. Płaca nie była tak wysoka jak uważał, a praca była ciężka. Odkąd porzucił rodzinne strony nie mógł do końca zagrześć sobie nigdzie miejsca i tak jak przewidziała wcześniej Song-rim nie zaznał nigdy szczęścia. Przykład Wonbonga ma za zadanie ostrzegać Koreańczyków z Północy, że ucieczka nie jest dobrym rozwiązaniem, a

---

¹⁷ „Dzwoneczek”, reż. Eunhie Choi, Kyungsoon Jo, Sangok Shin, 1987, 00:24:00 ~ 00:26:00, 00:32:00 ~ 00:35:00, 00:45:00 ~ 00:48:00, 00:57:00 ~ 00:59:00, 1:09:00 ~ 1:11:00.

¹⁸ „Dzwoneczek”, reż. Eunhie Choi, Kyungsoon Jo, Sangok Shin, 1987, 00:38:00 ~ 00:40:00.

radość w życiu można osiągnąć jedynie dzięki ciężkiej pracy na rzecz społeczeństwa i rozwoju gospodarki¹⁹.

Postać Song-rim natomiast ma być alegorią przykładnego obywatela. Nic nie jest w stanie zmienić jej miłości do swojej rodzinnej miejscowości. Priorytetem dla niej było to, aby pomóc rozwinąć się miastu - chciała unowocześnić budownictwo, doprowadzić do domostw prąd, wesprzeć miejscowe rolnictwo czy zbudować parki lub dom kultury. Sama pracowała równie ciężko jak mężczyzna – cięła drzewo, nosiła cegły czy drewno, pomagała w budownictwie. Uważała, że szczęście można osiągnąć jedynie dzięki pracy na rzecz społeczeństwa oraz miłości do ojczyzny. W jednej z ostatnich scen, gdy Pyokgye-ri nawiedziła ulewa mieszkańcy próbowali uratować stado owiec, wśród nich była Song-rim. Zauważyła ona, że podczas przepędzania trzody zagubiła się jedna z samic i została w zagrodzie. Pomimo niebezpieczeństwa Song-rim postanowiła uratować zwierzę, narażając własne życie. Niestety nie udało jej się i zginęła. Scena ta miała charakter symboliczny. Pokazywała, że nie zważając na cenę należy nieść pomoc, nawet narażając własne życie. Owca w tym fragmencie symbolizowała lud koreański, Song-ri natomiast metaforycznie przedstawiona była jako rządzący KRLD, którzy nawet za cenę życia będą do ostatnich sił próbować chronić i pomagać swoim obywatelom²⁰.

Oprócz scen zawierających przesłania moralizatorskie, były również wychwalające system polityczny panujący w kraju, a w szczególności rządzących. Jedna ze scen pokazywała, jak hojny i kochający jest Wielki Wódz Kim Ilsung – podarował on miastu Pyokgye-ri kilkanaście traktorów, aby ułatwić im uprawę roli. W rozmowie między mieszkańcami nadmienione było, jakoby Kim Ilsung miał sporządzoną listę miejscowości, które najbardziej potrzebują wsparcia finansowego czy pomocy z wyposażeniem domostw. Troszczy się on o swój lud i każda, nawet najmniejsza wioska, może liczyć na jego subwencję²¹.

„Pulgasari”, reż. Sangok Shin, 1985

„Pulgasari” to film z 1985 roku łączący w sobie gatunek sensacyjny i fantasy. Film został wyreżyserowany przez Shin Sangoka – południowokoreańskiego reżysera, porwanego na

---

¹⁹ „Dzwoneczek”, reż. Eunhie Choi, Kyungsoon Jo, Sangok Shin, 1987, 1:02:00 ~ 1:04:00.

²⁰ „Dzwoneczek”, reż. Eunhie Choi, Kyungsoon Jo, Sangok Shin, 1987, 1:16:00 ~ 1:19:00.

²¹ „Dzwoneczek”, reż. Eunhie Choi, Kyungsoon Jo, Sangok Shin, 1987, 00:14:00 ~ 00:16:00.

rozkaz Kim Jongila. Do produkcji filmu zaangażowano również zespół japońskich filmowców, specjalizujących się w efektach specjalnych, którzy pracowali przy produkcji „Godzilli”, którą zainspirowana została postać tytułowego potwora Pulgasari²².

Fabula filmu rozgrywa się w feudalnej Korei. Król, w obawie przed buntem chłopskim, kazał ukraść ludowi żelazne garnki i narzędzia rolnicze, w celu produkcji broni przeciw armii chłopskiej. Chłopi starali się odzyskać zagrabione przedmioty, lecz trafili do aresztu. Jednak kowal, któremu powierzono zadanie wyprodukowania nowego rynsztunku oddał przywiezione wcześniej przedmioty prawowitym właścicielom, przez co następnego dnia został aresztowany i wtrącony do lochu bez jedzenia i picia. Gdy jego dzieci dowiedziały się o tym, próbowały przerzucić kulki ryżowe przez mur więzienia, jednak kowal chcąc zachować swój honor nie zjadł podrzuconego mu jedzenia. Przed śmiercią ulepił natomiast z ryżu małego potwora – Pulgasari, który żywi się żelazem. Figurka trafiła do dzieci kowala, a gdy jego córka – Ami, próbowała szyc, skaleczyła się w palec, a krew skapnęła na małą postać i ożywiła potwora. Pulgasari, stawał się coraz większy z każdym dniem i pomagał chłopom przeciwstawić się okrutnemu władcy. Generał, któremu powierzone zostało zadanie zgładzenia potwora, postanowił porwać córkę zmarłego kowala, ponieważ tylko jej rozkazów słuchał Pulgasari. Zasadzka udała się, a bestia została wtrącona do ogromnej klatki, którą podpálili żołnierze. Jednak potwór okazał się odporny na ogień i uratował swoją protektorkę. Generał nie poddał się i postanowił użyć kolejnego podstępu – tym razem zdecydował się wykopać ogromny dół i unieszkodliwić bestię przy pomocy szamanki. Zasadzka ponownie się udała i ludzie króla świętowali zwycięstwo nad potworem. Ami postanowiła uratować Pulgasari, więc przedostała się do miejsca, gdzie znajdowała się zakopana bestia i nacięła nadgarstki, by dzięki krwi ponownie ożywić potwora. Udało jej się to, jednak tym razem, to władca zdecydował się zgładzić potwora. Kazał wybudować ogromne armaty, dzięki którym udałoby się zabić kreaturę. Jednak wszystkie starania okazały się bezowocne, ponieważ potwór wraz z chłopami zdobył stolicę i uwolnił wszystkich obywateli spod jarzma okrutnego króla. Ludzie postawieni zostali jednak przed równie trudnym momentem – nie mają już czym karmić bestii. Ami czuła się odpowiedzialna za czyny potwora, dlatego podstępem schowała się w żelaznym dzwonie, który wraz z nią w środku zjadł Pulgasari. Ponieważ to dziewczyna

---

²² N. Levi, *Kim Jongil: a film director who ran a country*, „Journal of Modern Science”, No. 2/25/2015, s. 163-164.

dała życie bestii, gdy ten ją pożarł, rozpadł się na kawałki i znów stał się nieruchomą malutką figurką.

Pomimo, że akcja filmu dzieje się w czasach poprzedzających powstanie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, propaganda ideologiczna nadal jest podkreślana. W jednej ze scen początkowych jest mowa o buncie chłopskim przeciwko władcy oraz wpływow japońskim. Jest to nawiązanie do czasów tuż przed wyzwoleniem Półwyspu Koreańskiego spod japońskiej okupacji. Buntujący się przeciw reżimowi chłopi to symbol Koreańskiej Armii Ludowej, która broni słabszą ludność Korei Północnej, tak samo jak oni troszczą się o to, aby mieszkańcy czuli się bezpieczni²³.

Scena, w której kowal jest pojmany i uwięziony w areszcie, również jest pełna symbolizmu. Sam kowal jest oznaką mądrości i troski ojcowskiej. Dla dobra współmieszkańców jest gotowy na poświęcenie - przeciwstawia się rozkazom i nie wytwarza broni, która służyłaby do wyrządzania krzywd. Wie, że jego ofiara jest konieczna, ponieważ nie przyczynia się do czynienia zła, a pomaga uciśnionym, chroniąc ich przez brak wytwarzania broni dla oprawców²⁴.

Sam potwór Pulgasari jest ucieleśnieniem poświęcenia chłopstwa i to na tej myśli oparta jest większość filmu. Wrogowie ludności wiejskiej, symbolizują tyranie, samolubną konsumpcję oraz próbują stłumić siły dobra. Jednak stwór wraz z buntującymi się przeciwko tym wartościom chłopami wygrywa każde starcie z wrogiem. Dzieje się tak właśnie dzięki poświęceniu - ludzie ofiarowują potworowi żelazo w zamian za pomoc. Pokazuje to, że jedynie dzięki poświęceniu, możliwa jest pomyślność rewolucji i szczęśliwe życie – gdyby nie Koreańska Armia Ludowa i jej pomoc przepędzenie Japończyków nie byłoby możliwe, a KRLD nie istniałoby i nie byłoby bezpieczną i szczęśliwą ojczyzną dla Koreańczyków.

Jednak symbolika, jaką niesie ze sobą postać Pulgasari, jest niejednoznaczna. Potwór może również reprezentować pewną formę kapitalizmu – tak samo jak rząd, który chce obalić charakteryzuje go konsumpcja. Wyswobodzenie się spod jednego jarzma jest możliwe dzięki jego pomocy, aczkolwiek, aby ludność mogła wieść dalej swobodne i szczęśliwe życie, muszą wyzwolić się z jakichkolwiek pęt kapitalizmu i zerwać z konsumpcjonizmem, inaczej nigdy nie

---

²³ „Pulgasari”, reż. Sangok Shin, 1985, 00:04:00 ~ 00:06:00.

²⁴ „Pulgasari”, reż. Sangok Shin, 1985, 00:12:00 ~ 00:18:00.

zaznają szczęścia. Symbolizuje on również równowagę między żeńskim i męskim pierwiastkiem - ożył on dzięki poświęceniu ojca i córki.

Historia tytułowego potwora jest historią uniwersalną, ponieważ mówi o wszystkich systemach politycznych, każdy z nich ma swój potencjał, jednak trzeba uważać, aby ów ustrój nie zwrócił się później przeciwko sobie i uległ samozniszczeniu. Jednak jest to również film o równowadze między siłą żeńską, a męską, która zapewnia nam płomień życia. Jeśli nie będzie stabilizacji, symboliczne światło zgaśnie, a ludzie będą błędzić.

Podsumowanie

Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna jest krajem niezbadanym i izolującym się od reszty świata. Według władz północnokoreańskich jest to kraj szczęśliwości i dobrobytu, jednak rzeczywistość różni się od przedstawionego przez rządzących obrazu. W KRLD, propaganda jest narzędziem do kontrolowania jej mieszkańców i wpajania im, że ich ojczyzna jest dla nich najlepszym domem, jaki mogliby mieć. Dzięki kulturze masowej, zjednali sobie swoich obywateli, oswajając ich z propagowaną ideologią oraz jednocząc pod zasłoną wspólnego dobra. Jednym z narzędzi, jakie rząd KRLD wykorzystuje do manipulacji Koreańczyków jest właśnie kino.

Filmy północnokoreańskie powstają głównie w celach propagandowych. Przeplatane w nich wątki narodowościowe mają na celu wzbudzenie uczucia empatii, miłości czy lojalności wobec kraju i rządu. Oprócz rozrywki, dostarczają umiejętnie przesłanki ideologiczne, które mogą wpłynąć na światopogląd obywateli KRLD, którzy nie dostrzegają tych zabiegów, przyzwyczajeni do ciągłej inwigilacji, zarówno ich życia prywatnego, jak i poglądów.

Film jest idealną bronią propagandową w rękach rządzących. Jest narzędziem do promowania ideologii dzucze, jak w filmie „Dzwoneczek”, gdzie pokazywano, jak dzięki wspólnej ciężkiej pracy można osiągnąć szczęście i dostatek. Film „Rozkaz 027” pokazuje jak ważna jest ideologia songun – bez Koreańskiej Armii Ludowej, niechybnie Koreańczycy cierpieliby z rąk wroga. Motywy moralizatorskie znajdziemy również w filmie „Pulgasari”, który uczy poświęcenia w imię sprawy, a także kładzie nacisk na znalezienie w życiu równowagi, dzięki której prawi obywatele nigdy nie zbłądzą w swoim życiu. Filmy opisane w powyższym artykule pomimo różnorodności gatunkowej, mają jeden wspólny cel – indoktrynację

obywateli KRLD. W podobny sposób hiperbolizowana jest istotność osoby Kim Ilunga, jak również fundamentalność roli partyzantów w utworzeniu Korei Północnej oraz ich późniejszy wkład, już jako członków Armii Ludowej. Wszystkie filmy w jak najprostszym, wręcz prostackim sposób, mają za zadanie uświadomienie Koreańczykom, co, a raczej kto, tak naprawdę jest dla nich najważniejsze.

Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna opanowała propagandę bardzo dobrze. Służy ona nie tylko do manipulacji obywateli, ale również do niezachwianego utrzymania władzy w państwie. Używa ich do rozwoju swoich ideologii politycznych, umocnienia władzy, poprzez perswazję oraz tendencyjne przedstawienie rzeczywistości. Narodowa autoreklama pomaga w utrzymaniu kontroli nad społeczeństwem i maskuje wszelkie negatywne zjawiska związane z zaistniałą władzą. Propaganda stała się narzędziem nie tylko ucisku i zniewolenia, ale również instrumentem indoktrynacji myślowej. Można uznać ją za narzędzie wykonawcze niewidzialnego rządu, manipulujące uczuciami i poglądami mas.

O AUTORCE

Kulturoznawczyni obszaru dalekiego wschodu. Ukończyła Uniwersytet Jagielloński w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu w 2020 roku. Interesuje się głównie aspektami kulturowymi oraz historycznymi Półwyspu Koreańskiego. Szczególnie interesuje się sytuacją polityczną i kulturową Korei Północnej. Obecnie kontynuuje naukę na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych.

Bibliografia

- Clark T., *Art and propaganda in the twentieth century*, Harry N. Abrams Publisher, 1997.
- Fitzmaurice K., *Propaganda*, „Brock Education Journal”, nr 27(2), Brock University, 2018.
- Huber C., *Review: North Korean Cinema: A History by Johannes Schönherr*, „Cinéaste”, Vol. 38, nr. 2, (Spring 2013).
- IMDb Internet Movie Database, <https://www.imdb.com/title/tt0254286/>, dostęp: 6.06.2020.
- Kotzathanasis P., Jung Ki-Mo 's "Order No.27" is North Korea's take on Shaw Brothers' films <https://asianmoviepulse.com/2016/10/jung-ki-mo-s-order-no-27-north-koreas-take-shaw-brothers-films/>.
- Lee Hyangjin, *Conflicting Working-Class Identities in North Korean Cinema*, „Korea Journal” nr. Autumn 2000.
- Levi N., *Kim Jongil: a film director who ran a country*, „Journal of Modern Science”, No. 2/25/2015.

- Panaite M.M., *Propaganda: Theoretical Analysis on Miral Movie*, National School of Political Science and Public Administration, Romania, 2015.
- Rosten L., *Movies and Propaganda*, "The Annals of the American Academy of Political and Social Science", nr. 254 (November 1947).
- Schönherr J., *North Korean Cinema: A History*, McFarland & Company Inc. Publishers, North Carolina, 2012.

**ZABYTKI I ICH OCHRONA W ŚWIETLE PRAWODAWSTWA LIBANU NA
PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWNYCH Z LAT 1926-2008¹**

**THE ANTIQUITIES AND THEIR PROTECTION IN THE LIGHT OF LEBANON LEGISLATION ON
THE BASIS OF LEGAL PROVISIONS FROM 1926-2008**

ABSTRAKT

Przegląd rozwoju prawodawstwa w zakresie ochrony dziedzictwa pozwala nie tylko na oszacowanie znaczenia zabytków, ale również i wyznaczenie ich miejsca w zmieniającej się sytuacji politycznej. W niniejszej pracy dokonano tłumaczenia i krótkiej dyskusji wokół dziewięciu aktów prawnych: trzech wydanych przez władze mandatowe dla terenów Libanu i Syrii oraz sześciu, wprowadzonych przez rząd Libanu. Z uwagi na to, że pięć z nich opublikowano w języku arabskim, trzy w języku francuskim i jeden – w angielskim, nie są one bezpośrednio dostępne dla szerszej społeczności badawczej. Co więcej, teksty te zostały zestawione z sytuacją polityczną. Uzyskany obraz przedstawia często energiczne działania, podjęte mimo trudnej sytuacji społeczno-politycznej, a mające na celu ochronę dziedzictwa o światowym znaczeniu.

ABSTRACT

Tracking of changing legal protection of the cultural heritage could lead not only to the assessment on their general value. There occurs a space for discussion around the topic of their position in the evolving political situation. In the article below, there were translated and collated nine legal acts: three from the mandate period and six passed by the independent Lebanese government. Their accessibility by the wider scientific society is differentiated due

---

¹ Niniejszy artykuł bazuje na niepublikowanej pracy dyplomowej autorki: *Prawna ochrona zabytków w wybranych państwach arabskich (Irak, Jordania, Syria, Liban)*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2019, niepublikowana praca magisterska.

to the language, in which those are accessible. Furthermore, the discussed laws were juxtaposed with the current political situation. The emerging view presents the active counteraction against the heritage destruction, despite difficult socio-political situation.

SŁOWA KLUCZOWE

prawna ochrona zabytków; Liban; prace archeologiczne; ochrona dziedzictwa kulturowego.

KEYWORDS

legal protection of the antiquities; Lebanon; archaeological works; protection of the cultural heritage.

Poprzez zabytki możemy w łatwy sposób dotrzeć do przeszłości. Ponadto, dzięki ich odpowiedniej prezentacji, możliwe jest zbudowanie w społeczeństwie podstaw do umacniania poczucia wspólnoty narodowej, z bogactwem tradycji i wzorców kulturowych. W tym wypadku archeologia jawi się jako jedna z podstawowych nauk, ukierunkowanych na poznawanie przeszłości ludzkości. Mimo jej pozornie neutralnego charakteru, stanowi również niestety pole dla wpływów politycznych². Jest to doskonale widoczne w wydawanych ustawach i rozporządzeniach, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego. Wpływy obce, w przypadku Libanu – głównie europejskie, również są dostrzegalne³.

Niniejszy artykuł stanowi w dużej części przegląd aktów prawnych dotyczących ochrony zabytków wydawanych dla terenów Libanu. Dzięki prześledzeniu ewolucji przepisów prawa, możliwym staje się ich powiązanie zarówno z przemianami politycznymi oraz bezpośrednio z wydarzeniami w kraju. Na tle wydarzeń historycznych niektóre z omawianych decyzji wydają się niezbędnymi środkami podjętymi w obliczu zmiennych uwarunkowań

---

² R. H. McGuire, *Archaeology as political action*, University of California Press, Londyn, 2008, s. 14-16;

L. Gillot, *Towards a Socio-Political History of Archaeology in the Middle East: The Development of Archaeological Practice and Its Impacts on Local Communities in Syria*, „Bulletin of the History of Archaeology”, 2010, vol. 20, no. 1, s. 4-16.

³ *French Mandate for Syria and the Lebanon*, „The American Journal of International Law”, vol. 17, no. 3, Supplement: Official Documents, 1923, s. 177-182; Zob. np. F. Traboulsi, *A history of modern Lebanon*, Londyn, 2007, s. 75-108.

polityczno-społecznych. Dla poszerzenia horyzontu badawczego ujęte zostały także trzy rozporządzenia z okresu mandatowego.

W artykule omówiono przepisy wydane w latach 1926-2008. Zostały one wybrane przez autorkę na podstawie ich treści dotyczącej prawnej ochrony zabytków na terenie Libanu – poniższe zestawienie nie ma zatem charakteru ostatecznego zbioru tekstów prawnych na omawianym obszarze. Również z uwagi na utrudniony dostęp do dokumentów zarówno z uwagi na język, w jakim zostały opublikowane oraz niemożność ustalenia, czy uchwalono więcej przepisów w tej kwestii, należy zaznaczyć, że poruszana tematyka nie zostaje wyczerpana. Osiem z omawianych tekstów dostępnych jest na stronie organizacji UNESCO⁴, natomiast jeden — na stronie Uniwersytetu Libańskiego⁵. Teksty zostały przełożone na język polski przez autorkę.

Co więcej, z uwagi na bogatą przeszłość i występowanie archeologicznych pozostałości wielu kultur⁶, środowiska badawcze wykazują wysokie zainteresowanie terenami obecnego Libanu. Niniejsze zestawienie ma zatem za zadanie również przybliżenie praw, obowiązujących misje archeologiczne, które są często niedostępne w przekładzie na współczesny *lingua franca*, jakim jest język angielski.

Podstawy prawnej ochrony zabytków w Libanie

Warto zacząć od wyjaśnienia dwóch pojęć, które pojawiają się często w omawianym prawie. Są to: zabytki z podziałem na ruchome i nieruchome oraz *waqf*. W przypadku zabytków, zgodnie z prawodawstwem omawianego państwa, są to przedmioty wykonane przed rokiem 1700⁷. Natomiast ich dalsze rozróżnienie na ruchome i nieruchome odbywa się na zasadzie oceny ich przyczepu do podłoża lub budynku i ich mobilności.

Kolejnym pojęciem jest *waqf*. Stanowi on ważny element w prawodawstwie muzułmańskim. Jego główną podstawą jest nakaz jałmużny, praktykowany w tym przypadku

---

⁴ <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

⁵ <http://www.legallaw.ul.edu.lb>, dostęp 25.06.2020.

⁶ Zob. np. P. Bieliński, *Starożytny Bliski Wschód. Od początków gospodarki rolniczej do wprowadzenia pisma*, Warszawa, 1985, s. 80-81;

N. Marriner, C. Morhange, *Preserving Lebanon's coastal archaeology: Beirut, Sidon and Tyre*, „Ocean and Coastal Management”, vol. 51, 2008, s. 430-441.

⁷ Rozporządzenie nr 166 z 1933, art. 1; <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

za pomocą donacji rzeczowych. *Waqf* w zasadzie działania jest bardzo podobny do brytyjskiego *trust*u. Zakłada przekazanie przez fundatora dla powiernika bądź grupy powierniczej mienia, z zaznaczeniem celu, na jaki mają zostać przeznaczone środki, generowane przez daną rzecz czy obiekt. Jako przykład można podać przekazanie budynku na cele religijne czy społeczne lub kawałka ziemi — na budowę drogi wspólnotowej. Z uwagi na to, że *waqf* jest niepodważalny i nierozzerwalny, jego przynależność nie może przejść na własność państwa⁸.

Poniżej zostały pokrótce scharakteryzowane akty prawne z zakresu ochrony dziedzictwa narodowego. Zostały one ułożone chronologicznie.

Rozporządzenie o ochronie zabytków dla Syrii i Libanu, uchwała nr 651 z 1926 r.⁹

Rozporządzenie wydane przez rząd Francji w 1926 r. wprowadzało zakaz eksportu zabytków bez odpowiedniej licencji (art. 1). W przypadku naruszenia, odwołano się w nim do wcześniej wyznaczonych sankcji ustawowych: nr 2390 z 1924 r., nr 103 z 1925 r. oraz nr 2179 z 1923 r. (art. 2) jako właściwych wymiarów kar.

Rozporządzenie nr 166 o ochronie zabytków w Libanie i Syrii z 1933 r.¹⁰

W 1933 r. uchwalono rozporządzenie nr 166 dotyczące ochrony zabytków na terenie Libanu i Syrii. W rozdziale pierwszym przedstawione zostały podstawowe definicje wprowadzające podział na zabytki ruchome i nieruchome. Przedmioty takie powinny zostać wykonane przed 1700 r. W zakres zabytków nieruchomych wchodziły obiekty o znaczeniu historycznym i artystycznym (art. 1), co włącza także obiekty geologiczne użytkowane w jakiś sposób przez człowieka (art. 2). W przypadku niejasności w sprawie podziału zabytków na wymienione kategorie, ostateczną decyzję podejmował Dyrektor Departamentu Starożytności (art.3).

Rozdział drugi tego rozporządzenia poświęcono zagadnieniom własności zabytków. Z uwagi na pozostawanie w tamtym czasie Libanu pod władzą mandatu francuskiego, rząd

---

⁸ M. El Khatib, *Waqf in Shariah, its rules and applications in Islamic finance*, INCEIF the Global University in Islamic Finance, PhD Program, 2016.

⁹ Rozporządzenie o ochronie zabytków dla Syrii i Libanu, uchwała nr 651 z 1926 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

¹⁰ Rozporządzenie nr 166 o ochronie zabytków w Libanie i Syrii z 1933 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

Francji miał uprawnienia do wprowadzania wszelkich rozporządzeń w sprawie ochrony zabytków (art. 4). Wszystkie zabytki nieruchome bez dokumentów poświadczających własność osobową stanowią własność państwa. Spod tego przepisu wyłączone były obiekty w obrębie *waqfu* (art. 5). Zabytki należące do państwa wchodziły do domeny publicznej (art. 6). Do obowiązków państwa należało prowadzenie rejestru zabytków, włącznie z tymi pozostającymi we własności pozapaństwowej. Państwo mogło również przejąć takie dobra z zastrzeżeniem odszkodowania za szkodę realną, nie przekraczającą całkowitej wartości nieruchomości (art. 7).

Sekcja druga, rozdział trzeci tego rozporządzenia dotyczy przepisów regulujących odkrywanie zabytków. W przypadku natrafienia na nieruchomość zabytkową, znalazca miał obowiązek powiadomić w ciągu 24 godzin odpowiednie władze, które następnie informowały Dyrektora Departamentu Starożytności (art. 9). Takie obiekty stanowiły własność państwa z wyłączeniem terenów objętych *waqfem*. W razie zniszczeń spowodowanych odkryciem, właściciel posesji miał prawo do odszkodowania (art. 10). Również w przypadku odkrycia zabytków ruchomych znalazca zobowiązany jest do powiadomienia władz administracyjnych w ciągu 24 godzin (art. 11). Prezydent, reprezentowany przez Dyrektora Departamentu Starożytności, w ciągu trzech miesięcy od dnia odkrycia powinien wypłacić stosowną nagrodę znalazcy. W przypadku sporu co do wysokości znaleźnego ostateczna decyzja należała do arbitrów (art. 12). Gdy władze nie były zainteresowane nabyciem zabytku, stawał się on własnością znalazcy po uprzednim zadokumentowaniu i nadaniu przedmiotowi numeru katalogowego (art. 13).

Osoba niszcząca zabytki była zagrożona karą grzywny od 25 do 10000 funtów syryjskich (art. 14). Taką samą karą zagrożone jest kupno i sprzedaż przedmiotów zabytkowych bez pozwolenia (art. 18, ust. a). Za niedopełnienie wymogów z art. 9 i 11 osoba podlegała karze od 8 dni do 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnie 10-500 funtów syryjskich. Jednocześnie uznano, iż znalazca nie może stać się właścicielem danego przedmiotu przez posiadanie lub zasiedzenie (art. 16).

Kolejny rozdział tego rozporządzenia poświęcono Inwentarzowi Głównemu Zabytków Historycznych. Do takiego rejestru musiały zostać wpisane zarówno zabytki nieruchome, należące do państwa (art. 21, ust. 1), jak i te pozostające w rękach prywatnych czy w *waqfie* (art. 21, ust. 2). Jednocześnie wpis do inwentarza zobowiązywał właściciela do

niemodyfikowania ani niszczenia zabytków pozostających pod jego opieką (art. 23; art. 30). W przypadku naruszenia tego przepisu właścicielowi groziła kara od 50 do 5000 funtów syryjskich grzywny oraz stosowne odszkodowanie za naprawę uszczerbku (art. 30). Właściciele byli zobligowani do zgłoszenia i wpisania do inwentarza zabytków pozostających pod ich opieką w ciągu 15 dni, w przeciwnym razie groziła im grzywna od 1-200 funtów syryjskich (art. 25). Koszty wynikające z napraw i konserwacji zabytków nieruchomych powinny być ponoszone przez właściciela obiektu (art. 31). W przypadku krytycznego stanu budowli zabytkowej Dyrektor Departamentu Starożytności miał prawo wezwania właściciela do natychmiastowej naprawy. Przy braku reakcji na miejsce wysyłany był historyk sztuki lub architekt do oceny stanu faktycznego. Na bazie sprawozdania od tego specjalisty powstawał projekt niezbędnych prac. W przypadku niewypłacalności właściciela państwo ponosiło koszty (art. 32).

Ponadto, zabronione było wznoszenie nowych budynków w bezpośrednim sąsiedztwie zabytków nieruchomych. Na fasadzie obiektu zabytkowego nie wolno było również umieszczać żadnych afiszy, a w obrębie działki, na której taka budowla stała, nie można ustanawiać służebności zagrażającej zabytkowi (art. 33). Następnie, nie wolno było organizować wysypisk śmieci, upraw rolnych, prac wykopaliskowych, cmentarzy lub innych prac budowlanych na terenach sklasyfikowanych jako przynależne do zabytku. W przypadku nieprzestrzegania tego przepisu groziła kara grzywny w wysokości od 25 do 250 funtów syryjskich (art. 35).

W przypadku zniszczeń zabytków powstałych podczas ich klasyfikacji państwo miało obowiązek wypłacić odszkodowanie. Nie przysługiwało ono jednak, gdy właścicielem była społeczność, bądź jeśli zabytki były w użytku powszechnym, jak np. budynki publiczne, bądź związane z kultem (art. 37).

Wywóz zabytków ruchomych poza obręb mandatu był zabroniony (art. 42). Przedmioty wpisane do inwentarza nie mogły być modyfikowane bądź naprawiane bez zgody ze strony Departamentu Starożytności. Za niezastosowanie się do tego zakazu groziła kara grzywny od 50 do 4000 funtów syryjskich (art. 43). Państwo miało prawo pierwokupu względem przedmiotów zabytkowych. Właściciel zobowiązany był do zgłoszenia chęci sprzedaży pisemnie do Dyrektora Departamentu Starożytności, który miał dwa miesiące na podjęcie decyzji. Po tym okresie właściciel miał prawo do odsprzedaży, informując jednocześnie przedstawicieli państwa o personaliach nabywcy i cenie ostatecznej (art. 44).

W przypadku chęci przeprowadzenia prac archeologicznych przyzwolenie na nie musiał wyrazić odpowiedni komisarz (art. 56). Kierownik danych badań powinien posiadać doświadczenie (art. 57). Do aplikacji musiał zostać załączony krótki życiorys kierownika, plan prac i wskazanie miejsca przeznaczonego do badań, wraz z mapą terenu (art. 58). W razie otrzymania zgody, dalsze warunki były umieszczane w umowie koncesyjnej (art. 59). Jeden wnioskodawca mógł otrzymać do dwóch licencji, a okres ich ważności wynosił maksymalnie sześć lat (art. 63). Prace podlegały nadzorowi ze strony wyznaczonego pracownika Departamentu Starożytności (art. 64). Natomiast wszystkie zabytki odkryte w toku badań należały do państwa i podlegały skatalogowaniu i wpisowi do inwentarza (art. 65). Kierownik badań był zobowiązany do wstępnego zakonserwowania zabytków oraz ich odpowiedniego przechowywania (art. 66).

Po zakończeniu prac wykopaliskowych kierownik badań był zobowiązany do publikacji wyników w ciągu trzech lat, a kopię tych prac pisemnych dostarczyć do biblioteki Dyrekcji Starożytności (art. 70). Wszystkie niedopatrzenia ze strony kierownika badań mogły skutkować wstrzymaniem toku wykopalisk (art. 71).

Zabytki ruchome mogły być sprzedawane jedynie przez odpowiednie władze (art. 76, ust. 1). Również władze państwowe miały uprawnienia do odstępowania lub wymiany zabytków w przypadku, gdy zabytki nie były unikatowe (art. 77). Osoby prywatne także miały prawo do przenoszenia własności na inne jednostki, jednak za pozwoleniem Dyrekcji Starożytności (art. 78, ust. 2).

Handel zabytkami ruchomymi był dozwolony z pewnymi zastrzeżeniami (art. 79). Gdy osoba była handlarzem, przy sprzedaży musiała spisać umowę zawierającą opis danego przedmiotu (art. 80). W celu zostania licencjonowanym sprzedawcą antyków, dana osoba musiała uzyskać pozwolenie od Dyrektora Dyrekcji Starożytności oraz opłacać roczną składkę (art. 81). Wówczas taka osoba otrzymywała pisemne pozwolenie, w którym wyszczególnione były zarówno dane personalne (art. 82, ust. 1), jak i dokładna siedziba sklepu (art. 82, ust. 2). Handel dozwolony był tylko w pomieszczeniu, wskazanym na pozwoleniu (art. 83). W przypadku zmiany siedziby lub otwierania nowego sklepu, należało powiadomić o tym pisemnie Dyrektora Dyrekcji Starożytności co najmniej na 10 dni przed planowaną zmianą (art. 84). Sprzedawca musiał prowadzić dokładny rejestr zarówno zabytków otrzymanych, jak i sprzedawanych (art. 88), wraz z nazwiskiem nabywcy (art. 89, ust. 5). Rejestr ten podlegał

kontroli ze strony Dyrekcji Starożytności i Konserwatora Muzeum Narodowego (art. 92). W przypadku śmierci osoby upoważnionej, jej spadkobiercy byli zobowiązani w ciągu miesiąca wykonać dokładny spis posiadanych przez niego antyków i przedstawić go Dyrekcji Starożytności (art. 86). W przypadku naruszenia któregokolwiek z tych przepisów licencja mogła zostać cofnięta (art. 87). W razie niedopatrzenia ze strony sprzedawcy antyków zarówno w kwestii dokumentacji, jak i osób upoważnionych do handlowania, podlegał on karze grzywny od 50 do 500 funtów syryjskich (art. 96).

W przypadku chęci wywozu zabytków za granicę państwo zastrzegło sobie możliwość wykupu tych przedmiotów (art. 104). Wszystkie zabytki musiały być zabezpieczone i posiadać ostemplowanie rządowe (art. 106). W razie nielegalnego wywozu zabytków osoby zaangażowane podlegały karze grzywny od 50 do 500 funtów syryjskich oraz konfiskacie zabytków (art. 107). Akt ten zniósł działanie wcześniejszych uchwał, również tych z czasów ottomańskich (art. 110).

Rozporządzenie nr 225 w sprawie ścigania przestępstw związanych z zabytkami dla Syrii i Libanu z 1934 r.¹¹

Dokument ten, zgodnie z informacją w preambule, został wydany przez prezydenta Republiki Francuskiej. Dotyczy głównie nagród dla osób zaangażowanych w odkrycia zabytków będących w nieprawnym posiadaniu przez osoby prywatne. W przypadku, gdy do znalezienia mienia doszło z udziałem pośredników, otrzymywali oni 25% przewidzianej wysokości nagrody. Przy braku takich osób agenci rządowi, którzy doprowadzili do przejęcia, otrzymywali 50% ustalonej nagrody (art. 1). Dyrektor Departamentu Starożytności podejmował decyzję odnośnie rozdziału nagrody (art. 4), natomiast Sekretarz Generalny był odpowiedzialny za dokonanie wypłaty (art. 5).

Ustawa nr 30 z 1982 r.¹²

Rząd Libanu ratyfikował Konwencję wydaną przez UNESCO w 1972 r. (art. 1). Pod ochronę wzięto zarówno dziedzictwo naturalne (art. 3), jak i kulturowe (art. 4). Następnie

---

¹¹ Rozporządzenie nr 225 w sprawie ścigania przestępstw związanych z zabytkami dla Syrii i Libanu z 1934 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

¹² Ustawa nr 30 z 1982 r., <http://www.legallaw.ul.edu.lb/LawView.aspx?opt=view&LawID=8281>, dostęp 25.06.2020.

przytoczone zostało tłumaczenie niektórych fragmentów z omawianej konwencji. Podkreślona została także gotowość do współpracy międzynarodowej w celu ochrony dziedzictwa.

Decyzja w sprawie zakazu eksportu zabytków z 1988 r.¹³

W 1988 r. Minister Turystyki wydał decyzję odwołującą się również do wcześniejszych podobnych dokumentów. Wywóz zabytków ruchomych poza Liban bez specjalnej licencji pozostał zabroniony (pkt 1). Zezwolenie na eksport jest wydawane przez Dyrektora Departamentu Starożytności (pkt 2). Postanowienia zawarte w tej decyzji weszły w życie z dniem jej publikacji w oficjalnym publikatorze prawnym (pkt 3).

Decyzja w sprawie pozwolenia na przywóz i wywóz zabytków z 1990 r.¹⁴

Decyzja ta została wydana przez Ministra Turystyki w 1990 r. Obejmuje ona problematykę handlu ruchomymi zabytkami, w szczególności zarejestrowanymi przez odpowiednie władze. Zawieszono działanie licencji na sprzedaż zabytków wewnątrz kraju, wydanych przez Dyrektora Departamentu Starożytności (pkt 1). Wstrzymuje się również eksport przedmiotów zabytkowych (pkt 2).

Ustawa nr 35 dotycząca organizacji Ministerstwa Kultury z 2008 r.¹⁵

W 2008 r. opublikowano ustawę określającą prawne podstawy dla organizacji Ministerstwa Kultury. Jego podstawowym zadaniem jest zarządzanie dobrami historii i kultury (art. 1) oraz rozpowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa narodowego (art. 1, ust. D). Natomiast w zakres definicji dziedzictwa włączone zostały elementy niematerialne, takie jak tradycje oraz materialne, związane ze sztuką, architekturą czy rzemiosłem (art. 1, ust. 1, pkt B).

Bardziej szczegółowy zakres działań Ministerstwa Kultury obejmuje zaplanowanie i koordynowanie polityki związanej z zasobami kulturowymi (art. 2, ust. A). Odpowiada ono także za wykształcenie kadr oraz modernizację sposobów dbania o dziedzictwo (art. 2, ust. D).

---

¹³ Decyzja w sprawie zakazu eksportu zabytków z 1988 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

¹⁴ Decyzja w sprawie pozwolenia na przywóz i wywóz zabytków z 1990 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

¹⁵ Ustawa nr 35 dotycząca organizacji Ministerstwa Kultury z 2008 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

Ministerstwo powinno także utrzymywać stały kontakt z instytucjami naukowymi i kulturowymi w celu twórczej wymiany doświadczeń (art. 2, ust. E). Może ono również przedstawiać propozycje uchwał i projektów kulturalnych (art. 3, ust. A). Stara się ponadto zagwarantować artystom przestrzeganie praw autorskich (art. 3, ust. I). Wspiera też inwestycje związane z powstawaniem nowych ośrodków promujących kulturę oraz zarządza projektami związanymi z badaniami archeologicznymi i konserwatorskimi (art. 3, ust. D). Jednostka ta dzieli więc częściowo kompetencje z Generalną Dyrekcją Starożytności (art. 4, ust. B).

W obrębie tego Ministerstwa wydziela się także Generalną Dyrekcję ds. Kulturalnych zajmującą się nowoczesnymi formami sztuki, takimi jak malarstwo, teatr czy utwory audiowizualne (art. 6). Następne części ustanawiają także: Dyrekcję ds. Sztuki i Literatury (art. 9), Dyrekcję Przemysłu Kulturalnego i Gospodarowania Wiedzą (art. 10) oraz Dyrekcję Współpracy Narodowej (art. 11).

Natomiast zadania przydzielone Generalnej Dyrekcji Starożytności są związane szczególnie z zarządzaniem obiektami i przedmiotami zabytkowymi (art. 13, ust. B). Może ona proponować rozwiązania prawne sprzyjające zachowaniu mienia zabytkowego (art. 13, ust. C). Organizuje seminaria i konferencje promujące dziedzictwo antyczne (art. 13, ust. D, F). Stara się także zachęcać do wydawania publikacji naukowych (art. 13, ust. G). W jej skład wchodzi takie sekcje, jak: Dyrekcja Zabytków Nieruchomych (art. 14, ust. A), Dyrekcja ds. Wykopalisk Archeologicznych (art. 14, ust. B) i Dyrekcja ds. Zabytków Ruchomych (art. 14, ust. C). Sekcje odpowiadają za rozpoznanie i zadokumentowanie zabytków (art. 15, ust. A) oraz ich ochronę (art. 15, ust. C). Biorą także udział w opracowywaniu planów badań przeprowadzanych przez Generalną Dyrekcję Starożytności (art. 15, ust. D). Oprócz tego są odpowiedzialne za wykrywanie i ściganie osób działających na szkodę zabytków i stanowisk archeologicznych (art. 15, ust. E).

Dział do spraw wykopalisk archeologicznych jest również odpowiedzialny za zarządzanie pracami wykopaliskowymi i konserwacyjnymi (art. 16, ust. B). Rozpatruje wnioski wpływające od podmiotów chętnych do rozpoczęcia badań (art. 16, ust. C). Osoby zatrudnione w tej podjednostce mogą również samodzielnie prowadzić wykopaliska (art. 16, ust. D). Od strony archeologicznej nadzorują także duże inwestycje budowlane (art. 16, ust. E).

Dyrekcja ds. Zabytków Ruchomych, poza wcześniej wspomnianymi zadaniami, zobowiązana jest również do dokumentacji i prowadzenia inwentarza zabytków ruchomych (art. 17, ust. A). Może proponować rozwiązania prawne związane z zabytkami ruchomymi, w tym z ich sprzedażą i posiadaniem (art. 17, ust. B). Zajmuje się również wypożyczaniem przedmiotów zabytkowych, ich konserwacją (art. 17, ust. D, pkt A) i nadzorem handlu nimi (art. 17, ust. E, pkt B). Jednostka ta pozostaje w stałej współpracy z Departamentem Muzeów (art. 17, ust. F).

Środki ze specjalnego funduszu przeznacza się na publikacje (art. 20) oraz finansowanie projektów archeologicznych i kulturalnych (art. 21). Nadzór nad tym sprawuje odpowiedni minister (art. 22, ust. 1).

Ustawa o ochronie zabytków nr 36 dotyczące instytucji publicznych, związanych z Ministerstwem Kultury z 2008 r.¹⁶

Ustawa z 2008 r. ustanowiono zakres odpowiedzialności instytucji powołanych pomocniczo przy Ministerstwie Kultury. Każda z nich ma siedzibę w Bejrucie (art. 3, ust. 1), z możliwością tworzenia filii w innych miastach (art. 3, ust. 2). Ich budżet roczny musi zostać zatwierdzony przez Ministra Kultury (art. 5, ust. A). W dalszej kolejności następują przepisy wewnętrzne, dotyczące ustanawiania członków tych instytucji i ich zależności wobec ministerstwa (art. 6-15).

Rozdział czwarty dotyczy finansów każdej z jednostek. Przykładami takich instytucji są: Narodowy Instytut Muzyki (art. 22), Biblioteka Narodowa (art. 25) i Dyrekcja Generalna ds. Muzeów (art. 32).

Ustawa o ochronie zabytków nr 37 z 2008 r.¹⁷

W 2008 r. weszła w życie ustawa nr 37 związana z ochroną dóbr kultury. Tekst dostępny jest w języku angielskim. Został on przetłumaczony przez tłumacza akredytowanego licencją Ministra Sprawiedliwości, jednak jest niełatwy w odbiorze z uwagi na błędy gramatyczne.

---

¹⁶ Ustawa o ochronie zabytków nr 36 dotyczące instytucji publicznych, związanych z Ministerstwem Kultury z 2008 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

¹⁷ Ustawa o ochronie zabytków nr 37 z 2008 r., <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb/laws/>, dostęp 5.05.2020.

W rozdziale pierwszym tej ustawy określony został zakres objęty definicją zabytku. W jego obręb wchodzi zabytki nieruchome – zarówno monumenty, budowle, jak i stanowiska mające wartość historyczną, naukową, estetyczną, architektoniczną bądź symboliczną, a także obiekty naturalne użytkowane przez człowieka, pozostające nad ziemią, jak i pod jej powierzchnią oraz w wodach terytorialnych (art. 2, ust. A). W dalszej części określone są wymogi wobec zabytków ruchomych. Za takie uznaje się przedmioty odkryte w toku prac archeologicznych (art. 2, ust. B1) lub będących częścią stanowisk o znaczeniu archeologicznym, historycznym, artystycznym albo architektonicznym (art. 2, ust. B3). W obręb tej grupy wliczają się: zdjęcia, rysunki i malowidła, rzeźby, kompozycje muzyczne, filmy i rękodzieło (art. 2, ust. B6), monety (art. 2, ust. B7), manuskrypty (art. 2, ust. B9) i dokumenty archiwalne (art. 2, ust. B10). W zakres obiektów kultury i historii wchodzi także budynki przeznaczone do przechowywania zabytków, takie jak muzea, biblioteki, pracownie sztuki, archiwa, itp. (art. 2, ust. C).

Drugi rozdział tej ustawy został poświęcony zarządzaniu i ochronie dóbr kultury. Ustanowiony został nakaz prowadzenia list dla zabytków sklasyfikowanych oraz dla rozpoznanych (art. 4). Każda z nich powinna zawierać nazwę obiektu, jego rodzaj oraz opis wystarczający do rozpoznania w terenie, a także określenie własności i datę wpisania na listę (art. 7). Właściciel musi zostać powiadomiony o fakcie wpisania obiektu na listę. Co więcej, dodaje się przy takiej nieruchomości adnotację w katastrze (art. 8). Właściciel jest odpowiedzialny za utrzymywanie zabytków w dobrym stanie (art. 11, ust. 1), co podlega kontroli ze strony uprawnionych władz (art. 11, ust. 2).

Zabronione jest wywożenie zabytków poza teren Libanu za wyjątkiem autoryzowanych przypadków (art. 12, ust. 1). Nie można również samowolnie dokonywać napraw i modyfikacji obiektów zabytkowych (art. 12, ust. 2). Przenoszenie własności jest możliwe z wyłączeniem transferu na rząd innego państwa (art. 12, ust. 3a), osobę fizyczną nie posiadającą obywatelstwa libańskiego (art. 12, ust. 3b) lub osobę prawną, której siedziba główna nie znajduje się na terenie Libanu (art. 12, ust. 3c). W przypadku chęci zmiany właściciela należy przesłać pisemne podanie do ministra (art. 12, ust. 4), które następnie zostanie rozpatrzone w ciągu 60 dni (art. 12, ust. 5). Minister kultury ma prawo do zakupu (art. 14, ust. A), ekspropriacji (art. 14, ust. B) oraz podjęcia specjalnych działań w celu zabezpieczenia dziedzictwa kulturowego, zarówno przynależącego do ministerstwa (art. 14, ust. F), jak i

pozostającego w rękach prywatnych (art. 14, ust. G). Także podjęcie działań mających na celu przywrócenie skradzionego mienia leży w zakresie jego uprawnień (art. 14, ust. I).

Rozdział trzeci tej ustawy poświęcony jest pozostałym środkom prawnym. Zabrania się importowania zagranicznych dóbr kultury bez zgody państwa, do którego one należą (art. 17). W przypadku, gdy państwo domaga się zwrotu przedmiotów kulturowych, rząd Libanu zobowiązuje się dopomóc we wszystkich krokach prawnych pod warunkiem zapłaty rekompensaty dla nabywcy w dobrej wierze (art. 18, ust. B) oraz dostarczenia dokumentów potwierdzających własność (art. 18, ust. C). Koszty transportu oraz ubezpieczenia również spoczywają na aplikującym państwie (art. 18, ust. D). Przekazanie praw do zabytku bądź jego darowizna niezgodna z zasadami omawianego aktu jest uznana za nieważną (art. 19, ust. 1). W przypadku naruszenia któregoś z powyższych przepisów, osobie importującej grozi kara pozbawienia wolności od miesiąca do trzech lat oraz grzywna w wysokości 1000 000 do 100 000 000 funtów libańskich (art. 20).

W rozdziale czwartym przedstawiono przepisy przejściowe i końcowe. Omawiane prawo weszło w życie wraz z publikacją w oficjalnym publikatorze prawnym 16 października 2008 (art. 25).

Dyskusja

Problematyka prawnej ochrony zabytków na omawianych terenach wiąże się z historią polityczną regionu. Z uwagi na pozostawanie Bliskiego Wschodu przez dłuższy czas pod wpływem mocarstw europejskich, niektóre akty prawne uchwalono poza omawianym obszarem.

Po I wojnie światowej wojska Wielkiej Brytanii i Francji stacjonowały na terenach bliskowschodnich. W wyniku porozumienia w Decuville z 15 września 1919 r. ustalono, iż wojska brytyjskie opuszczą Syrię, przez co kraj pozostanie całkowicie pod zwierzchnictwem francuskim. W 1920 r. ten stan rzeczy uzyskał dodatkowo potwierdzenie prawne, gdy Francja otrzymała mandat na zarządzanie i administrowanie terenami Syrii i Libanu. To ostatnie, z uwagi na wysoki odsetek ludności chrześcijańskiej, było traktowane łagodniej przez nowych administratorów. Pozwoliło to na uchwalenie konstytucji dla Libanu już w 1926 r.

Układy pomiędzy Francją a Syrią i Libanem, przyznające tym krajom niepodległość, zostały podpisane w 1936 r. Dokumenty jednak nie zostały ratyfikowane, a w 1939 r., w związku z wybuchem II wojny światowej, władze mandatowe zawiesiły działanie obu konstytucji aż do roku 1943. W 1944 r. zarówno ZSRR, jak i USA uznały niepodległość obu państw, które w 1945 przystąpiły do Ligi Państw Arabskich oraz ONZ. Jednak ostateczne opuszczenie ich terytorium przez wojska brytyjskie i francuskie nastąpiło w 1946 r¹⁸.

W związku z tym, omówione powyżej trzy akty prawne, wprowadzone w latach 1926, 1933 oraz 1934, stanowią zapis wykonywania władzy zwierzchniej, w tym wypadku przez rząd francuski, również w obszarze ochrony dziedzictwa historycznego danych terenów.

Jeden z pierwszych dokumentów dotyczących kwestii dziedzictwa kulturowego, jaki został wydany w niepodległym Libanie, stanowił ratyfikację i tłumaczenie Konwencji UNESCO z 1972 r. Decyzja ta weszła w życie w 1982 r. Warto zwrócić uwagę na wartościowy przekład na język arabski, dzięki czemu sam tekst stał się łatwiej dostępny i zrozumiały dla Libańczyków.

Następnie zostały wydane dwie decyzje w latach 1988 i 1990, dotyczące w zasadzie jednej i tej samej kwestii – wwozu i wywozu zabytków. W pierwszym z nich została podkreślona konieczność posiadania licencji eksportowej wydanej przez Dyrektora Departamentu Starożytności. W drugiej decyzji natomiast wspomniane zezwolenia zostały zawieszane, a wywóz zabytków miał zostać całkowicie wstrzymany. Wydaje się, że te dwie decyzje oraz ratyfikacja Konwencji UNESCO były silnie powiązane z ówczesnymi wydarzeniami politycznymi w rejonie.

W 1976 r. rozpoczęła się wojna domowa w Libanie. Geneza wojny była związana z dwoma kluczowymi czynnikami. Jednym z nich było narastające niezadowolenie muzułmanów z powodu niesprawiedliwego ich zdaniem Paktu Narodowego faworyzującego chrześcijańską ludność przy podziale stanowisk rządowych. Drugą kwestią było przeniesienie części walk między Izraelem a Palestyńczykami, którzy jako swoje bazy do wypadów partyzanckich obierali terytoria Libanu. Walki trwały z przerwami do 1990 r. Oficjalnie zostały zakończone traktatem z At-Ta'if, choć duży wpływ miało także rozpoczęcie inwazji Iraku na Kuwejt. Saddam Hussain przestał wspierać dostawami broni generała Aouna¹⁹.

---

¹⁸ J. Zdanowski, *Stosunki międzynarodowe na Bliskim Wschodzie w XX w.*, 2012, s.129-131, 164-170.

¹⁹ J. Zdanowski, 2012. *op. cit.*, s. 289-301, 352-354;

M. Tinas, *Revisiting Lebanese Civil War*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu 2017 Özel Sayısı, 2017, s. 96-103.

Z tego względu ratyfikowanie Konwencji UNESCO było podyktowane zarówno chęcią ochrony zabytków, jak i możliwością zwrócenia uwagi społeczności międzynarodowej na trwający konflikt. Natomiast dwie decyzje z lat 1988 i 1990 były najprawdopodobniej próbą zahamowania nielegalnego eksportu zabytków, który nasilił się w okresie niepokoїв wewnętrznych. Trzeba uwypuklić fakt, że zostały one wprowadzone przez rząd muzułmański, a nie maronicki.

Trzy kolejne dokumenty weszły w życie w 2008 r., czyli już w okresie stabilizacji społecznej i politycznej po wybuchu Cedrowej Rewolucji. W jej wyniku udało się przeprowadzić wolne wybory parlamentarne i zmusić wojska syryjskie do wycofania się z Libanu. Te wydarzenia znacznie odbiły się na turystyce, będącej wcześniej ważnym filarem przychodów w kraju²⁰. Wydane uchwały miały zatem za zadanie zreformować system opieki nad zabytkami i obiektami z nimi związanymi, by ponownie wzmocnić ruch turystyczny.

Dwa z omawianych zbiorów, tj. prawa nr 35 i 36 dotyczyły organizacji Ministerstwa Kultury i instytucji od niego zależnych. Ważnym krokiem było włączenie do definicji dziedzictwa kulturowego również dziedzictwa niematerialnego. Ostatnia z uchwał, nr 37 stanowi dość typowy przykład zbioru praw dotyczących ochrony zabytków. Należy podkreślić łagodność kar, przewidzianych w tym akcie prawnym.

Podsumowanie

Przedstawione powyżej akty prawne reprezentują przemiany i rozwój poziomu prawnej ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Uwagę zwraca długi okres funkcjonowania na podstawie przepisów wprowadzonych przez władze francuskie w okresie mandatowym. W tej kwestii należy podkreślić aspekt polityczny i historyczny, uwzględniając okresy niepokoїв targających Libanem.

W ustawodawstwie wolnego państwa libańskiego przede wszystkim warto zwrócić uwagę na rozwój aparatu instytucjonalnego, zajmującego się tą tematyką. Również, poprzez ratyfikowanie Konwencji UNESCO, uwypuklona została chęć do podjęcia współpracy międzynarodowej i przeciwdziałania nielegalnej sprzedaży przedmiotów zabytkowych.

---

²⁰ E. Zisser, *Lebanon - the Cedar Revolution: between continuity and change*, „Orient”, 2006, vol. 4, s. 460-483; R. Sutton, *Lebanon's Arab Spring: The Cedar Revolution Nine Years On*, [w:] S. Toperich, A. Mullins (red.) *A new paradigm: perspectives on changing Mediterranean*, 2014, rozdział 8, s. 97-111.

Wprowadzenie zakazu wywozu przedmiotów zabytkowych było ściśle związane z energicznym przeciwdziałaniem skutkom, niesionym przez wojnę domową i konflikt z Izraelem²¹.

Trzy rozporządzenia z okresu mandatowego dostępne są w języku francuskim. Natomiast spośród uchwalonych dokumentów przez niepodległe państwo Liban, pięć na sześć aktów prawnych dostępnych jest jedynie w wersji arabskojęzycznej. Jeden z dokumentów, który posiada tłumaczenie na język angielski — jest trudny w odbiorze z uwagi na liczne błędy gramatyczno-językowe. Zatem powyższe zestawienie tych aktów prawnych doprowadziło przede wszystkim do ujednoczenia dostępu do tych dokumentów przez badaczy polskich. Co więcej, zadanie to jest również wymierzone w promowanie podejmowania prac z zakresu odkrywania, dokumentacji i konserwacji zabytków z terenów Libanu. Pamięając o bogatej historii tego kraju wydaje się, iż jest to teren obiecujący wspaniałe odkrycia archeologiczne.

O AUTORCE

Ukończyła studia magisterskie w dziedzinie archeologii oraz studiów bliskowschodnich; obecnie doktorantka Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Bibliografia

- Bieliński P. 1985 *Starożytny Bliski Wschód. Od początków gospodarki rolniczej do wprowadzenia pisma*, Warszawa.
- El Khatib M. 2016 *Waqf in Shariah, its rules and applications in Islamic finance*, INCEIF the Global University in Islamic Finance, PhD Program.
- Gillot L. 2010 *Towards a Socio-Political History of Archaeology in the Middle East: The Development of Archaeological Practice and Its Impacts on Local Communities in Syria*, „Bulletin of the History of Archaeology”, vol. 20, nr 1, s. 4–16.
- Kościuk-Załupka J. 2019 *Prawna ochrona zabytków w wybranych państwach arabskich (Irak, Jordania, Syria, Liban)*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, niepublikowana praca magisterska.
- Marriner N., Morhange C. 2008. *Preserving Lebanon's coastal archaeology: Beirut, Sidon and Tyre*, „Ocean and Coastal Management”, tom 51, s. 430-441.
- McGuire R. H. 2008. *Archaeology as political action*, University of California Press, Londyn.
- Sutton R. 2014. *Lebanon's Arab Spring: The Cedar Revolution Nine Years On*, [w:] S. Toperich, Mullins A. (red.), *A new paradigm: perspectives on changing Mediterranean*, rozdział 8, s. 97-

---

²¹ J.Zdanowski, 2012. *op. cit.*, s. 289-301, 352-354.

- Tinas M., 2017. *Revisiting Lebanese Civil War*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu 2017 Özel Sayısı, s. 88-108.
- Traboulsi F. 2007. *A history of modern Lebanon*, Londyn.
- Zdanowski J. 2012. *Stosunki międzynarodowe na Bliskim Wschodzie w XX w.*, Kraków.
- Zisser E. 2006. *Lebanon - the Cedar Revolution: between continuity and change*, „Orient”, vol. 4, s. 460-483.

Dokumenty:

Dokument określający prawa państwa mandatowego

French Mandate for Syria and the Lebanon, „The American Journal of International Law”, tom 17, nr 3, Supplement: Official Documents, 1923, s. 177-182.

Dokumenty okresu mandatowego, dotyczące Libanu odnośnie zabytków archeologicznych
1926 Rozporządzenie o ochronie zabytków dotyczące terenów Libanu i Syrii, uchwała numer 651.

1933 Rozporządzenie numer 166 o ochronie zabytków w Libanie i Syrii.

1934 Rozporządzenie numer 225 w sprawie ścigania przestępstw związanych z zabytkami, dotycząca terenów Syrii i Libanu.

Dokumenty prawodawstwa Libanu odnośnie zabytków archeologicznych: 1982

Ustawa numer 30 o ochronie zabytków.

1988 Decyzja w sprawie zakazu eksportu zabytków.

1990 Decyzja w sprawie pozwolenia na przywóz i wywóz zabytków.

2008 Ustawa nr 35, dotycząca organizacji Ministerstwa Kultury.

2008 Prawo o ochronie zabytków, ustawa numer 36, dotycząca instytucji publicznych, związanych z Ministerstwem Kultury.

2008 Prawo o ochronie zabytków, ustawa numer 37, dotycząca własności kulturalnej.

Marta GRYBEL

SYSTEM POLITYCZNY MALEDIWÓW

THE POLITICAL SYSTEM OF THE MALDIVES

ABSTRAKT

Praca ma na celu przedstawienie czytelnikowi najważniejszych elementów składających się na system polityczny Malediwów. Praca zaczyna się od opisu państwa – krótkiego przedstawienia geografii, społeczeństwa i gospodarki. Następnie została przedstawiona historia Malediwów – od przybycia na wyspy pierwszych mieszkańców, przez czasy buddyjskie, konwersję na islam, aż po powstanie demokratycznej republiki. W pracy znalazł się też opis obecnej sytuacji politycznej Malediwów. Po przedstawieniu tła, praca skupia się na opisie trójpodziału władzy – szczegółowo został opisany malediwski parlament, stanowisko prezydenta oraz system sądownictwa. Opis systemu politycznego zawiera również opis systemu partyjnego, systemu wyborczego oraz kontroli państwowej. Następnie pogłębiony został temat Konstytucji, systemu prawnego oraz praw i wolności człowieka. Praca porusza również temat islamu, jako religii państwowej Malediwów. Ważne miejsce zajmuje kwestia mediów w państwie, jak również opis organizacji społecznych, międzynarodowych i aktywności międzynarodowej państwa.

ABSTRACT

The work aims to present the most important elements that make up the political system of the Maldives. The work begins with a description of the state - a brief presentation of geography, society and economy. Then the history of the Maldives is presented – from the arrival of the first inhabitants to the islands, through Buddhist times, conversion to Islam, to the rise of the democratic Republic. The work also includes a description of the current political situation of the Maldives. After presenting the background, the work focuses on the description of the power division – the Maldivian parliament, the President's position and the judicial system were described in detail. The description of the political system also includes a

description of the party system, electoral system and state control. Then the topic of the constitution, legal system and human rights and freedoms was deepened. The work also addresses the subject of Islam as the state religion of the Maldives. The issue of the media in the state, as well as the description of social and international organizations and the international activity of the state are important.

SŁOWA KLUCZOWE

Malediwy, system polityczny, historia, polityka, republika, trójpodział władzy, władza ustawodawcza, władza sędziowska, władza wykonawcza, prezydent, parlament, religia, islam, konstytucja, media, organizacje międzynarodowe, organizacje społeczne

KEYWORDS

Maldives, political system, history, politics, Republic, power division, legislative power, judiciary, executive power, President, parliament, religion, Islam, Constitution, media, international organizations, social organizations

Wstęp

Większość prac na temat Malediwów skupia się na atrakcjach turystycznych, jednak stosunkowo niewiele mówi się o systemie politycznym tego kraju. Malediwy są republiką demokratyczną, jednak warto przyjrzeć się, czy rzeczywiście państwo to spełnia standardy demokracji. Za główną hipotezę artykułu przyjęto więc stwierdzenie, że instytucje demokratyczne na Malediwach mają charakter formalny, w rzeczywistości ustrój tego państwa nie spełnia zasadniczych standardów demokracji. Aby zweryfikować hipotezę, koniecznym jest by dokonać analizy wybranych elementów systemu politycznego najmniejszego azjatyckiego państwa, czyli Malediwów. Poprzez analizę konstytucji, prasy oraz historii Malediwów, praca skupia się na odpowiedzi na pytanie jak obecnie wygląda system polityczny Republiki Malediwów oraz co odgrywa najważniejszą rolę w życiu politycznym tego państwa. Ważną kwestią rozważaną w niniejszej pracy jest rola religii i jej wpływ na życie malediwijskich obywateli.

Poniższa praca składa się z siedemnastu części, z której każda odnosi się do innego elementu systemu politycznego Malediwów. Najpierw przedstawione zostały informacje ogólne na temat państwa oraz jego historia. Następnie omówiony został trójpodział władzy

oraz system partyjny i system wyborczy. Kolejną kwestią poruszoną w pracy jest konstytucja oraz wynikające z niej prawa i wolności obywatela. W następnych częściach przedstawione zostały kwestie religii, wolności mediów oraz organizacje, do których należą Malediwy. Na samym końcu praca skupia się na strategiach politycznych państwa.

Informacje ogólne

Republika Malediwów to najmniejsze państwo Azji, usytuowane w północno-zachodniej części Oceanu Indyjskiego w archipelagu Malediwów¹. Archipelag ten składa się z 1,190 wysp (w większości niezaludnionych) zgrupowanych w 26 atoli². Populacja Malediwów (na rok 2018) szacowana jest na ok. 449 tys. osób, z czego 70 tys. to zagraniczni pracownicy³. Największe grupy etniczne w państwie stanowią Hindusi z południa Indii, Syngalezi oraz Arabowie⁴. Łącznie, mniejszości etniczne stanowią ok. 2%⁵.

Stolicą Malediwów jest miasto Male znajdujące się na drugiej co do wielkości, centralnie położonej wyspie Male. Stolica jest zamieszkała przez niemal 1/3 mieszkańców państwa⁶. Oficjalnym językiem Malediwów jest dhivehi (zaliczany do języków indo-europejskich). Oprócz dhivehi, na Malediwach używa się języka arabskiego, hindi i angielskiego⁷. Mimo że językiem oficjalnym jest dhivehi, Malediwczyacy posługują się dobrze językiem angielskim. Szacuje się, że ponad 90% osób w wieku dojrzewania potrafi posługiwać się tym językiem⁸.

Głównym bogactwem naturalnym Malediwów są ryby i piękne, wodne środowisko. Dlatego też gospodarka państwa opiera się w głównej mierze na turystyce (w 2017 osoby

---

¹ D. Wrońska, E. Pitrus, J. Górecki, S. Jaszczuk, L. Klimiuk, A. Nawrot (red.), *Encyklopedia Geograficzna*, Kraków 2006, s. 268

² *The World Factbook, Central Intelligence Agency, Maldives, grudzień 2018* <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mv.html> (Dostęp: 12.01.2019)

³ *World Population Review, Maldives Population 2018, 2018* <http://worldpopulationreview.com/countries/maldives-population/> (Dostęp: 12.01.2019)

⁴ Tamże, s.2.

⁵ *Encyclopedia Britannica, Maldives*, marzec 2020 <https://www.britannica.com/place/Maldives> (Dostęp: 29.04.2020)

⁶ Tamże, s.2.

⁷ *Encyclopedia Britannica, Maldives*, grudzień 2018 <https://www.britannica.com/place/Maldives> (Dostęp: 12.01.2018)

⁸ *Unicef, The Maldives, Education*, 2018 <https://www.unicef.org/maldives/what-we-do/education> (Dostęp: 27.04.2020)

zatrudnione w usługach, w tym w turystyce, stanowiły 69,5% siły roboczej) oraz rybołówstwie (7,7%). Według Ministerstwa Turystyki, w 2017 roku Malediwy odwiedziło 1,38 mln turystów, a przychody z tego sektora ciągle rosną. Turystyka na Malediwach odbywa się głównie w zamkniętych ośrodkach, a przyjezdni są właściwie odizolowani od mieszkańców⁹.

Historia Malediwów

Data przybycia na Malediwy oraz pochodzenie pierwszych mieszkańców wysp nie są dokładnie znane. Uważa się jednak, że archipelag został zasiedlony tysiące lat temu przez przybyszów z nadbrzeżnych regionów Sri Lanki i Indii¹⁰. Niedługo po przybyciu ustanowiono pierwsze królestwo nazwane Dheeva Maari. Jego pierwszym królem został Sri Soorudasaruna Adeettiya, który był synem króla państwa Kalinga w Indiach. Sri Soorudasaruna Adeettiya założył dynastię Adeetta, zwaną także słoneczną dynastią (Solar Dynasty)¹¹.

W III wieku naszej ery, władca Asioka wysłał misje w celu szerzenia religii buddyjskiej w Południowej Azji. Nauki dotarły również na Malediwy i od czasu konwersji na buddyzm państwo istniało pod nową nazwą – Dheeva Mahal¹². Przez setki lat Malediwy były państwem buddyjskim i pozostały nim przez pięć wieków do momentu, gdy na wyspy dotarł islam. Przybycie religii muzułmańskiej na archipelag wydarzyło się stosunkowo późno, biorąc pod uwagę, że region Sindh i Wybrzeże Malabarskie miały już społeczności muzułmańskie w VII wieku¹³.

W X wieku, dzięki swojemu położeniu geograficznemu, Malediwy stały się ważnym przystankiem dla bliskowschodnich żeglarzy, którzy dominowali na szlakach handlowych Oceanu Indyjskiego. To oni zaczęli głosić i wprowadzać nauki islamu na wyspach¹⁴.

W XII wieku, a konkretnie w 1153 roku, nastąpiło jedno z najważniejszych wydarzeń w historii Malediwów, a mianowicie odejście od nauk buddyjskich i przejście na islam. Nie jest do końca znany powód, dla którego ówczesny król Sri Sandaneyka Adeettiya zdecydował się

---

⁹ R. Baxter, *Our World: Maldives*, Country report, 2018

¹⁰ X. Romero-Frias, *Maldivian history – an outline*, Oryginalnie opublikowane w Maldives Royal Family Website w 2007, ed. 2013

¹¹ N. Mohamed, *Note on the Early History of the Maldives*, Paris 2005, s. 9

¹² Tamże, s.9.

¹³ Tamże, s.10.

¹⁴ H. Al. Suood, *Political System of the Ancient Kingdom of Maldives*, Male 2018, s. 8

na taki krok. Jedną z ksiąg starożytnych tłumaczy to tym, że przed przejściem króla na nową religię, wielu mieszkańców przyjęło islam, głównie za sprawą żeglarzy arabskich oraz podróżującej do Arabii ludności. Dodatkowo, wielu podróżników bliskowschodnich brało za żony miejscowe kobiety i osiedlało się na wyspach. Te wydarzenia miały spowodować, że król, tak jak i lud, zmienił wyznawaną religię¹⁵. Od tego momentu rozpoczęły się rządy sułtanów¹⁶.

W latach 1558 – 1573 na Malediwach trwała okupacja portugalska¹⁷. Portugalczycy zarządzali krajem z wyspy Goa na zachodzie Indii. Okupację zakończył bunt zorganizowany przez miejscowego przywódcę partyzanckiego Muhammada Thakurufaana. W wyniku buntu Portugalczycy zostali wyparci z Malediwów¹⁸. Malediwczyki nie cieszyli się jednak długo niezależnością. W połowie XVII wieku, miejsce Portugalczyków jako hegemonów nad Malediwami zajęli Holendrzy. Byli oni wówczas dominującą potęgą na Cejlonie. Mimo że Holendrzy ustanowili przywództwo nad wyspami, nie angażowali się zbyt w sprawy państwa. Zamiast tego sprawy lokalne były zarządzane wedle islamskich zasad panujących na wyspach¹⁹.

Jednakże i Holendrzy musieli oddać swoje panowanie nad Malediwami, bowiem w 1796 roku dominację nad regionem objęli Brytyjczycy. Wydalili Holendrów z Cejlonu, a Malediwy zostały brytyjskim protektoratem²⁰. W 1887 roku, Malediwy zostały oficjalnie uznane za brytyjski protektorat, pozostający jednak wewnętrznie samorządny²¹.

W 1932 roku Malediwy proklamowały pierwszą, demokratyczną Konstytucję. Była ona poprzedzona reformistycznym ruchem. Ruch ten był spowodowany chęcią ustalenia praw premiera oraz praw sukcesji. Brytyjczycy zareagowali bardzo pozytywnie na chęć zmian w społeczeństwie i zaproponowali pomoc w napisaniu Konstytucji²². W 1952 roku odbyło się referendum, w którym społeczeństwo zdecydowało o utworzeniu republiki. Pierwszym prezydentem został Mohamed Amin. Jego rządy trwały niespełna rok i zakończyły się

---

¹⁵ Tamże

¹⁶ Country Studies, *Maldives – history* <https://www.country-studies.com/maldives/history.html> (Dostęp: 12.02.2019)

¹⁷ BBC, *Maldives profile – Timeline*, wrzesień 2018 <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12653969> (Dostęp: 12.01.2019)

¹⁸ Tamże, s.16.

¹⁹ Tamże, s.16.

²⁰ Tamże, s.16.

²¹ Tamże, s.17.

²² Tamże, s.14.

upadkiem republiki. Już w 1953 roku, w kolejnym referendum, postanowiono przywrócić monarchię. Wybrany królem został Mohamed Fareed Didi. W marcu tego samego roku ustanowił on nową Konstytucję²³.

W wyniku negocjacji z Brytyjczykami, 26 lipca 1965 roku, Malediwy odzyskały pełną suwerenność, przestając być jednocześnie protektoratem brytyjskim. Stały się w pełni niepodległym państwem²⁴.

Opis sytuacji politycznej od powstania republiki do 2018 roku

W 1968 przeprowadzono kolejne referendum, w wyniku którego został zniesiony sułtanat oraz została proklamowana nowa republika z prezydentem Ibrahimem Nasirem na czele. Podczas jego rządów dochodziło do buntów i spisków, a ceny produktów ciągle rosły. Z tego powodu Nasir postanowił w 1978 roku zrezygnować ze stanowiska i uciec z państwa w obawie o swoje życie²⁵. Zbiegły prezydent został zastąpiony przez Maumoonu Abdulla Gayooma. Czasy rządów tego prezydenta określa się mianem „ery Gayooma”. Wtedy to nastąpił rozwój turystyki, który napędzał wzrost gospodarczy²⁶. W 1988 roku, niedługo po tym jak po raz trzeci Gayoom został wybrany na prezydenta, grupa przedsiębiorców niezadowolonych z ówczesnych rządów próbowała dokonać zamachu stanu. Zamach przeprowadzony był przy pomocy najemników tamilskich. Najemnikom udało się zająć kilka ważnych miejsc, lecz ostatecznie pucz zakończył się niepowodzeniem²⁷.

W 2004 roku Malediwy spotkały się z ogromnym kryzysem. Wywołane podziemnym trzęsieniem ziemi u wybrzeży Indonezji tsunami przyniosło ogromne straty. Rząd stwierdził, że w wyniku katastrofy, rozwój Malediwów cofnie się o 20 lat²⁸.

Jednym z najważniejszych wydarzeń nowoczesnej historii Malediwów jest wprowadzenie w 2008 roku funkcjonującej do dziś Konstytucji. Konstytucja ratyfikowana przez prezydenta Gayooma doprowadziła do pierwszych w kraju, demokratycznych,

---

²³ Tamże, s.14.

²⁴ Encyclopedia Britannica, *Maldives*, marzec 2020 <https://www.britannica.com/place/Maldives> (Dostęp: 29.04.2020)

²⁵ Tamże, s.16.

²⁶ Tamże, s.17.

²⁷ S. Hazarika, *Indian Troops end coup in Maldives*, The New York Times, listopad 1988, <https://www.nytimes.com/1988/11/05/world/indian-troops-end-coup-in-maldives.html> (Dostęp: 29.04.2020)

²⁸ Tamże, s.17.

wielopartyjnych wyborów. W ich wyniku od władzy został odsunięty Gayoom, który zasiadał na stanowisku prezydenta przez 30 lat. Nowym prezydentem został przywódca partii MDP – Mohamed Nasheed. Postanowił on wprowadzić w państwie reformy dotyczące między innymi emisji dwutlenku węgla, zakazu polowań na rekiny, dywersyfikacji branży turystycznej czy prywatyzacji przedsiębiorstw. Do najważniejszych zmian przeprowadzonych przez jego rząd należy tworzenie systemu podatkowego oraz utworzenie funduszu majątkowego na zakup ziemi w przypadku przegranej z podnoszącym się poziomem wód. Reformy te doprowadziły do „wejścia Malediwów w XXI wiek” i uczyniły z nich postępowe państwo muzułmańskie²⁹.

Wszystko zmieniło się jednak w 2012 roku. Po aresztowaniu głównego sędziego wybuchł bunt, najpierw policji, a później wojska, przeciwko rządowi Nasheeda. W jego wyniku prezydent zrezygnował, a jego stanowisko objął Mohamed Waheed Hassan. Nasheed twierdził, że został zmuszony do rezygnacji, jednak późniejszy raport ogłosił, że była to jego dobrowolna decyzja. Nasheed został postawiony w stan oskarżenia pod niejasnymi zarzutami o terroryzm³⁰.

W wyniku wyborów prezydenckich w 2013 roku prezydentem został Abdulla Yameen, przyrodni brat Gayooma. W 2015 roku ogłoszono wyrok skazujący byłego prezydenta na 13 lat więzienia, co doprowadziło do organizowania wieców poparcia oraz do międzynarodowego niepokoju. Sytuacja ta spowodowała ogłoszenie przez rząd stanu wyjątkowego. Ostatecznie Nasheed uzyskał status uchodźcy w Wielkiej Brytanii³¹.

Prezydent Yameen niemal od początku swoich rządów był krytykowany i oskarżany o niszczenie demokracji oraz walkę z opozycją i więzienie jej liderów. W 2016 roku doszło do opuszczenia Wspólnoty Narodów przez Malediwy, po tym jak Wielka Brytania zagroziła rządowi zawieszeniem za łamanie zasad demokracji. W 2018 roku Malediwy przeżywały polityczny kryzys w związku z postanowieniem rządu o niedostosowaniu się do wyroku Sądu Najwyższego, który nakazał wypuszczenie 12 więźniów. Zamiast tego prezydent Yameen postanowił wysłać wojsko do Sądu Najwyższego z siedzibą w Male. Służby bezpieczeństwa zablokowały budynek z sędziami w środku. Dodatkowo dochodziło do wielu aresztowań. Prezydent wprowadził na wyspach stan wyjątkowy, który pozwalał mu na aresztowanie dwóch sędziów. Pozostali sędziowie anulowali wcześniejsze orzeczenie. Prezydent Yameen uzasadnił

---

²⁹ Tamże, s.24.

³⁰ Tamże, s.24.

³¹ Tamże, s.17.

wprowadzenie stanu wyjątkowego chęcią uchronienia kraju przed zamachem³².

W przeprowadzonych we wrześniu 2018 roku wyborach prezydenckich nieoczekiwanym zwycięzcą został lider opozycji Ibrahim Mohamed Solih, a Abdulla Yameen został odsunięty od władzy³³.

Władza ustawodawcza

Władza ustawodawcza w Republice Malediwów sprawowana jest przez jednoizbowy parlament zwany Madżlis (The People's Majlis/Rada Ludowa)³⁴. Parlament liczy 85 członków, a jego kadencja trwa 5 lat³⁵. Członkiem parlamentu może zostać osoba będąca obywatelem Malediwów i jednocześnie nie będąca obywatelem innego kraju. Osoba, która otrzymała obywatelstwo malediwickie może zostać członkiem Madżlisu po 5 latach od jego otrzymania. Jest też zobowiązana mieszkać na Malediwach. Konstytucja określa także, że osoba ubiegająca się o członkostwo w parlamencie Malediwów musi być muzułmaninem wyznającym sunnizm, skończyła osiemnaście lat i jest zdrowa psychicznie³⁶.

Konstytucja zakłada następujące prawa i funkcje parlamentu: nowelizacje Konstytucji (zgodnie z warunkami w niej zawartymi); uchwalanie praw i ustaw, które nie są sprzeczne z prawami islamu; sprawowanie nadzoru nad czynnościami władzy wykonawczej; zatwierdzanie budżetów; ustalanie spraw związanych z niezależnymi komisjami i urzędami; organizowanie referendum w sprawach publicznych oraz przestrzeganie wszystkich obowiązków wynikających z Konstytucji i prawa³⁷.

Osoba ubiegająca się o stanowisko członka Madżlisu zostanie zdyskwalifikowana, a członek parlamentu zostanie usunięty w przypadku, gdy: ma zasądzony dług, którego nie spłaca zgodnie z wyrokiem; dostał wyrok na więcej niż 12 miesięcy za popełnienie przestępstwa lub został skazany za czyn kryminalny na okres dłuższy niż 12 miesięcy, chyba że

---

³² E. McKirdy, *What's happening in the Maldives? All you need to know*, wrzesień 2018, CNN <https://edition.cnn.com/2018/02/06/asia/maldives-political-unrest-explainer-intl/index.html> (Dostęp: 12.01.2019).

³³ Tamże, s.17.

³⁴ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział I, Artykuł 5

³⁵ People's Majlis, *Majlis at a Glance*, <http://www.majlis.gov.mv/en/majlis-at-a-glance/> (Dostęp: 12.01.2019)

³⁶ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział III, Artykuł 73

³⁷ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział III, Artykuł 70

minęły 3 lata od jego zwolnienia lub ułaskawienia. Członkiem Rady Ludowej nie może być również osoba, która należy do wymiaru sprawiedliwości³⁸.

Członek Madżlisu nie może jednocześnie obejmować stanowiska w: Radzie Ministrów, Niezależnej Komisji lub Niezależnym Biurze, Służbach Publicznych, korporacjach w całości lub częściowo nadzorowanych przez rząd, Siłach Zbrojnych, policji lub innym urzędzie państwa³⁹.

W parlamencie Malediwów kworum wynosi 25% członków. W przypadku nieosiągnięcia wymaganej liczby, posiedzenie jest odraczane lub zawieszane⁴⁰.

Podczas wyborów członków do parlamentu Madżlis, każda jednostka administracyjna (20 atoli administracyjnych plus Male, co daje łączną liczbę 21 jednostek administracyjnych) ustanawia oddzielne okręgi wyborcze, a każdy członek wybierany jest z odrębnego okręgu wyborczego. Do parlamentu zostaje wybrany kandydat z największą liczbą głosów w danym okręgu wyborczym. Prawo określa sposób ustalania okręgów w każdej jednostce administracyjnej tak, by w przybliżeniu przydzielić równą liczbę osób głosujących do każdego z okręgów. Liczba wybieranych członków jest różna w zależności od liczby mieszkańców jednostek administracyjnych. Liczba zarejestrowanych mieszkańców w danej jednostce nieprzekraczająca pięciu tysięcy skutkuje wybraniem dwóch członków z tej jednostki (na pierwsze pięć tysięcy). Jeżeli liczba zarejestrowanych mieszkańców jest większa niż pięć tysięcy wybierany jest dodatkowo jeden członek dla każdej grupy pięciu tysięcy mieszkańców ponad pierwsze pięć tysięcy⁴¹.

Władza sędziowska

Według Konstytucji Malediwów, władza sędziowska sprawowana jest przez Sąd Najwyższy, Wysoki Trybunał (The High Court) i sądy podległe. Żadna osoba nie może wpływać na działanie sądów ani w jakikolwiek sposób w nie ingerować. Osoby i organy pełniące funkcje publiczne są zobowiązane do chronienia sądów, aby zapewnić niezawisłość, prestiż, bezstronność, skuteczność, dostępność i powagę sądów⁴².

---

³⁸ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział III, Artykuł 73

³⁹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział III, Artykuł 73

⁴⁰ Tamże, s.35.

⁴¹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział III, Artykuł 72

⁴² Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VI, Artykuł 141

Najważniejszym organem administracji sądowej na Malediwach jest Sąd Najwyższy, a Prezes Sądu Najwyższego jest jego najważniejszym autorytetem. Sprawy skierowane do Sądu Najwyższego muszą być rozstrzygane przez większość sędziów zebranych na rozprawie. Oprócz Prezesa Sądu Najwyższego, w skład Sądu Najwyższego powinna wchodzić liczba sędziów przewidziana przez prawo, a łączna liczba sędziów musi być nieparzysta. Wszystkie sprawy powinny również być rozstrzygane przez nieparzystą ilość sędziów zasiadających na rozprawie. Sąd Najwyższy jest ostatecznym autorytetem w zakresie interpretacji Konstytucji, ustaw i w jakiegokolwiek innej kwestii rozstrzyganej przez sąd⁴³. Sędziowie Sądu Najwyższego mianowani są przez prezydenta w porozumieniu z 10-osobowym organem zwanym Komisją Służby Sądowniczej (Judicial Service Commission) oraz po zatwierdzeniu nominacji (w postaci głosowania) przez członków Madżlisu. Sędziowie przechodzą na obowiązkową emeryturę w wieku 70 lat⁴⁴.

Wysoki Trybunał jest sądem odwoławczym I instancji, do którego najważniejszych obowiązków należy kontrola decyzji sądów stojących niżej w hierarchii. Oprócz tego, sąd ten ma za zadanie interpretowanie Konstytucji i sprawdzanie zgodności ustaw z Konstytucją⁴⁵. Wysoki Trybunał składa się z takiej ilości sędziów, jaką przewiduje prawo, a wszystkie sprawy powinny być rozpatrywane przed nieparzystą liczbą sędziów⁴⁶.

Pozostałe sądy wchodzące w skład systemu sądownictwa Malediwów to: sądy kryminalne, sądy cywilne, sądy rodzinne, sądy dla nieletnich, sądy narkotykowe oraz sądy magistrackie (na każdej z zaludnionych wysp)⁴⁷.

Konstytucja Malediwów nakazuje, aby osoba wyznaczona na sędziego charakteryzowała się wysoce moralnym charakterem oraz miała niezbędne kwalifikacje i wiedzę do wykonywania swojego zawodu. Ponadto istnieje szereg restrykcji, które musi spełniać osoba chcąc zostać sędzią. Nie może nim zostać osoba niebędąca muzułmaninem praktykującym sunnizm, ani osoba, która została skazana za przestępstwo, dopuściła się korupcji lub naruszyła zaufanie. Minimalny wiek, aby objąć stanowisko sędziego to 25 lat. Osoba wyznaczona jako sędzia musi być w pełni zdrowa psychicznie. Nieco bardziej

---

⁴³ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VI, Artykuł 145

⁴⁴ Index mundi, *Maldives Judicial branch*, styczeń 2018
https://www.indexmundi.com/maldives/judicial_branch.html (Dostęp: 12.01.2019)

⁴⁵ Maldives Governance Updates, *The Maldivian Court System*, Male 2015

⁴⁶ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VI, Artykuł 146

⁴⁷ Tamże, s.2.

restrykcyjne są przepisy dotyczące sędziów Sądu Najwyższego. Dla nich, minimalny wiek na objęcie takiego stanowiska wynosi 30 lat, ponadto osoby te muszą mieć przynajmniej 7-letnie doświadczenie pracy jako sędzia lub prawnik. Dodatkowo sędziowie Sądu Najwyższego muszą być wykształceni w islamskim szariacie lub prawie⁴⁸.

Prokurator Generalny

Prokurator Generalny jest mianowany przez prezydenta i zatwierdzany większością głosów parlamentu. Prokurator musi wykonywać swoje obowiązki zgodnie z Konstytucją i prawem oraz wytycznymi Ministra Sprawiedliwości, musi również być bezstronny i niezależny. Nie może podlegać kontroli żadnego organu. Do zadań Prokuratora Generalnego należy utrzymanie porządku konstytucyjnego, prawa oraz praw i wolności obywateli. Dodatkowo, jest zobowiązany do wszczynania i prowadzenia postępowań karnych, nadzorowania ich oraz ścigania wszystkich przestępstw. Może on przerwać postępowanie karne w dowolnym etapie przed wydaniem wyroku. Do obowiązków Prokuratora Generalnego należy również ocenianie dowodów przedstawionych przez organy dochodzeniowe oraz wydawanie dyrektyw politycznych. Prokurator Generalny ma prawo do odwołania się od wyroku lub decyzji w sprawie karnej⁴⁹.

Władza wykonawcza

Władza wykonawcza na Malediwach sprawowana jest przez prezydenta, który jest jednocześnie głową państwa i szefem rządu; wiceprezydenta; Ministra Sprawiedliwości (Attorney General) oraz Gabinet Ministrów, wyznaczony przez prezydenta, a zatwierdzony przez parlament⁵⁰.

Prezydent Malediwów, oprócz bycia głową państwa i szefem rządu, jest też Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych. Prezydent jest zobowiązany do szanowania i przestrzegania Konstytucji. Kadencja prezydenta trwa pięć lat i nie może być on wybrany na więcej niż dwie kadencje. Osoba ubiegająca się o stanowisko Głowy Państwa musi być obywatelem

---

⁴⁸ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VI, Artykuł 149

⁴⁹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VII

⁵⁰ Tamże, s.9.

Malediwów, którego oboje rodziców to obywatele Malediwów, jednocześnie nie może on być obywatelem obcego kraju. Dodatkowo kandydat na prezydenta zobowiązany jest być muzułmaninem wyznającym sunnicką szkołę islamu, ukończył trzydziesty piąty rok życia i jest zdrowy na umyśle. Osoba, która ma zasądzony, niespłacony dług lub została skazana za przestępstwo na okres dłuższy niż 12 miesięcy (chyba, że minęły 3 lata od zwolnienia lub ułaskawienia) nie może zostać prezydentem kraju. Jeżeli osoba ubiegająca się o fotel prezydenta popełniła czyn klasyfikowany w islamie jako oszustwo lub dopuściła się kryminalnego naruszenia zaufania (nawet jeśli została skazana na okres krótszy niż 12 miesięcy lub minęło 3 lata od zwolnienia bądź ułaskawienia) nie może kandydować na prezydenta Malediwów⁵¹.

Do uprawnień i obowiązków prezydenta należy realizowanie postanowień Konstytucji i promowanie jej przestrzegania; przestrzeganie wszystkich obowiązków nadanych przez Konstytucję i prawo oraz ochrona praw i wolności wszystkich ludzi. Oprócz tego głowa państwa musi nadzorować działania rządu, przewodniczyć Gabinetowi Ministrów i zagwarantować niezależność i integralność terytorialną. Następnie Konstytucja nakazuje prezydentowi opracowywanie podstawowej polityki państwa i przedstawienie jej odpowiednim instytucjom i agencjom rządowym; mianowanie, dymisjonowanie i akceptowanie rezygnacji członków Rady Ministrów i urzędników; prowadzenie polityki zagranicznej państwa; zatwierdzanie i ratyfikację traktatów i umów międzynarodowych (w wypadku, gdy umowy te nakładają obowiązki na obywateli, muszą być zatwierdzone przez Madżlis). Głowa państwa ma prawo do ogłaszania stanów wyjątkowych oraz składania deklaracji dotyczących wojny i pokoju (następnie wnioski te muszą być złożone do zatwierdzenia przez parlament). Dodatkowo, prezydent powołuje członków misji zagranicznych (w porozumieniu z parlamentem), odwołuje ich (odwołanie odbywa się bez porozumienia z Madżlisem); przyjmuje i uznaje mandaty przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych oraz przyjmuje ich listy odwoławcze; powołuje tymczasowe komisje; organizuje referenda. Do pozostałych obowiązków prezydenta Malediwów należy ustalanie świąt i dni wolnych od pracy; przyznawanie medali, tytułów honorowych i nagród; ułaskawianie i

---

⁵¹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział IV, Artykuł 106-109

zmniejszanie kar osobom skazanym za przestępstwo, które nie mają prawa do odwołania oraz zapewnienie o przestrzeganiu Konstytucji przez służby porządkowe⁵².

Wybory prezydenckie są regulowane ustawą wydaną przez parlament. Konstytucja nakazuje, aby takie wybory zostały przeprowadzone w okresie od 120 do 30 dni przed upłynięciem obecnej kadencji prezydenta. Kandydat, aby zostać wybranym, musi otrzymać przynajmniej 50% głosów. Jeżeli żaden z kandydatów nie otrzyma tylu głosów przeprowadzona jest druga tura, która musi odbyć się w przeciągu 21 dni od dnia przeprowadzenia pierwszej tury. Do drugiej tury przechodzą dwaj kandydaci, którzy otrzymali największą liczbę głosów w pierwszej turze. Jeżeli dwóch kandydatów otrzyma taką samą liczbę głosów i jest to wynik najwyższy, wchodzi oni do drugiej tury. W przypadku, gdy dwóch kandydatów otrzyma taką samą liczbę głosów i jest to drugi najwyższy wynik, walka w drugiej turze wyborów odbywa się pomiędzy trzema kandydatami z najwyższą liczbą głosów. Jeżeli któryś z kandydatów zakwalifikowanych do drugiej tury, wycofa się z wyborów, wtedy prawo do wystartowania w niej otrzymuje kandydat z trzecią najwyższą liczbą głosów⁵³.

Wiceprezydent jest zobowiązany do wykonywania takich obowiązków, jakie zostały mu zlecone przez prezydenta. Ponadto, do jego obowiązków należy zastępowanie prezydenta w pełnieniu jego służby w przypadku, gdy ten jest nieobecny lub niezdolny do sprawowania swoich funkcji (tzn. jest postawiony w stan oskarżenia, umarł, zrezygnował lub poważnie zachorował)⁵⁴.

Gabinet Ministrów jest powoływany przez prezydenta, a jego członkowie muszą wypełniać obowiązki zgodnie z nakazami prezydenta, Konstytucji i prawa. Ministrowie muszą być obywatelami Malediwów i nie mogą być obywatelami obcego państwa, muszą być muzułmanami wyznającymi sunnizm. Oprócz tego członkowie Gabinetu Ministrów to osoby, które ukończyły 25 rok życia i są całkowicie zdrowe psychicznie. Osoba mająca niespłacony dług lub osoba skazana za popełnienie czynu kryminalnego na okres dłuższy niż 12 miesięcy nie może być członkiem Gabinetu Ministrów⁵⁵. Oprócz przestrzegania prawa, Konstytucji i poleceń prezydenta, członkowie Gabinetu zobowiązani są do pomagania Prezesowi Rady Ministrów w prowadzeniu polityki państwa i przy projektach ustaw. Muszą także kierować i

---

⁵² Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział IV, Artykuł 115

⁵³ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział IV, Artykuł 110-111

⁵⁴ H. Al Suood, *The Maldivian Legal System*, Male 2014, s.75

⁵⁵ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział V, Artykuł 129-130

oceniać pracę rządu oraz zapewnić dobre funkcjonowanie współpracy rządu z innymi organami. Do obowiązków Gabinetu należy również zarządzanie aktywnymi państwowymi oraz ochrona i promowanie rządów prawa oraz ochrona bezpieczeństwa i interesów publicznych⁵⁶.

W Gabinetcie Malediwów wyróżniamy następujących Ministrów: Spraw Zagranicznych; Obrony; Finansów; Planowania Narodowego i Infrastruktury; Szkolnictwa Wyższego; Komunikacji, Nauki i Technologii; Zdrowia; Edukacji; Rybołówstwa, Zasobów Morskich i Rolnictwa; Spraw Islamskich; ds. Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast; ds. Młodzieży, Sportu i Społeczności; ds. Płci, Rodziny i Opieki Społecznej; Środowiska; Spraw Wewnętrznych⁵⁷.

Minister Sprawiedliwości to osoba o wybitnym doświadczeniu i wykształceniu prawniczym, mianowana przez prezydenta, uprawniona do bycia członkiem Gabinetu. Minister Sprawiedliwości nie może podlegać kontroli żadnym organom, ale jest zobowiązany przestrzegać zasad Konstytucji. Minister Sprawiedliwości ma za zadanie doradzać rządowi w sprawach prawnych oraz promować i chronić rządy prawa, swobody, bezpieczeństwo i interesy publiczne. Deleguje on reprezentantów lub sam jest reprezentantem we wszystkich sądach (z wyjątkiem spraw podlegających Prokuratorowi Generalnemu). Minister Sprawiedliwości ma również za zadanie wydawanie ogólnych wytycznych dla Prokuratora Generalnego w sprawach dotyczących postępowania karnego⁵⁸.

System partyjny

W systemie politycznym Malediwów, aby mogła istnieć partia polityczna potrzeba co najmniej trzech tysięcy zarejestrowanych członków. Przepis ten obowiązuje od 2015 roku, kiedy to została zmieniona ustawa o partiach politycznych. Od momentu wejścia w życie przepisu, partie, których liczba zarejestrowanych członków była mniejsza niż trzy tysiące, miały trzy miesiące na zarejestrowanie wymaganej liczby członków. W przeciwnym razie groziło im rozwiązanie. W wyniku tej ustawy zostało rozwiązanych osiem małych partii politycznych. Dodatkowo, ustawa, która weszła wtedy w życie, zawierała przepis, który mówił, że tylko

---

⁵⁶ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział V, Artykuł 132

⁵⁷ Republic of Maldives, *The Cabinet* <http://www.presidency.gov.mv/Government/Cabinet/16> (Dostęp: 12.01.2018)

⁵⁸ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział V, Artykuł 133

partie posiadające dziesięć tysięcy lub więcej zarejestrowanych członków mogą liczyć na finansowanie z budżetu państwa⁵⁹.

Tab. 1. Partie polityczne Malediwów (stan na 2018)

Nazwa partii	Lider partii	Liczba członków w Madżlis	Ideologia
Partia Postępowa Malediwów (Progressive Party of Maldives)	Abdulla Yameen	34 (40%)	Islamizm, nacjonalizm
Demokratyczna Partia Malediwów (Maldivian Democratic Party)	Mohamed Nasheed	24 (28,2%)	Konserwatywny liberalizm
Partia Republikańska (Jumhooree Party)	Qasim Ibrahim	16 (18,8%)	Islamska demokracja, nacjonalizm, liberalizm ekonomiczny
Sojusz na rzecz Rozwoju (Maldives Development Alliance)	Ahmed Shiyam Mohamed	5 (5,9%)	Liberalizm ekonomiczny, islamizm
Partia Adhaalath (Adhaalath Party)	Imran Abdulla	1 (1,2%)	Islamizm, islamska demokracja

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Nowym Delhi, *Malediwy – informacje ogólne* https://www.msz.gov.pl/pl/p/newdelhi_in_a_pl/c/MOBILE/wspolpraca_dwustronna/gospodarka_malediwow/informacje_ogolne/ (Dostęp: 12.01.2019); *The World Factbook, Central Intelligence Agency, Maldives, grudzień 2018* <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mv.html> (Dostęp: 12.01.2019)

⁵⁹ Maldives Independent, *Electoral body approves new Maldives political party*, sierpień 2018 <https://maldivesindependent.com/politics/electoral-body-approves-new-maldives-political-party-139859> (Dostęp: 12.01.2019)

W 2014 roku, wybory wygrała Partia Postępowa Malediwów w koalicji z Partią Republikańską (Jumhooree Party) i z Sojuszem na rzecz Rozwoju. W opozycji znalazła się Demokratyczna Partia Malediwów, a 5 miejsc zajęli kandydaci niezależni⁶⁰.

Kolejne wybory parlamentarne przeprowadzone zostały w kwietniu 2019 roku. W ich wyniku najwięcej głosów zdobyła Demokratyczna Partia Malediwów, która zdobyła 65 miejsc w parlamencie. Partia Republikańska oraz Partia Postępowa Malediwów zajęły po 5 miejsc. 3 miejsca przypadły nowoutworzonej partii – Kongresowi Narodowemu Ludu (People's National Congress). Sojusz na rzecz Rozwoju zajął 2 miejsca, natomiast 7 miejsc przypadło kandydatom niezależnym⁶¹.

System wyborczy

Na Malediwach przeprowadzane są ogólne wybory do parlamentu Madżlis oraz wybory na prezydenta. Nad przeprowadzanymi wyborami czuwa niezależna i bezstronna Komisja Wyborcza⁶².

Komisja Wyborcza to instytucja, do której obowiązków należy nadzorowanie referendum i wyborów tak, aby wszystkie one były przeprowadzone sprawiedliwie i swobodnie, bez zastraszania, nieuzasadnionego wpływu czy korupcji. Ponadto, Komisja jest odpowiedzialna za przygotowywanie wszystkich ustaleń dotyczących wyborów, takich jak listy wyborców oraz okręgi wyborcze. Komisja Wyborcza ogłasza wyniki wyborów i referendum w terminie określonym przez prawo⁶³.

Szczegółowy system wyborów do parlamentu oraz na stanowisko Prezydenta został omówiony odpowiednio przy opisie władzy ustawodawczej i wykonawczej.

---

⁶⁰ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Malediwy – informacje ogólne* https://www.msz.gov.pl/pl/p/newdelhi_in_a_pl/c/MOBILE/wspolpraca_dwustronna/gospodarka_malediwow/informacje_ogolne/ (Dostęp: 12.01.2019)

⁶¹ Mihaaru, *Results – Majilis Election 2019*, 2019 <https://majlis19.mihaaru.com/results> (Dostęp 30.04.2020)

⁶² Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VII, Artykuł 167

⁶³ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VII, Artykuł 170

Kontrola państwowa

Konstytucja Malediwów zakłada istnienie Biura Audytora Generalnego jako organu kontroli państwowej. W części 6 siódmego rozdziału Konstytucji oraz w ustawie o audycie znajdują się szczegółowe prawa i obowiązki Audytora Generalnego⁶⁴.

Audytor Generalny musi być osobą niezależną i bezstronną oraz jest zobowiązany do wykonywania swoich obowiązków zgodnie z Konstytucją i uchwalonymi przez parlament przepisami. Osoba na stanowisku Audytora Generalnego składa raporty z audytów prezydentowi oraz Madżlis. Do wykonywania swoich obowiązków, Audytor powinien posiadać odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie. Audyty, raporty i sprawozdania finansowe muszą być przygotowywane przez Audytora Generalnego na temat wszystkich ministerstw rządowych oraz departamentów działających w ich ramach oraz wszystkich urzędów i organizacji działających pod nadzorem władzy ustawodawczej oraz działających na mocy organu sądowego. Kontroli podlegają również niezależne komisje i urzędy (oraz wszystkie biura funkcjonujące na ich podstawie) działające zgodnie z Konstytucją i prawem oraz inne agencje rządowe i biura. Dodatkowo, Audytor Generalny ma prawo przeprowadzić kontrole w jakiegokolwiek instytucji finansowanej głównie przez państwo oraz w jakimkolwiek podmiocie gospodarczym, w którym akcje są własnością państwa⁶⁵.

Audytor Generalny mianowany jest przez prezydenta na okres siedmiu lat, po wcześniejszym zatwierdzeniu go przez większość całkowitej liczby członków Rady Obywatelskiej. Okres ten może być przedłużony o maksymalnie pięć lat. Audytor może być odwołany ze stanowiska, jeśli okaże się niekompetentny, niezdolny do wykonywania swojej pracy lub na skutek niewłaściwego postępowania⁶⁶.

---

⁶⁴ Auditor's General Office, *The Auditor General* <http://www.audit.gov.mv/the-auditor-general.aspx> (Dostęp: 12.01.2018)

⁶⁵ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział V, Część 6

⁶⁶ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział VII, Część 6

Konstytucja i system prawny

Obecna Konstytucja Malediwów pochodzi z sierpnia 2008 roku. Zastąpiła ona Konstytucję z 1998 roku⁶⁷. Prace nad najnowszą Konstytucją zostały zakończone w czerwcu 2008 roku przez organ zwany Specjalnym Madżlis (Special Majlis), natomiast jej ratyfikacja nastąpiła w sierpniu tego samego roku. Ratyfikował ją Maumoon Abdul Gayoom⁶⁸.

Konstytucja Malediwów składa się z 14 rozdziałów oraz trzech wykazów. W rozdziałach tych omówiono kolejno: postanowienia dotyczące państwa, suwerenności i obywateli; fundamentalne prawa i wolności; postanowienia dotyczące parlamentu Madżlis. Następnie Konstytucja opisuje stanowisko prezydenta oraz Gabinetu Ministrów; system sądownictwa, niezależne komisje i biura; zdecentralizowaną administrację; służby bezpieczeństwa. W następnej kolejności Ustawa Zasadnicza zajmuje się takimi kwestiami jak własność, odpowiedzialność i akty prawne państwa; stan wyjątkowy; zmiana Konstytucji; stosowanie i konstrukcja Konstytucji oraz sprawy przejściowe⁶⁹.

Konstytucja jest nadrzędnym dokumentem państwa, a każda ustawa i każde nowo wprowadzone prawo musi być z nią zgodne. Jeżeli całe prawo lub jego część nie jest z nią zgodna, jest ono unieważniane. Każdy obywatel, każda organizacja i organ musi działać zgodnie z jej nakazami. Konstytucja reguluje pracę władzy wykonawczej, ustawodawczej i sądowniczej- żadne z ich praw nie może być sprzeczne z Konstytucją⁷⁰. Dodatkowo, Konstytucja zakłada, że prawo Malediwów osadza się na zasadach religii islamskiej i żadne prawo sprzeczne z jej założeniami nie może być w państwie uchwalone⁷¹.

System prawa Malediwów opiera się głównie na prawach religii islamskiej. Dodatkowo, widoczne są wpływy angielskiego prawa zwyczajowego (głównie w sprawach ekonomicznych)⁷². Na Malediwach całkowicie zakazany jest homoseksualizm, a wszelkie akty homoseksualne wiążą się z konsekwencjami prawnymi (deportacją, karami cielesnymi,

---

⁶⁷ Maldives Royal Family, *Constitution of the Maldives*, 2001 http://www.maldivesroyalfamily.com/maldives_constitution.shtml (Dostęp: 12.01.2018)

⁶⁸ Tamże, s.2.

⁶⁹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Table of Contents

⁷⁰ Tamże, s.55, s.72-73.

⁷¹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział I, Artykuł 10

⁷² Tamże, s.2.

pozbawieniem wolności czy karą śmierci). Na wyspach trzeba też przestrzegać zasad ubioru, a na terenie całego kraju obowiązuje zakaz nudyzmu, nawet w zamkniętych turystycznych resortach⁷³.

Mówiąc o systemie prawnym Malediwów nie można pominąć ważnej, kontrowersyjnej kwestii, jaką jest kara śmierci. W 2014 roku, ówczesny prezydent Abdulla Yameen zakończył trwające sześć dekad moratorium dotyczące kary śmierci. Wywołało to ogromny sprzeciw na arenie międzynarodowej. Decyzję prezydenta określano jako wielką porażkę, nie tylko dla państwa, ale i całego regionu. Amnesty International oraz Reprieve stwierdziły, że działanie Yameena było lekkomyślne i umieścić się on tym samym „po złej stronie historii”⁷⁴. Ale pomimo zniesienia moratorium, egzekucje nie zostały wykonane. Wybrany w 2018 roku nowy prezydent Ibrahim Mohamed Solih, który zastąpił na tym stanowisku Abdulla Yameena, postanowił w listopadzie 2018 roku, że Malediwy utrzymają moratorium w sprawie kary śmierci, a tym samym zagłosują na „tak” na Zgromadzeniu Ogólnym Narodów Zjednoczonych w sprawie zatytułowanej „Moratorium w sprawie stosowania kary śmierci”⁷⁵. Lecz pomimo tych zapewnień, Malediwy nieoczekiwanie zagłosowały na „nie”. Zostało to wytłumaczone tym, że według prawa szariatu, morderstwo z premedytacją powinno być karane śmiercią. Ponadto, według stałego przedstawiciela dr Ali Naasera, podtrzymanie moratorium bez wcześniejszych konsultacji, referendum i ustawodawstwa, byłoby niedemokratyczne i niekonstytucyjne. Malediwy były jednym z 35 krajów, które zagłosowały przeciwko rezolucji⁷⁶.

Prawa i wolności obywatela

W Konstytucji zawarty jest szereg praw i wolności obywatela. Wolności te jednak są w pewien sposób ograniczane. Na Malediwach na obywateli nie może zostać nałożone prawo

---

⁷³ Rzeczpospolita Polska, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Profile krajów. Malediwy*. https://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/profile_krajow/malediwy;jsessionid=BA27DA29606376DBF368A009F3689011.cmsap5p (Dostęp: 12.01.2018)

⁷⁴ Maldives Independent, *Maldives death penalty delays will be resolved by October 8*, październik 2017 <https://maldivesindependent.com/politics/maldives-death-penalty-delays-will-be-resolved-by-october-8-132897> (Dostęp: 12.01.2018)

⁷⁵ Maldives Independent, *Maldives pledges to uphold moratorium on death penalty*, Listopad 2018 <https://maldivesindependent.com/politics/maldives-pledges-to-uphold-moratorium-on-death-penalty-142971> (Dostęp: 12.01.2018)

⁷⁶ Maldives Independent, *In U-turn, Maldives votes against death penalty moratorium at UN*, Grudzień 2018 <https://maldivesindependent.com/politics/in-u-turn-maldives-votes-against-death-penalty-moratorium-at-un-143206> (Dostęp: 12.01.2018)

sprzeczne z zasadami islamu. Każde prawo i każda wolność zgodna z pryncypiami demokratycznymi, ale godząca w wartości islamu nie ma prawa zaistnieć. Dodatkowo, Rada Obywatelska może nakładać własne ograniczenia na prawa i wolności obywateli, pod warunkiem, że ma to uzasadnienie w zasadach demokracji i jest zgodne z Konstytucją⁷⁷.

W Konstytucji Republiki Malediwów wszystkie prawa i wolności są dokładnie opisane. Pierwszym prawem obywateli zapisanym w Konstytucji jest prawo do niedyskryminacji. Oznacza to, że obywatel Malediwów nie może być prześladowany ze względu na rasę, płeć, wiek, niepełnosprawność, pochodzenie, majątek, status czy opinie⁷⁸. Należy tutaj wspomnieć, że punkt ten nic nie mówi o dyskryminacji na tle religijnym. Ma to ścisły związek z tym, że Malediwy, jako jedyne państwo na świecie, ściśle egzekwują homogeniczność religijną⁷⁹. Żaden nie-muzułmanin nie może być obywatelem Malediwów, a co za tym idzie nie można tu mówić o wolności wyznani⁸⁰. Temat ten zostanie bliżej omówiony poniżej, w części dotyczącej religii Malediwów.

Kolejnym prawem obywatelskim zapisanym w Konstytucji jest prawo do angażowania się w dowolną działalność. Jednakże prawo to jest również ograniczone zasadami islamu. Działalność nie może zostać powzięta, jeżeli jest sprzeczna z prawem szariatu. Następne w kolejności jest prawo do równości wobec prawa, prawo do życia, prawo do prywatności. Obywatelowi Malediwów przysługują też pewne prawa ekonomiczne i socjalne (do odpowiedniego jedzenia; odzieży, mieszkania i kanalizacji; do opieki zdrowotnej, dostęp do naturalnych zasobów państwa i komunikacji oraz do odpowiedniego środowiska). W Konstytucji zapisane są prawa do głosowania, wolności ekspresji, wolności mediów, swoboda zdobywania i przekazywania wiedzy, swoboda w zakładaniu partii politycznych i stowarzyszeń, prawo do strajków. Malediwczyacy mają również zagwarantowane prawo do zgromadzeń. Jednakże, pomimo tego zapisu, podczas niektórych zgromadzeń zdarzały się przypadki interwencji policji. Następnie Konstytucja zakłada prawo do ochrony reputacji i imienia; prawo do założenia rodziny; prawo do edukacji; pracy, odpowiedniej pensji, uczestniczenia w życiu

---

⁷⁷ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział II, Artykuł 16

⁷⁸ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział II, Artykuł 17

⁷⁹ L. Olofinjana, *The Maldives: no paradise for religious freedom*, 2013 <https://www.eauk.org/current-affairs/politics/the-maldives-no-paradise-for-religious-freedom.cfm> (Dostęp: 12.01.2018)

⁸⁰ HRWF, *Religious Freedom In The Maldives: Present And Future Challenges*, Lipiec 2017 <https://hrwf.eu/religious-freedom-in-the-maldives-present-and-future-challenges/> (Dostęp: 12.01.2018)

kulturalnym; prawo do własności prywatnej i przedsiębiorczości. Państwo zakłada też ochronę dzieci, młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych. Konstytucja zakazuje niewolnictwa.

W zakresie prawa kryminalnego Malediwczyk ma prawo do sprawiedliwych i przejrzystych przesłuchań i do uczciwych działań administracyjnych. Obywatel nie może być też bezpodstawnie zatrzymany, aresztowany lub przeszukany, a wszelkie działania i procedury kryminalne podjęte mogą być tylko w stosunku do oskarżonego i nie mogą mieć wpływu na prawa i obowiązki innych osób. Śledztwa i działania kryminalne powinny być przeprowadzane najszybciej jak to możliwe. Dodatkowo, Konstytucja przewiduje szereg innych praw przysługujących oskarżonemu, zgodnie z zasadami demokracji.

Oprócz praw obywatelskich, Konstytucja podaje również obowiązki spoczywające na państwie. Pierwszym z nich jest przestrzeganie zasad zawartych w Konstytucji oraz ochrona praw i swobód w niej zawartych. Drugim obowiązkiem państwa jest ochrona środowiska⁸¹.

Religie na Malediwach

Religia na Malediwach zajmuje bardzo ważne miejsce, bowiem jedyną, dozwoloną religią w państwie jest sunnicka odmiana islamu, a każdy obywatel musi być muzułmaninem. Zarówno system prawny, jak i ideologie w głównej mierze osadzone są na prawie szariatu. Większość Malediwczyków uważa, że wyznawanie islamu przyczynia się do harmonii i narodowej tożsamości kraju⁸². Wszystko to doprowadziło do sytuacji, w której na Malediwach właściwie nie istnieje wolność wyznania. Na Malediwach misje chrześcijańskie są zakazane. Obywatele, którzy nawrócili się na inną religię tracą obywatelstwo oraz mogą być narażeni na tortury. Cudzoziemcy, którzy są wyznawcami innej religii niż islam mogą praktykować swoją religię, ale tylko wówczas, gdy robią to w odosobnieniu oraz nie zachęcają do tego muzułmanów⁸³. Nie mogą oni jednak wwieść na teren kraju rzeczy, które mogą być uznane za naruszające prawa islamu, czyli symboli innych religii i kultów, wieprzowiny oraz alkoholu (jest

---

⁸¹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział II

⁸² Study Country, *Religious Beliefs and Spirituality in Maldives* <https://www.studycountry.com/guide/MV-religion.htm> (Dostęp: 12.01.2018)

⁸³ Tamże

on dostępny tylko w ośrodkach dla turystów)⁸⁴. Niemuzułmanom nie wolno także publicznie wygłaszać treści sprzecznych z religią islamską⁸⁵.

Istotnym problemem na Malediwach jest kwestia rosnącego radykalizmu islamskiego. Do jego powstania doprowadziło wiele czynników, takich jak stosowanie represji do stłumienia politycznego sprzeciwu oraz używanie ideałów religii muzułmańskiej do politycznych celów. Innym powodem powstania radykalizmu na Malediwach była również modernizacja, która przyniosła za sobą zmianę tradycyjnych wartości⁸⁶. W wyniku działań radykałów państwo w 2016 roku wprowadziło politykę w sprawie terroryzmu, której celem jest zwiększenie świadomości i bezpieczeństwa w portach, na lotniskach i w ośrodkach. Ministerstwo Islamu udostępniło też listę zaleceń, których należy przestrzegać w państwie muzułmańskim⁸⁷. Dodatkowo Malediwy uczestniczyły w szkoleniu o ochronie lotnictwa i sposobie przeprowadzania wywiadów przeprowadzonym przez Departament Stanu USA w zakresie pomocy w zwalczaniu terroryzmu⁸⁸.

Udział mediów w działalności państwa

Zgodnie z Artykułem 28 Konstytucji Republiki Malediwów, w państwie panuje wolność mediów. Oznacza to, że każdy obywatel ma prawo do wolności prasy i innych środków komunikacji, a więc prawo do przyjmowania i rozpowszechniania poglądów, informacji i pomysłów⁸⁹. Jednakże realna sytuacja mediów na Malediwach w ostatnich latach przedstawiała się nieco inaczej. Reporters Without Borders stwierdziło, że dziennikarze działają w klimacie przemocy. Mówiono także, że rząd prześladowuje niezależne media. Ponadto w 2016 roku uchwalono prawo, które pozwala na ukaranie mediów za publikowanie treści uznawanych za zniesławiające, a w 2017 roku telewizja pro-opozycyjna Raajje TV ogłosiła, że władza stara się ją zamknąć nakładając wysokie grzywny⁹⁰. Jeszcze poważniejsze problemy

---

⁸⁴ Tamże, s.73.

⁸⁵ Tamże, s.82.

⁸⁶ H. Amir, *Islamism and Radicalism in The Maldives*, Monterey 2011

⁸⁷ K. Schulz, *Maldives, Tourist Haven, Casts Wary Eye on Growing Islamic Radicalism*, The New York Times <https://www.nytimes.com/2017/06/18/world/asia/maldives-islamic-radicalism.html> (Dostęp: 12.01.2018)

⁸⁸ Refworld, *Country Reports on Terrorism 2017 – Maldives*, wrzesień 2018 <https://www.refworld.org/docid/5bcf1f954.html> (Dostęp: 12.01.2018)

⁸⁹ Constitution of the Republic of Maldives, 2008, Rozdział II, Artykuł 28

⁹⁰ BBC, *Maldives profile – Media*, styczeń 2018 <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12653775> (Dostęp: 12.01.2018)

media napotkały w 2018 roku, tuż przed wyborami prezydenckimi. Wtedy to zaczęły się ataki na wolne media, zastraszanie ich, co mogło zaszkodzić przeprowadzeniu demokratycznych wyborów. Grupa ekstremistów malediwijskich, działająca na podstawie islamskiej i ultranacjonalistycznej ideologii, atakowała media, które publikowały materiały krytykujące rząd oraz treści uważane za obraźliwe dla islamu. Nastąpił wzrost ataków na dziennikarzy. Spotkało się to oczywiście z krytyką organizacji międzynarodowych, które wezwały rządy innych krajów do nacisku na Malediwy, aby respektowały prawa obywateli do wolności⁹¹. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że jest to sytuacja sprzed wyborów prezydenckich w 2018 roku. Po wygranych wyborach, nowy prezydent Ibrahim Mohamed Solih obiecał zająć się kwestią praw człowieka oraz rozpoczął dochodzenie w sprawie zniknięcia ważnego dziennikarza. Jednak krytyka prezydenta nadal jest karana⁹².

Media na Malediwach działają w trzech sektorach: prasy/stron internetowych, telewizji i radia. W pierwszym polu, do najważniejszych mediów należą: Mihaaru, czyli gazeta pisana w języku dhivehi, publikująca również po angielsku na stronie internetowej; Maldives Independent oraz Sun Online, czyli strony z wiadomościami publikujące po angielsku (Sun Online pisze również w dhivehi). Ważna jest również angielskojęzyczna strona Miadhu. W zakresie telewizji najważniejsza jest publiczna stacja Public Service Media oraz stacje prywatne: DhiTV, SanguTV, VTV oraz Raajje TV (stacja proopozycyjna).

Jeżeli chodzi o radio, to prym wiedzie publiczny kanał Public Service Media oraz prywatna stacja Sun FM⁹³.

Organizacje społeczne mające wpływ na działanie państwa

Do najważniejszych organizacji Malediwców należą takie organizacje jak: Malediwski Czerwony Półksiężyc, Journey NGO oraz Maldivian Democracy Network. Każda z nich jest organizacją pozarządową, zajmującą się różnymi problemami społeczności malediwijskiej.

Malediwski Czerwony Półksiężyc (MRC) to największa organizacja kraju. W jej skład wchodzi 4440 wolontariuszy zgrupowanych w 20 jednostek na terenie całego państwa. Jest to

---

⁹¹ HRW, *Maldives: Opposition, Media Under Attack*, sierpień 2018 <https://www.hrw.org/news/2018/08/16/maldives-opposition-media-under-attack> (Dostęp: 12.01.2018)

⁹² HRW, *Maldives: Events of 2018*, 2019 <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/maldives> (Dostęp: 30.04.2020)

⁹³ Tamże, s.90.

niezależna organizacja, której celem jest niesienie pomocy humanitarnej ludziom dotkniętym skutkami kryzysu lub konfliktu. Malediwski Czerwony Półksiężyc wchodzi w skład Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycu. Do zadań Malediwskiego Czerwonego Półksiężycu należy między innymi reagowanie na klęski żywiołowe i katastrofy. MRC nie tylko pomaga przezwyciężyć ich skutki, ale także zajmuje się ograniczeniem ryzyka związanego z katastrofami oraz wprowadza nowe sposoby reakcji na ich skutki i ustanawia fundusz na reagowanie kryzysowe. Oprócz tego MRC zawiera kluczowe porozumienia i relacje. W obszarze radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi, organizacja ta zajmuje się takimi sprawami jak reakcja na powódzie i pożary w kraju, reakcja na zamieszki i wszystkie sytuacje związane z zamieszkami. Dodatkowo, Malediwski Czerwony Półksiężyc prowadzi pomoc psychologiczną dla ludzi dotkniętych sytuacją kryzysową, wykształca nowych wolontariuszy niezbędnych do niesienia pomocy. Organizacja prowadzi szkolenia z zakresu pierwszej pomocy. Ważnym punktem działalności Ruchu na Malediwach są działania mające na celu zwiększenie wydajności i wzmocnienie pozycji młodzieży. Jest to jeden z głównych punktów w planie strategicznym organizacji na lata 2016-2019. Według MRC jest to tak ważny cel, ponieważ to młodzież jest podstawą w budowaniu prężnych społeczności. Priorytetem Malediwskiego Czerwonego Półksiężycu są działania na rzecz wzmocnienia zdrowia i dobrego samopoczucia społecznego, psychicznego i fizycznego. W tym obszarze organizacja sprzeciwia się przemocy w rodzinie oraz narkomanii i alkoholizmowi. Wspiera także inicjatywy na rzecz ćwiczeń i zdrowego odżywiania. MRC koncentruje się też na pomocy osobom starszym⁹⁴.

Journey NGO to organizacja pozarządowa, której celem jest pomoc osobom uzależnionym, tak aby mogli powrócić do życia w społeczeństwie. Ważnym elementem organizacji jest edukacja młodych ludzi w zakresie prewencji HIV oraz uzależnienia od narkotyków. Journey realizuje swoje założenia na różne sposoby, między innymi organizuje spotkania profilaktyczne (na temat HIV/AIDS/STI/Hep C oraz uzależnienia od narkotyków) w szkołach, urzędach i innych instytucjach oraz prowadzi szkolenia, które mają na celu stworzenie dogodnych warunków pracy dla ludzi chorych lub uzależnionych. Organizacja zapewnia także ośrodki walki z uzależnieniem. Udziela pomocy rodzinom, których jeden z członków jest chory lub uzależniony. Journey NGO ma za zadanie poszerzenie społecznej świadomości związanej z narkotykami oraz prowadzi programy pomocy dla osób dotkniętych

---

⁹⁴ Maldivian Red Crescent <https://redcrescent.org.mv/> (Dostęp: 12.01.2018)

chorobą spowodowaną narkotykami. Journey NGO stawia sobie za cel dotarcie ze swoją misją do całego kraju, a co za tym idzie zbudowanie społeczeństwa, które jest świadome ryzyka związanego z narkotykami. Takie społeczeństwo ma pomagać osobom uzależnionym, a także osobom z wirusem HIV⁹⁵.

Maldivian Democracy Network jest niezależną organizacją pozarządową, której misją jest szerzenie wartości i zasad demokracji oraz poszanowanie praw człowieka. Dąży do osiągnięcia demokratycznego systemu, który chroni prawa obywateli. Działa zgodnie z konstytucją Malediwów i Podstawowymi Konwencjami ONZ. Organizacja otrzymuje pomoc finansową od rządów wielu krajów, takich jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Australia, Kanada czy Holandia. MDN jest wspierana przez Unię Europejską oraz Organizację Narodów Zjednoczonych, gdzie działa w ramach Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju. Maldivian Democracy Network aktywnie współpracuje z innymi, międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się zasadami demokracji i prawami człowieka. Należą do nich takie organizacje jak Amnesty International, The Association for the Prevention of Torture, The Commonwealth Human Rights Initiative oraz International Foundation for Electoral Systems. Maldivian Democracy Network jest także członkiem FORUM-ASIA (Asian Forum for Human Rights and Development). MDN kolaboruje również z organizacjami pozarządowymi mającymi siedzibę na terenie kraju. Dzięki swojej działalności Maldivian Democracy Network zastrzyła sobie na silną pozycję w społeczeństwie Malediwów, na której się obecnie znajduje. Rola w promowaniu demokratycznych zasad i wartości jest tym bardziej kluczowa, jeżeli weźmiemy pod uwagę niestabilną pozycję Malediwów w procesie demokratycznych przemian⁹⁶.

Uczestnictwo w organizacjach międzynarodowych

Do 2012 roku Malediwy dołączyły do 63 organizacji międzynarodowych. W 1965 roku, po odzyskaniu niepodległości, zostały członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, następnie w 1982 roku dołączyły do Wspólnoty Narodów. W 1985 roku zostało założone Południowoazjatyckie Stowarzyszenie Wspólnoty Regionalnej (SAARC), którego jednym z

---

⁹⁵ Journey NGO <http://journey.org.mv/> (Dostęp: 12.01.2018)

⁹⁶ Maldivian Democracy Network <http://mdn.mv/who-we-are/> (Dostęp: 12.01.2018)

założycieli były Malediwy. W 1995 roku państwo przystąpiło do Światowej Organizacji Handlu (WTO), w 2005 do Agencji Wielostronnych Gwarancji Inwestycji (MIGA), a w 2009 zostało członkiem Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP)⁹⁷.

Oprócz tego, Malediwy należą do szeregu organizacji takich jak: Azjatycki Bank Rozwoju (ADB); Sojusz Małych Państw Wyspiarskich (AOSIS); Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO); Grupa 77 (G-77); Międzynarodowy Bank Odnowy i Rozwoju (IBRD); Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO); Międzynarodowa Izba Handlu (ICC); Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (IDA); Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa (IFAD); Międzynarodowa Korporacja Finansowa (IFC); Międzynarodowa Federacja Towarzystw Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca (IFRC); Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW); Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO); Interpol; Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKOI); Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji (IOM); Unia Międzyparlamentarna (IPU); Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny (ITU); Agencja Wielostronnych Gwarancji Inwestycji (MIGA); Ruch Państw Niezaangażowanych (NAM); Organizacja Współpracy Islamskiej (OIC); Organizacja ds. Zakazu Broni Chemicznej (OPCW); South Asia Co-operative Environment Programme (SACEP); Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD); UNESCO; Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego (UNIDO); Światowa Organizacja Turystyki Narodów Zjednoczonych (UNWTO); Światowy Związek Pocztowy (UPU); Światowa Organizacja Celna (WCO); Światowa Organizacja Zdrowia (WHO); Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO); Światowa Organizacja Meteorologiczna (WMO); Światowa Organizacja Handlu (WTO)⁹⁸.

Malediwy utrzymują stosunki dyplomatyczne ze 170 krajami oraz prowadzą misje rezydentów w 13 krajach i związkach⁹⁹.

---

⁹⁷ Global Security, *Maldives – Foreign Relations* <https://www.globalsecurity.org/military/world/indian-ocean/mv-forrel.htm> (Dostęp: 12.01.2018)

⁹⁸ Tamże, s.2.

⁹⁹ Ministry of Foreign Affairs <https://foreign.gov.mv/index.php/en/dipco?view=topic&id=11> (Dostęp: 12.01.2018)

Strategie polityczne

Obecnie głównym problemem z jakim musi się mierzyć kraj jest zmiana klimatu. Przez to, że Malediwy położone są na nisko osadzonych atolach, podnoszenie się poziomu wód jest dla nich szczególnie niebezpieczne. Dlatego działania związane ze zmianą klimatu stają się priorytetem wśród strategii państwa i są jednym z czterech celów Narodowego Programu Adaptacyjnego (NAPA). Każde opóźnienie w przeciwdziałaniu skutkom tych zmian może prowadzić do bardzo poważnych konsekwencji gospodarczych. Z tego powodu rząd już od 10 lat dąży do neutralności pod względem emisji dwutlenku węgla. Planuje także zająć się zarządzaniem strefą przybrzeżną. Ważnym elementem walki ze zmianami klimatycznymi jest też pogłębianie wiedzy społeczności Malediwów w zakresie ochrony środowiska oraz promowanie działań mających na celu zminimalizowanie użycia wody. Państwo stara się także zwrócić uwagę społeczności międzynarodowych rozpowszechniając aktualne informacje oraz chce pogłębić współpracę międzynarodową. Dzięki wszystkim podjętym przez kraj krokom, Malediwy uzyskały globalne uznanie i przywództwo wśród państw wyspiarskich w zakresie planowania działań związanych ze zmianami klimatycznymi¹⁰⁰.

Oprócz strategii dotyczących zmian klimatycznych, Malediwy zajmują się także strategiami mającymi na celu wzrost gospodarczy kraju. Aby to osiągnąć rynek kapitałowy opracował plan strategiczny przewidziany na lata 2015-2019, składający się z 10 programów, mających na celu wzrost, ochronę inwestorów i wzbudzenie zaufania na rynku. Pierwszy program zakłada wprowadzenie rynku wtórnego dla rządowych papierów wartościowych. Następnie planowane jest utworzenie funduszu inwestycyjnego dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) oraz stworzenie prywatnego funduszu Venture Capital (formy finansowania rozwoju przedsiębiorstw). Kolejne cele zakładają rozwijanie produktów Islamskich Rynków Kapitałowych; zachęcanie do aukcji z prywatnego sektora; promowanie wiedzy i świadomości finansowej. Siódmy program mówi o wzmocnieniu infrastruktury giełdy na Malediwach, z kolei ósmy mówi o wzmocnieniu funkcji CMDA (Chennai Metropolitan Development Authority). Dwa ostatnie punkty zakładają ustanowienie sojuszy strategicznych z międzynarodowymi giełdami i organami regulacyjnymi. Dwa ostatnie punkty zakładają

---

¹⁰⁰ Mangroves for the Future, *Maldives*
<https://www.mangrovesforthefuture.org/countries/members/maldives/> (Dostęp: 12.01.2018)

ustanowienie sojuszy strategicznych z międzynarodowymi giełdami i organami regulacyjnymi oraz utrzymywanie regularnych konsultacji z rządem, firmami i inwestorami¹⁰¹.

Podsumowanie

Hipotezą powyższego artykułu było stwierdzenie, że instytucje demokratyczne na Malediwach mają charakter formalny, w rzeczywistości ustrój tego państwa nie spełnia zasadniczych standardów demokracji. W wyniku analizy elementów systemu politycznego tego państwa hipotezę udało się potwierdzić.

Malediwy są republiką demokratyczną, gdzie władzę sprawuje prezydent będący jednocześnie głową państwa i szefem rządu. Władza wykonawcza sprawowana jest przez rząd, a władza ustawodawcza przez jednoizbowy parlament Madžlis. Najważniejszym dokumentem w państwie jest Konstytucja z 2008 roku, która reguluje obowiązki najważniejszych osób w państwie oraz nakłada prawa i wolności obywatelskie.

Jedną z najważniejszych kwestii w systemie politycznym Malediwów jest rola religii. Malediwy są państwem homogenicznym religijnie, gdzie wszystkie prawa i wolności muszą być zgodne z prawem szariatu. Jest to na Malediwach ściśle przestrzegane. Religia ma wpływ zarówno na politykę, jak i życie społeczne. Apostazja jest karana, a człowiek nie będący muzułmaninem nie może zasiadać na wysokich stanowiskach. Islam nie dotyczy jednak tylko obywateli Malediwów. Respektować go musi każda osoba przybywająca do tego państwa. Inne wyznanie może okazywać tylko na osobności.

Mimo że Konstytucja zapewnia prawa i wolności obywatelom to jednak są one ograniczane. Według Konstytucji media mają prawo do wolności. Jednak pomimo tego zdarzają się przypadki prześladowania dziennikarzy i wolnych mediów.

Nadzieję na zmiany przyniosły jednak wybory prezydenckie z 2018 roku oraz wybory parlamentarne z roku 2019. W ich wyniku prezydentem został kandydat Malediwskiej Partii Demokratycznej, a partia ta w 2019 roku otrzymała 65 spośród 87 miejsc w parlamencie. Czas pokaże jak bardzo ta zmiana wpłynęła na zmianę malediwskiej sceny politycznej.

---

¹⁰¹ Capital Market Development Authority, *Maldives Capital Market Strategic Plan 2015-2019*, Male

---

O AUTORCE

Absolwentka I Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Orkana w Limanowej na profilu biologiczno-chemiczno-matematycznym, obecnie studentka Studiów azjatyckich dalekowschodnich na module Chiny, na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przedmiotem zainteresowań badawczych jest język chiński oraz kultura Azji i jej oddziaływanie na świat. Uczestniczka Advanced Research Project „Understanding China” na Beijing Foreign Studies University.

Bibliografia

- Al Suood H., *Political System of the Ancient Kingdom of Maldives*, Male 2018.
- Al Suood H., *The Maldivian Legal System*, Male 2014.
- Amir H., *Islamism and Radicalism in The Maldives*, Monterey 2011, abstract.
- Baxter R., *Our World: Maldives*, Country report, 2018.
- Capital Market Development Authority, *Maldives Capital Market Strategic Plan 2015-2019*, Male.
- Constitution of the Republic of Maldives, 2008.
- Maldives Governance Updates, *The Maldivian Court System*, Male 2015.
- Mohamed N., *Note on the Early History of the Maldives*, Paryż 2005.
- Romero-Frias X., *Maldivian history – an outline*, Oryginalnie opublikowane w Maldives Royal Family Website w 2007, ed. 2013.
- Wrońska D., Pitrus E., Górecki J., Jaszczuk S., Klimiuk L., Nawrot A. (red.), *Encyklopedia Geograficzna*, Kraków 2006.

Źródła internetowe:

- Auditor's General Office, *The Auditor General* <http://www.audit.gov.mv/the-auditor-general.aspx> (Dostęp: 12.01.2018).
- BBC, *Maldives profile – Media*, styczeń 2018 <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12653775> (Dostęp: 12.01.2018).
- BBC, *Maldives profile – Timeline*, wrzesień 2018 <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12653969> (Dostęp: 12.01.2019).
- Country Studies, *Maldives – history* <https://www.country-studies.com/maldives/history.html> (Dostęp: 12.02.2019).
- Encyclopedia Britannica, *Maldives*, marzec 2020 <https://www.britannica.com/place/Maldives> (Dostęp: 29.04.2020).
- Encyclopedia Britannica, *Maldives*, grudzień 2018 <https://www.britannica.com/place/Maldives> (Dostęp: 12.01.2018).

- Global Security, *Maldives – Foreign Relations*
<https://www.globalsecurity.org/military/world/indian-ocean/mv-forrel.htm>
 (Dostęp: 12.01.2018).
- Hazarika S., *Indian Troops end coup in Maldives*, The New York Times, listopad 1988,
<https://www.nytimes.com/1988/11/05/world/indian-troops-end-coup-in-maldives.html> (Dostęp: 29.04.2020).
- HRW, *Maldives: Events of 2018*, 2019 <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/maldives> (Dostęp: 30.04.2020).
- HRW, *Maldives: Opposition, Media Under Attack*, sierpień 2018
<https://www.hrw.org/news/2018/08/16/maldives-opposition-media-under-attack>
 (Dostęp: 12.01.2018).
- HRWF, *Religious Freedom In The Maldives: Present And Future Challenges*, Lipiec 2017
<https://hrwf.eu/religious-freedom-in-the-maldives-present-and-future-challenges/>
 (Dostęp: 12.01.2018).
- Index mundi, *Maldives Judicial branch*, styczeń 2018
https://www.indexmundi.com/maldives/judicial_branch.html (Dostęp: 12.01.2019).
- Journey NGO <http://journey.org.mv/> (Dostęp: 12.01.2018).
- Maldives Independent, *Electoral body approves new Maldives political party*, sierpień 2018
<https://maldivesindependent.com/politics/electoral-body-approves-new-maldives-political-party-139859> (Dostęp: 12.01.2019).
- Maldives Independent, *In U-turn, Maldives votes against death penalty moratorium at UN*,
 Grudzień 2018 <https://maldivesindependent.com/politics/in-u-turn-maldives-votes-against-death-penalty-moratorium-at-un-143206> (Dostęp: 12.01.2018).
- Maldives Independent, *Maldives death penalty delays will be resolved by October 8*,
 październik 2017 <https://maldivesindependent.com/politics/maldives-death-penalty-delays-will-be-resolved-by-october-8-132897> (Dostęp: 12.01.2018).
- Maldives Independent, *Maldives pledges to uphold moratorium on death penalty*, Listopad
 2018 <https://maldivesindependent.com/politics/maldives-pledges-to-uphold-moratorium-on-death-penalty-142971> (Dostęp: 12.01.2018).
- Maldives Royal Family, *Constitution of the Maldives*, 2001
http://www.maldivesroyalfamily.com/maldives_constitution.shtml (Dostęp: 12.01.2018).
- Maldivian Democracy Network <http://mdn.mv/who-we-are/> (Dostęp: 12.01.2018).
- Maldivian Red Crescent <https://redcrescent.org.mv/> (Dostęp: 12.01.2018).
- Mangroves for the Future, *Maldives*
<https://www.mangrovesforthefuture.org/countries/members/maldives/> (Dostęp: 12.01.2018).
- McKirdy E., *What's happening in the Maldives? All you need to know*, wrzesień 2018. CNN.
<https://edition.cnn.com/2018/02/06/asia/maldives-political-unrest-explainer-intl/index.html> (Dostęp: 12.01.2019).
- Mihaaru, *Results – Majilis Election 2019*, 2019 <https://majlis19.mihaaru.com/results> (Dostęp 30.04.2020).
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Malediwy – informacje ogólne*
https://www.msz.gov.pl/pl/p/newdelhi_in_a_pl/c/MOBILE/wspolpraca_dwustronna/gospodarka_malediwow/informacje_ogolne/ (Dostęp: 12.01.2019).

- Ministry of Foreign Affairs <https://foreign.gov.mv/index.php/en/dipco?view=topic&id=11> (Dostęp: 12.01.2018).
- Olofinjana L., *The Maldives: no paradise for religious freedom*, 2013 <https://www.eauk.org/current-affairs/politics/the-maldives-no-paradise-for-religious-freedom.cfm> (Dostęp: 12.01.2018).
- Unicef, *The Maldives, Education*, 2018 <https://www.unicef.org/maldives/what-we-do/education> (Dostęp: 27.04.2020).
- People's Majlis, *Majlis at a Glance*, <http://www.majlis.gov.mv/en/majlis-at-a-glance/> (Dostęp: 12.01.2019).
- Refworld, *Country Reports on Terrorism 2017 – Maldives*, wrzesień 2018 <https://www.refworld.org/docid/5bcf1f954.html> (Dostęp: 12.01.2018).
- Republic of Maldives, *The Cabinet* <http://www.presidency.gov.mv/Government/Cabinet/16> (Dostęp: 12.01.2018).
- Rzeczpospolita Polska, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Profile krajów. Malediwy*. https://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/profile_krajow/malediwy;jsessionid=BA27DA29606376DBF368A009F3689011.cmsap5p (Dostęp: 12.01.2018).
- Study Country, *Religious Beliefs and Spirituality in Maldives* <https://www.studycountry.com/guide/MV-religion.htm> (Dostęp: 12.01.2018).
- Swuliński M., *Mieszkańcy Malediwów*, 2008 <https://www.swulinski.com/podroze/Maldivians.html> (Dostęp: 12.01.2019).
- The New York Times, K. Schulz, *Maldives, Tourist Haven, Casts Wary Eye on Growing Islamic Radicalism* <https://www.nytimes.com/2017/06/18/world/asia/maldives-islamic-radicalism.html> (Dostęp: 12.01.2018).
- The World Factbook, Central Intelligence Agency, Maldives*, grudzień 2018 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mv.html> (Dostęp: 12.01.2019).
- World Population Review, *Maldives Population 2018*, 2018 <http://worldpopulationreview.com/countries/maldives-population/> (Dostęp: 12.01.2019).

O CZASOPIŚMIE SDIRECT24 SCIENTIFIC JOURNAL JUNIOR

W czasopiśmie publikowane są oryginalne artykuły młodych naukowców reprezentujących różne dyscypliny, z dominacją pra zakresu nauk o polityce, administracji i o bezpieczeństwie oraz pokrewnych im dziedzin nauk społecznych, humanistycznych i technicznych, które są związane z misją czasopisma. Wydawcą czasopisma SDirect24 Scientific Journal Junior jest Instytut Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego SDirect24, którego siedziba mieści się w Warszawie przy ul. Twórczej 26. Instytut Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego SDirect24 jest organizacją pozarządową o zasięgu międzynarodowym. Instytut Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego SDirect24 oraz czasopismo naukowe SDirect24 Scientific Journal Junior działają pod patronatem Programu NATO „Defence Education Enhancement Program”.

WARSZAWA, 2020